

Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU22

Moderna tillståndprocesser för elnät

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår följdmotionerna. Det innebär bl.a. ändringar i ellagen i syfte att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandet ska bli mindre resurskrävande för både elnätsföretagen och de berörda myndigheterna. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021.

Utskottet föreslår även att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden från allmänna motionstiden som rör elmarknadsfrågor. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och gällande bestämmelser.

I betänkandet finns 34 reservationer (M, SD, C, V, KD, L). I en reservation (M, C, V, KD, L) förordas ett tillkännagivande om en tredje elkabel mellan fastlandet och Gotland. I en reservation (M, SD, C) föreslås ett tillkännagivande om undantag för miljöprövad verksamhet. I fyra reservationer (M, SD, KD) föreslås tillkännagivanden om ledningsrätt, tillstånd och handläggningstider för elnät, en ny modell för elmarknaden och anvisningsavtal.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät.

Cirka 20 yrkanden i följdmotioner.

Cirka 120 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Ett yrkande i en motion som väckts med anledning av proposition 2020/21:181
Tidsfrister och kontaktpunkt för att främja tillförsel av förnybar energi.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	10
Ärendet och dess beredning.....	10
Utskottets överväganden.....	11
Moderna tillståndprocesser.....	11
Tillstånd och handläggningstider.....	30
Elmarknadens utformning och funktion.....	35
Kapaciteten i elnäten.....	59
Gotlands elförsörjning.....	71
Reservationer.....	77
1. Spänningsnivåer för ett koncessionsområde, punkt 1 (C).....	77
2. Undantag för miljöprövad verksamhet, punkt 3 (M, SD, C).....	78
3. Ledningsrätt, punkt 4 (M, SD, KD).....	79
4. Uppföljning och utvärdering av lagändringarna, punkt 5 (M, SD).....	79
5. Delning av el inom och mellan fastigheter, punkt 6 (C, V).....	80
6. Övrigt om moderna tillståndprocesser, punkt 7 (SD).....	81
7. Övrigt om moderna tillståndprocesser, punkt 7 (C).....	82
8. Övrigt om moderna tillståndprocesser, punkt 7 (KD).....	84
9. Stamnätet och tillståndprocesser, punkt 8 (V).....	85
10. Övrigt om tillstånd och handläggningstider, punkt 9 (M, SD, KD).....	85
11. Övrigt om tillstånd och handläggningstider, punkt 9 (L).....	86
12. Ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem, punkt 10 (M, KD).....	87
13. Ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem, punkt 10 – motiveringen (SD).....	88
14. Sammanlänkingsmål för EU, punkt 11 (M).....	88
15. Export av fossilfri el, punkt 12 (M, KD).....	89
16. Framtida elnätreglering, punkt 13 (M, SD).....	90
17. Ny modell för elmarknaden, punkt 14 (M, SD, KD).....	91
18. Den elhandlarcentriska modellen, punkt 15 (M, SD).....	91
19. Anvisningsavtal, punkt 16 (M, SD, KD).....	92
20. Stöd till havsbaserad vindkraft, punkt 17 (SD, KD).....	93
21. Stöd till havsbaserad vindkraft, punkt 17 (V).....	94
22. Kostnader för anslutning till elnäten, punkt 18 (SD, L).....	95
23. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (M).....	96
24. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (SD).....	97
25. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (C).....	99
26. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (V).....	101
27. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (KD).....	103
28. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (L).....	104
29. Indelning i elområden, punkt 20 (SD, L).....	113
30. Åtgärder mot lokala kapacitetsbrister, punkt 21 (M, SD).....	114
31. Övrigt om kapaciteten i elnäten, punkt 22 (V).....	115
32. Övrigt om kapaciteten i elnäten, punkt 22 (KD).....	116
33. Utredning om samhällsekonomisk lönsamhet, punkt 23 (SD).....	117
34. Övrigt om Gotlands elförsörjning, punkt 24 (M, C, V, KD, L).....	118
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	120

Propositionen	120
Följdmotionerna	120
Motion väckt med anledning av proposition 2020/21:181	122
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	122
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	135
<i>Bilaga 3</i>	
Reservanternas lagförslag	152

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Moderna tillståndsprocesser

1. Spänningsnivåer för ett koncessionsområde

Riksdagen antar 2 kap. 10 § regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:188 punkt 1 i denna del och avslår motion

2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkande 7.

Reservation 1 (C)

2. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),

2. lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144),

3. lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser för vattenverksamhet

i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:188 punkterna 1 i denna del, 2 och 3.

3. Undantag för miljöprövad verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 och

2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkande 8.

Reservation 2 (M, SD, C)

4. Ledningsrätt

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 4,

2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2 och

2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 3 (M, SD, KD)

5. Uppföljning och utvärdering av lagändringarna

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 2 och

2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 4 (M, SD)

6. Delning av el inom och mellan fastigheter

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkande 4 och
2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (C, V)

7. Övrigt om moderna tillståndsprocesser

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3,
2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkandena 3–6 och
2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2–4.

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (C)

Reservation 8 (KD)

Tillstånd och handläggningstider

8. Stamnätet och tillståndsprocesser

Riksdagen avslår motion

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 13.

Reservation 9 (V)

9. Övrigt om tillstånd och handläggningstider

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:794 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C),
2020/21:2227 av Maria Malmer Stenergard (M),
2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 3,
2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkande 1,
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 23,
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 25,
2020/21:4040 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2,
2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 1,
2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 och
2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 1.

Reservation 10 (M, SD, KD)

Reservation 11 (L)

Elmarknadens utformning och funktion

10. Ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem

Riksdagen avslår motion

2020/21:3349 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 34.

Reservation 12 (M, KD)

Reservation 13 (SD) – motiveringen

11. Sammanlänkningsmål för EU

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 33 och
2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 12.

Reservation 14 (M)

12. Export av fossilfri el

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3349 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 33 och
2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 34.

Reservation 15 (M, KD)

13. Framtida elnätsreglering

Riksdagen avslår motion

2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 16 (M, SD)

14. Ny modell för elmarknaden

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 13 och
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 6.

Reservation 17 (M, SD, KD)

15. Den elhandlarcentriska modellen

Riksdagen avslår motion

2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 21.

Reservation 18 (M, SD)

16. Anvisningsavtal

Riksdagen avslår motion

2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 38.

Reservation 19 (M, SD, KD)

17. Stöd till havsbaserad vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4 och
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 16.

Reservation 20 (SD, KD)

Reservation 21 (V)

18. Kostnader för anslutning till elnäten

Riksdagen avslår motion

2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 13.

Reservation 22 (SD, L)

19. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,
2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8 och 11,
2020/21:454 av Annika Qarlsso och Fredrik Christensson (båda C)
yrkandena 3 och 5,
2020/21:470 av Mikael Larsson (C),
2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 30
och 36,
2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),
2020/21:984 av Sten Bergheden (M),
2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M),
2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S),
2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4,
2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkande 3,
2020/21:2167 av Katarina Brännström (M),
2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda
M) yrkande 4,
2020/21:2393 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2394 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 4,
2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 5 och 6,
2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP)
yrkandena 1 och 4,
2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21,
2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 9 och 11,
2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) yrkande 6,
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1–9, 11, 12, 14–
22, 24–29 och 31–34,
2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),
2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18,
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2 och 24 samt
2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 7, 29 och 32–37.

Reservation 23 (M)

Reservation 24 (SD)

Reservation 25 (C)

Reservation 26 (V)

Reservation 27 (KD)

Reservation 28 (L)

Kapaciteten i elnäten

20. Indelning i elområden

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 31,

2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 2, 5 och 6 samt
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 30.

Reservation 29 (SD, L)

21. Åtgärder mot lokala kapacitetsbrister

Riksdagen avslår motion

2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 30 (M, SD)

22. Övrigt om kapaciteten i elnäten

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:37 av Mikael Larsson (C),

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 12,

2020/21:958 av Sten Bergheden (M),

2020/21:971 av Sten Bergheden (M),

2020/21:2157 av Hillevi Larsson (S),

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda
M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2384 av Hans Hoff m.fl. (S),

2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 1 och 3 samt

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 31 (V)

Reservation 32 (KD)

Gotlands elförsörjning

23. Utredning om samhällsekonomisk lönsamhet

Riksdagen avslår motion

2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 32.

Reservation 33 (SD)

24. Övrigt om Gotlands elförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5,

2020/21:1164 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2020/21:1606 av Lars Thomsson (C),

2020/21:1609 av Lars Thomsson (C),

2020/21:2051 av Hanna Westerén (S),

2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 29,

2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 10,

2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 10 och

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 26.

Reservation 34 (M, C, V, KD, L)

Stockholm den 15 juni 2021

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjälmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjälmered (M), Anna-Caren Säterberg (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Tobias Andersson (SD), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Joar Forssell (L), Eric Palmqvist (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Rickard Nordin (C) och Amanda Palmstierna (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät. Med anledning av propositionen har ca 20 yrkanden i följdmotioner väckts. En förteckning över de behandlade förslagen återfinns i bilaga 1. Regeringens och reservanternas lagförslag finns i bilaga 2 och 3.

I detta betänkande behandlar utskottet även ca 120 motionsyrkanden som rör elmarknaden från allmänna motionstiden 2020/21 och ett motionsyrkande som väckts med anledning av proposition 2020/21:181 Tidsfrister och kontaktpunkt för att främja tillförsel av förnybar energi. Även dessa förslag återfinns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Moderna tillståndsprocesser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar som bl.a. syftar till att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021. Riksdagen avslår vidare ett motionsyrkande om att riksdagen inte ska anta regeringens förslag om att regionnät ska kunna byggas ut med stöd av områdeskoncession. Utskottet konstaterar att förslaget är ett sätt att korta projektiden för utbyggnad av elnätet och ser inga skäl att göra en annan bedömning än regeringen i denna fråga. Riksdagen avslår därtill motionsyrkanden om bl.a. undantag för miljöprövad verksamhet, ledningsrätt, uppföljning och utvärdering av lagändringarna och delning av el inom och mellan fastigheter. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och gällande bestämmelser.

Jämför reservation 1 (C), 2 (M, SD, C), 3 (M, SD, KD), 4 (M, SD), 5 (C, V), 6 (SD), 7 (C) och 8 (KD).

Bakgrund

Regeringen beslutade den 15 februari 2018 att utse en särskild utredare för att se över regelverket för nätkoncessioner (dir. 2018:6). Uppdraget var att lämna förslag på författningsändringar som moderniserar, förenklar och förbättrar elnätregelverket utan att resurseffektivitet, nätstabilitet eller miljöskydd påverkas negativt. Elnätets betydelse som grundläggande infrastruktur skulle också beaktas. I juni 2019 lämnade utredaren över betänkandet Moderna tillståndsprocesser för elnät (SOU 2019:30) till regeringen. Betänkandet har remissbehandlats.

Regeringen tog därefter fram en lagrådsremiss som tog upp frågor som behandlas i vissa avsnitt av betänkandet. Lagrådet hade inga invändningar mot lagförslaget. Av propositionen framgår att utredningens övriga förslag bereds vidare inom Regeringskansliet.

Propositionen

Övergripande om lagförslaget

I propositionen föreslår regeringen ändringar i bl.a. ellagen (1997:857). Ändringarna syftar till att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandena ska bli mindre resurskrävande för både elnätsföretagen

och de berörda myndigheterna. Det ska bli enklare för nätföretag att vidta åtgärder utan att ansöka om en ny nätkoncession. Fler ledningar ska kunna byggas och användas med stöd av en nätkoncession för område. En nätkoncession för linje ska kunna ändras på ansökan av nätföretaget. Det föreslås gå att lägga samman nätkoncessioner och dela upp en nätkoncession för linje. Energimarknadsinspektionen föreslås få besluta om tillträde till mark för undersökningsarbeten. För att säkerställa att beslut i frågor om nätkoncession får laga kraft ska överklagandetiden för den som inte ska delges beslutet räknas från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts. Beslut föreslås dessutom i vissa fall kunna gälla omedelbart. I propositionen finns vidare förslag som ska göra det lättare att inleda en ledningsförrättning och underlätta för nätföretag att på ett tidigt stadium få frågan om tillstånd till vattenverksamhet prövad.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021.

Kravet på nätkoncession vid byggande av ledning

En starkströmsledning får i allmänhet inte byggas eller användas utan nätkoncession, dvs. ett tillstånd som beviljas av regeringen eller nätmyndigheten (Energimarknadsinspektionen). Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att göra plats för ledningen. Regeringen bedömer att omfattningen av förbudet mot att bygga en ledning utan nätkoncession bör förtydligas för att undvika otydligheter vid tillämpningen av andra förslag som lämnas i propositionen, framför allt när det gäller tillträde till mark för undersökningar. Regeringen anser att det bör klargöras att koncessionsplikten inte är ett hinder för åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur en starkströmsledning ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön. Sådana åtgärder bör enligt regeringen i detta sammanhang inte anses ingå i byggandet av en starkströmsledning. Åtgärder som kan medföra skada eller intrång i en större omfattning bör däremot inte få vidtas innan en koncessionsprövning har inletts. Den tidsbesparing detta skulle innebära måste enligt regeringen vägas mot konsekvenserna för motstående allmänna och enskilda intressen. Regeringen föreslår att åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur en starkströmsledning ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön inte ska räknas till sådana åtgärder för byggandet av ledningen som kräver nätkoncession.

Omedelbar giltighet av beslut

Enligt gällande reglering får den myndighet som prövar frågan om nätkoncession, om det finns särskilda skäl, medge att en anläggning får byggas redan innan nödvändig nätkoncession har beviljats. När en starkströmsledning är färdig att tas i bruk får myndigheten medge att ledningen används tills vidare under högst tre år i avvaktan på att en ansökan om nätkoncession slutligt av-

görs. Det finns däremot inte någon särskild reglering av huruvida ett koncessionsbeslut eller ett medgivande att bygga eller använda en anläggning ska gälla omedelbart. Regeringen menar att det skulle underlätta utbyggnaden av elnätet om ett sådant beslut skulle gälla trots att det har överklagats. Samtidigt betonar regeringen att det måste tas hänsyn till motstående allmänna och enskilda intressen. Regeringens bedömning är att ett beslut i de fall som avses bör kunna gälla omedelbart även om det inte krävs enligt förvaltningslagens (2017:900) bestämmelser om omedelbart verkställande av beslut utifrån hänsyn till ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse. Bedömningen i det enskilda fallet bör inte främst ta sikte på hur angeläget det är att anläggningen byggs och tas i drift utan på vilken inverkan byggandet eller driften har på motstående intressen. Frågan bör regleras särskilt i ellagen, vars avvikande bestämmelse då har företräde framför förvaltningslagen. Regeringen anser inte att möjligheten även bör gälla beslut om ändring av en nätkoncession eftersom dessa beslut inte har samma angelägenhetsgrad när det gäller utbyggnad av elnätet. Regeringen bedömer därför att det inte är motiverat med en särskild reglering av dessa besluts giltighet. Regeringen föreslår att prövningsmyndigheten ska få besluta att ett beslut om nätkoncession för linje eller medgivande att bygga eller använda en anläggning innan nätkoncession har beviljats ska gälla omedelbart, om byggandet och driften av anläggningen har liten betydelse för motstående intressen. Regeringen anför också att risken för skada även minimeras genom möjligheten att vid överklaganden begära inhibition.

Regionnätverksamhet med stöd av nätkoncession för område

Distributionsnätet för el i Sverige är uppdelat i två nivåer. Lokalnätet, som ofta har en spänning som inte överstiger 20 kilovolt (kV), byggs och används med stöd av nätkoncessioner för område, medan regionnätet, som kan befinna sig i intervallet 30–130 kV, består av ledningar som var och en kräver nätkoncession för linje. I koncessionsbeslutet för område anges bara ett visst område inom vilket nätkoncessionshavaren får anlägga sitt ledningsnät. Däremot anges inte ledningarnas sträckning, utan den frågan får nätkoncessionshavaren själv avgöra med iakttagande av annan relevant lagstiftning.

Regeringen framhåller att utbyggnaden av elnätet på spänningsnivåer över 20 kV skulle underlättas om det gick att bevilja nätkoncession för område för olika spänningsintervall inom samma geografiska område. Ett regionnätsföretag skulle då kunna bygga ut sitt nät utan att behöva göra en ansökan om nätkoncession för linje i fall när en särskild koncessionsprövning inte är motiverad. Regeringen konstaterar att liknande system med nätkoncession för område eller undantag från koncessionskravet finns i Danmark och Finland.

För att bygga en ledning med stöd av en nätkoncession för linje krävs enligt regeringen generellt en betydligt mer utdragen tillståndsprocess än för att bygga en ledning med stöd av en nätkoncession för område. Det finns ingen enhetlig gräns för när en mer omfattande prövning görs. Nätkoncessioner för

område har under de senaste decennierna i de flesta fall beviljats med en spänningsträns på 20 kV, vilket historiskt sett var den högsta spänningen som krävdes för ett typiskt lokalnät. Inom tämligen stora geografiska områden kan nätföretagen emellertid numera bygga ledningar med en spänning på 30–50 kV med stöd av nätkoncession för område. På några håll i landet har nätkoncession för område beviljats för spänningsnivåer på 70 kV. Samtidigt finns det i andra delar av Sverige ledningar som kräver nätkoncession för linje, trots spänningsnivåer på 20 kV eller mindre, eftersom ledningen går in på ett annat nätföretags område.

Regeringen framhåller att ett sätt att förkorta projektiden för utbyggnaden av elnätet är att göra det möjligt att bygga fler ledningar med stöd av nätkoncession för område snarare än nätkoncession för linje. På så sätt går det att minska behovet av tidskrävande koncessionsprocesser för ledningar som behövs för kapacitetsförstärkning, anslutning av nya elanvändare och elproducenter och åtgärder för att minska risken för elavbrott. Med en sådan ordning skulle ledningar på samma spänningsnivå i ökad utsträckning prövas på ett likartat sätt och i förhållande till en nivå på miljöhänsyn som redan är accepterad på flera håll i Sverige.

Att ingen koncessionsprövning görs av enskilda ledningar medför ökad arbetsbelastning och längre handläggningstider hos lantmäterimyndigheten i ledningsrättsärenden. Ledningsrätten prövas utifrån ledningsrättslagen (1973:1144). I de fall ledningsrätt krävs för att nätföretaget ska få åtkomst till mark för ledningen kommer det inte att ha skett någon sammanhållen intresseavvägning som tar hänsyn till både miljörättsliga och tekniska aspekter hos den myndighet som prövar frågan om nätkoncession. I stället kommer förrättningslantmätaren att ha det övergripande ansvaret för sådana ställningstaganden, inklusive frågan om ledningens faktiska lokalisering.

Ledningsrätt är emellertid inte något generellt krav för att bygga starkströmsledningar. Det är vanligt att nätföretaget och fastighetsägaren hanterar frågan om markåtkomst genom en frivillig överenskommelse. Sådana överenskommelser ingås också ofta i samband med en ledningsrättsförrättning och begränsar lantmäterimyndighetens prövning. Vissa bestämmelser i ledningsrättslagen kan dock inte sättas ur spel med stöd av en överenskommelse utan enbart med stöd av ett koncessionsbeslut. Regeringen anför att om det inte krävs någon koncessionsprövning, har nätföretaget ett starkare incitament att verka för markåtkomst genom avtal, eftersom det i så fall är ett verksamt sätt att korta ner ledtiderna. Regeringen bedömer att handläggningstiderna hos lantmäterimyndigheterna inte kan antas öka i en sådan omfattning att de väsentligt reducerar den tidsvinst som görs genom att det inte krävs nätkoncession för linje.

Av propositionen framgår att några av de invändningar som förs fram av remissinstanserna handlar om prövningen av teknikval och ledningens allmänna lämplighet. Regeringen anför att liknande invändningar kan riktas även mot den nu gällande regleringen. En utgångspunkt enligt förslaget är att prövningen även av annat än miljöaspekter ska ske på i huvudsak samma sätt som

av en nätkoncession för område utan en lägsta tillåtna spänning. Regeringen bör dock ta ställning till om den prövningen är tillräcklig i ett läge där det blir vanligare att bygga och använda ledningar på en högre spänningsnivå än 20 kV med stöd av nätkoncession för område.

Regeringen konstaterar att en nätkoncession enligt ellagen får meddelas endast om avvägningen är lämplig från allmän synpunkt. Kravet är i första hand aktuellt när det gäller en nätkoncession för linje. En ansökan om nätkoncession för område kan dock få avslag med hänvisning till att nätet inte är lämpligt från allmän synpunkt. Regeringen anger att så t.ex. kan vara fallet om det planerade ledningsnätet är felaktigt uppbyggt från överföringsteknisk synpunkt eller om ansökan avser en spänningsnivå som är olämplig med hänsyn till befintliga ledningar som omfattas av nätkoncessioner för linje (prop. 1996/97:136). En nätkoncession för område får dessutom enligt ellagen meddelas endast om området utgör en lämplig enhet med hänsyn till nätverksamheten.

Regeringen anför vidare att Statens energimyndighet när den bestämmer spänningen för en nätkoncession för område enligt ellagen utöver inverkan på miljön ska beakta den spänning som kan förutses behövas för att driva ledningsnätet, säkerställandet av samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet och konsekvenser för berörda kunder. Regeringen bedömer att den prövning som utförs enligt de bestämmelser som nämnts i huvudsak är tillräcklig för att tillgodose att regionnätet byggs ut på ett lämpligt sätt med stöd av nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning. Regeringen framhåller att markägarnas och totalförsvarets intressen kommer att beaktas på samma sätt som vid utbyggnaden av lokalnät.

Enligt regeringens förslag ska en lägsta tillåtna spänning för ledningsnätet få anges i ett beslut om nätkoncession för område, om sökanden begär det. När en spänning bestäms ska särskilda hänsyn tas till konsekvenserna för berörda nätkoncessionshavare. Vidare ska en nätkoncession för område få beviljas endast om området inte till någon del sammanfaller både geografiskt och i fråga om spänningen med ett annat koncessionsnät.

Tillfällig förlängning när en ansökan avslås eller avvisas

Regeringen konstaterar att det i vissa fall kan saknas förutsättningar att bevilja en ansökan om fortsatt giltighet för en nätkoncession för linje trots att ledningen behövs för elförsörjningen, t.ex. om ledningen inte uppfyller miljöbalkens krav på grund av omständigheter som inträffat efter det att nätkoncessionen meddelades. Om den ursprungliga giltighetstiden har löpt ut kan ett beslut att avslå eller avvisa en ansökan om fortsatt giltighet medföra att nätkoncessionshavaren är skyldig att ta ledningen ur bruk omedelbart, trots att det från allmän synpunkt är lämpligt att avvecklingen får ta längre tid i anspråk. För att hantera problemet föreslår regeringen att prövningsmyndigheten i de fall en ansökan om förlängning av en tidsbegränsad nätkoncession avslås eller avvisas ska få besluta att nätkoncessionen ska fortsätta gälla under den

tid som behövs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Med hänsyn till att det rör sig om en tillfällig förlängning på oförändrade villkor anser regeringen att utgångspunkten bör vara att nätkoncessionen inte får gälla mer än fem år efter prövningsmyndighetens beslut, i likhet med vad som gäller vid en förlängning enligt nuvarande bestämmelser i ellagen. Eftersom nätkoncessionshavaren får fortsätta använda ledningen även om beslutet överklagas bedömer regeringen att det inte finns någon anledning att knyta förlängningen till den tidpunkt då förslaget får laga kraft på det sätt som några remissinstanser förordar. Regeringen anför samtidigt att det finns situationer där fem år framstår som en alltför kort tid. Om ledningen är nödvändig för elförsörjning måste normalt en ersättningsledning byggas och tas i drift. Det kan vidare vara nödvändigt att se över elnätets struktur i området med hänsyn till att den aktuella nätkoncessionen upphör. I ett tätbefolkat område kan det vara svårt att hitta en lämplig ny ledningssträckning. Vidare anför regeringen att prövningen av ett komplicerat koncessionsärende kan ta så lång tid i anspråk att en ny ledning inte kan tas i drift inom fem år. Om det finns sådana särskilda skäl bör det därför enligt regeringens förslag vara möjligt att bestämma att nätkoncessionen ska fortsätta gälla under en längre tid.

Ändring av nätkoncession för linje

En nätkoncession för linje gäller som utgångspunkt tills vidare och kan när det gäller ledningens sträckning och spänning ändras bara genom en fullständig omprövning enligt bestämmelser i ellagen. En sådan omprövning förutsätter dessutom att en 40-årig skyddstid har löpt ut. Detta gäller även om det är nätkoncessionshavaren som önskar ändringen. När det inte finns förutsättningar för en sådan fullständig omprövning måste den nätkoncessionsinnehavaren som vill ändra en lednings sträckning, utförande eller spänning på ett sätt som inte rymms inom den befintliga koncessionen ansöka om en ny nätkoncession. Regeringen konstaterar att både en fullständig omprövning och en ny ansökan kan medföra kostnader för nätföretaget och prövningsmyndigheten som inte är motiverade sett till den aktuella ändringen. Regeringen menar att en enklare ordning för att pröva ändringar skulle leda till minskad administration för nätföretagen och prövningsmyndigheten och i många fall kortare prövningstider. Regeringen föreslår därför att prövningsmyndigheten ska få ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren i fråga om ledningens sträckning, utförande eller tillåtna spänning även om den 40-åriga skyddstiden fortfarande löper om ändringen är förenlig med förutsättningarna för att bevilja nätkoncession. Prövningen bör kunna begränsas till att avse endast den eller de frågor som uppkommer i anslutning till den ändring som nätkoncessionshavaren önskar. Det bör således införas ett förfarande som är ett alternativ till en fullständig prövning enligt hittillsvarande bestämmelser i ellagen.

I fråga om prövningens omfattning anför regeringen att förslaget syftar till att begränsa prövningen till det som är motiverat i det enskilda fallet. När det

gäller de frågor som uppkommer genom en ansökan om ändring bör dock prövningen enligt regeringen genomföras på samma sätt som när det gäller en ansökan om nätkoncession för linje. Även miljöaspekterna behöver utredas på samma sätt som i ett ärende som beviljas nätkoncession, t.ex. när det gäller effekterna av en spänningshöjning. Det är således inte ledningens lämplighet i alla delar som bör prövas inom ramen för ett ändringsärende utan att ändringen är förenlig med de krav som gäller för anläggningen.

Prövningsmyndigheten ska vidare, utan att göra en sådan prövning som anges ovan, få ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren när det gäller ledningens sträckning eller utförande om

- ändringen inte påverkar ledningens sträckning eller funktion på något väsentligt sätt
- samtliga berörda sakägare har medgett att ändringen görs
- sökanden har tagit nödvändig miljöhänsyn.

Regeringen konstaterar att några remissinstanser förordar en reglering som gör det möjligt för nätföretagen att genomföra små ändringar efter en anmälan till prövningsmyndigheten. Regeringen anser dock att det är lämpligt att myndigheten aktivt tar ställning till om ändringarna är av så enkel natur att det inte behövs någon ingående prövning, inte minst med hänsyn till att det till en början inte kommer att finnas någon praxis att luta sig mot. En prövning efter ansökan ger vidare enligt regeringen en bättre garanti för att allmänna och enskilda intressen tas till vara. De krav som ställs upp för att en nätkoncession ska ändras bör dock vara utformade så att prövningen blir snabb och enkel.

Ersättning för skada och intrång

Den som fått tillträde till mark för undersökning i syfte att ansöka om nätkoncession eller att bygga en starkströmsledning med stöd av en beviljad nätkoncession bör vara skyldig att betala ersättning för den skada eller det intrång som undersökningen orsakar. Motsvarande krav gäller enligt andra lagar, t.ex. miljöbalken och expropriationslagen. Även den som vidtar återställningsåtgärder är enligt ellagen skyldig att betala ersättning för skada och intrång på annans mark. Den föreslagna möjligheten i propositionen att genom ett beslut av Energimarknadsinspektionen få tillträde till mark för undersökningsarbeten ersätter i praktiken förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen. Frågor om ersättning bör enligt regeringen prövas i samma ordning oavsett enligt vilken lag marktillträdet beviljas, framför allt med hänsyn till att rättegångskostnaderna bör regleras på det sätt som anges i expropriationslagen. Regeringen föreslår således att den som genomför en undersökning som orsakar skada eller intrång ska betala ersättning för detta. I mål om ersättning ska expropriationslagen tillämpas. Nätmyndigheten ska vidare få kräva att den som ska genomföra en undersökning ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund ska inte behöva ställa säkerhet.

Ledningsrättsförrättningen

Regeringen konstaterar att det inte är ovanligt att ett nätföretag ansöker om ledningsrätt för att kunna dra fram och använda en ledning inom en fastighet som tillhör någon annan. En nätkoncession för linje ersätter delar av den prövning som annars ska göras av förutsättningarna för att bevilja en ansökan om ledningsrätt. När det gäller en ledning för vilken nätkoncession krävs men ännu inte har beviljats får lantmäterimyndigheten inleda en förrättning för att pröva en fråga om ledningsrätt endast om den som ska meddela koncession, dvs. regeringen eller Energimarknadsinspektionen, medger det. Denna undantagsmöjlighet används sällan, och det framgår av lagens förarbeten att tillämpningen ska vara restriktiv. Regeringen framhåller att en ökad möjlighet till parallella processer hos Energimarknadsinspektionen och Lantmäteriet skulle kunna förkorta tiden för att få nödvändig markåtkomst för att bygga en ledning. I propositionen framgår att ett antal remissinstanser förordar att kravet på medgivande från prövningsmyndigheten i koncessionsärendet tas bort. Regeringen bedömer emellertid att en rättssäker hantering underlättas om Energimarknadsinspektionen har kännedom om förrättningen. Risken är enligt regeringen också mindre att lantmäterimyndigheten inleder en förrättning som inte leder till ett beslut i ledningsrättsfrågan. Utrymmet för samtidig prövning kan i stället enligt vad regeringen anför ökas genom att prövningsmyndigheten i koncessionsärendet kan begränsa sitt medgivande till att avse endast en viss del av förrättningen. Ledningsrättsförrättningsförfarandet består nämligen av flera delmoment, och flera av dessa, t.ex. arkivutredningen för att utreda sakägarkretsen och fastighetsbestämningen, skulle med fördel kunna påbörjas tidigt och utföras parallellt med koncessionsprövningen utan att det påverkar en rättssäker prövning i frågan om markåtkomst. En sådan reglering skulle enligt regeringen ge utrymme för en mindre restriktiv tillämpning av undantagsmöjligheten och en större samordning av de olika förfarandena. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att prövningsmyndigheten i fråga om beviljande av koncession ska få medge att en viss del av en ledningsrättsförrättning inleds om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning. Ett medgivande skulle därmed kunna lämnas i betydligt fler fall än hittills.

Samhällsekonomiska analyser för transmissionsnätet i Sverige

Regeringen konstaterar att Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) enligt sin gällande instruktion ansvarar för att bygga ut transmissionsnät för el i Sverige och förbindelser med elnät i andra länder baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar. För att säkerställa att de projekt som verket genomför är lönsamma för samhället bör beslutsunderlagen enligt regeringen förbättras.

Regeringen anför vidare att det emellertid är väsentligt att en reglering som säkerställer detta inte blir kontraproduktiv och innebär en alltför utökad administrativ börda för främst Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen. Detta skulle enligt regeringen kunna leda till att projekt i fråga

om transmissionsnätinvesteringar blir försenade utan att det finns några uppenbara samhällsekonomiska vinster. Svenska kraftnät står inför stora utmaningar när det gäller att bygga ut nätet inom en snar framtid så att elöverföringen utvecklas och förstärks. Regeringen konstaterar också att några remissinstanser framhåller att förslaget kan leda till förlängda ledtider för att bygga nya ledningar.

Regeringen avser mot denna bakgrund att förtydliga i en förordning vilka samhällsekonomiska analyser Svenska kraftnät ska göra inför investeringar i transmissionsnätet och att följa upp utfallet av den nya regleringen för att bedöma om åtgärderna varit tillräckliga. Dessa åtgärder har sin grund i Energimarknadsinspektionens rapport Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:6). Regeringen avser inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av rapporten.

Regeringen bedömer att riksdagens tillkännagivande i betänkandet Riksrevisionens rapport om förutsättningar för en säker kraftöverföring (bet. 2016/17:NU21) med dessa åtgärder är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) framhålls vikten av att förkorta och förenkla tillståndprocesserna för elnät. Motionärerna anser att regeringens förslag i propositionen är en bra bit på vägen mot förenklade tillståndprocesser och ställer sig därför bakom större delen av propositionen. Samtidigt menar motionärerna att de föreslagna ändringarna inte räcker till för att skapa den förändring som behövs. Tillståndprocesserna hade t.ex. kunnat förenklas ytterligare om det funnits en större tydlighet när det gäller att göra undantag från kravet på nätkoncession för de verksamheter som redan miljöprövats i en tidigare process, anser motionärerna, som förordar ett tillkännagivande med den inriktningen i yrkande 1. Motionärerna konstaterar att regeringen föreslår att processen hos Lantmäteriet för att söka ledningsrätt ska kunna inledas samtidigt som koncessionsprocessen. Motionärerna välkomnar detta men vill att processen ska kunna inledas även utan ett godkännande från Energimarknadsinspektionen. Motionärerna anser att det ska vara upp till företagen själva att bestämma om de vill ta den ekonomiska risken att inleda ledningsrättsprocessen innan de fått ett godkännande för koncessionen. I yrkande 2 förordas därför att kravet på godkännande från Energimarknadsinspektionen för att inleda process hos Lantmäteriet ska tas bort. Slutligen föreslår motionärerna i yrkande 4 att riksdagen ska uppmana regeringen att utvärdera och följa upp om regeringens föreslagna ändringar ger effekt och i så fall till vilken grad, dvs. hur mycket de har förkortat och förenklats tillståndprocesserna.

Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2020/21:4067 att regeringens förslag som grundar sig på Nätkoncessionsutredningens förslag är ett nödvändigt första steg mot att för första gången på

länge förkorta tiden för tillståndsprocessen för utbyggnad av elnät. Motionärerna välkomnar därför förslaget men framhåller samtidigt att det är angeläget att inte se det som slutpunkten. I yrkande 2 förordas att regeringen ska utvärdera effekterna av förslagen i propositionen senast under 2026. För att ytterligare förkorta tillståndsprocesserna föreslår motionärerna i yrkande 3 att undantaget för redan miljöprövade verksamhetsområden ska utökas så att förstärkning, uppgradering eller utökning av en befintlig kraftledning inte ska anses medföra en betydande miljöpåverkan. Avslutningsvis förordas i yrkande 4 att kravet på medgivande från den som ska bevilja koncessionen för att inleda förrättning om ledningsrätt tas bort. Motionärerna framhåller att detta skulle kunna innebära ytterligare en tidsvinst eftersom den som ansökt om förrättning om ledningsrätt skulle kunna påbörja förberedande arbetsmoment som inte innefattar markägarkontakter innan koncession erhållits.

I kommittémotion 2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) välkomnas att regeringen presenterat förslag som syftar till att påskynda utbyggnaden av elnätsinfrastrukturen. Motionären konstaterar att Centerpartiet länge varit drivande för att halvera tiden för tillståndsprocesser. Även om fler steg tagits i rätt riktning är det enligt vad som anförs i motionen beklagligt att regeringen inte har kommit med fler förslag eftersom motionären anser att detta är en förutsättning både för omställningen och för att uppfylla de energipolitiska målen. I yrkande 1 förordas således att Nätkoncessionsutredningens (SOU 2019:30) förslag om att göra det möjligt att dela el inom fastigheter vid långspänningsnät ska genomföras och i yrkande 2 att det utvidgas till att även gälla mellan fastigheter inom ett begränsat geografiskt område. Enligt utredningens förslag ska ett internt lågspänningsnät för delning av energi få byggas eller användas utan tillstånd inom en egen fastighet och mellan byggnader och anläggningar som var och en även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av en nätkoncession, detta i syfte att bättre kunna nyttja den egenproducerade elen. Genom en utökning av utredningens förslag skulle det enligt vad som anförs i motionen även bli möjligt för grannar med olika solläge att dela el med varandra. I yrkande 3 förordas vidare ett tillkännagivande om att möjliggöra laddning av elfordon via belysningsnätet. I motionen konstateras att de tekniska förutsättningarna finns men att det i dag inte är tillåtet trots att Energimyndigheten 2016 hemställde till regeringen om ändringar i belysningsförordningen för att möjliggöra detta och Nätkoncessionsutredningen förordat sådana ändringar. I motionen anförs vidare att kundkraften är svag i förhållande till elnätsägaren i gällande reglering. Incitamenten att investera för att avhjälpa kapacitetsutmaningar är enligt motionären inte tillräckliga. För att jämna ut denna obalans föreslås i yrkande 4 att regeringen ska möjliggöra att nätkoncessionshavaren kan bli frångången sin nätkoncession vid missbruk av elnätsverksamheten. Detta bör vara Energimarknadsinspektionens uppgift. Myndigheten bör enligt motionären uppföra en kravlista som kan användas för att pröva om nätkoncessionshavaren fullföljt sitt ansvar. I motionen anförs vidare att en ökad lokal och regional samordning i planeringen av elnätsinfrastruktur kan medföra att bebyggelsen genomförs

på ett sätt som gagnar regionen som helhet. Detta kräver enligt motionären god lokalkännedom. Motionären noterar att Stockholms län och Skåne län har fått i uppdrag att utgöra regionplaneorgan och samordna i de fall då den fysiska miljön i två eller flera kommuner berörs. Motionären anser att detta uppdrag ska utvärderas och utvidgas till att tillämpas i andra län och breddas för att inkludera utbyggnad av elinfrastruktur. I linje med detta förordas i yrkande 5 att regeringen ska öka möjligheten till regional planering av statlig infrastruktur. I motionen framhålls vidare äganderätten som en central och vägledande princip. Motionären konstaterar att det är ofrånkomligt att det vid nätutbyggnad uppstår situationer när mark behöver nyttjas för samhällets ändamål. Markintrång bör dock undvikas i högsta möjliga grad och nätutbyggnad bör därför alltid viktas mot andra åtgärder som energi-effektivisering eller smarta lösningar som kan avhjälpa kapacitetsutmaningar. Motionären anser dock att det finns för få och otillräckliga incitament för dessa typer av alternativa åtgärder och att regeringen därför bör korrigera detta genom en översyn av elnätregleringen. Om ett markintrång bedöms som oundvikligt anser motionären att det ska finnas krav på att tydligare visa på den samhällsekonomiska nyttan av olika alternativ med olika markintrång. Vidare anser motionären att ersättningsnivåerna vid markintrång bör ses över. Riksdagen bör därför enligt vad som anförs i yrkande 6 tillkännage för regeringen att det finns ett behov av tydligare värdering av marksnål teknik och att ersättningsmodellerna vid markintrång ska ses över enligt motionens förslag. I yrkande 7 förordas att riksdagen ska avslå regeringens förslag om att regionnät ska kunna byggas ut med stöd av områdeskoncession. Motionären ser problem med förslaget som hänger samman med att det inte alltid är marksnål teknik eller andra smarta lösningar som kan minska behovet av elnätinfrastruktur som förordas. Enligt vad som anförs i motionen kan det få konsekvensen att produktiv mark tas i anspråk när andra alternativ finns tillgängliga. Trots att förslaget syftar till att påskynda utbyggnaden av regionnäten anser motionären att samhällskostnaden kan bli för hög om inte bästa möjliga teknik används. Beslutet kommer också att ligga hos Lantmäteriet och inte hos Energimarknadsinspektionen, vilket motionären också ser som problematiskt eftersom Energimarknadsinspektionen har en viktig roll i att pröva den bredare samhällsekonomiska aspekten av ett eventuellt intrång. Slutligen föreslås i yrkande 8 att regeringen ska undanta krav på koncession inom ett redan miljöprövat verksamhetsområde.

I kommittémotion 2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) framhålls att alla åtgärder som kan vidtas för att underlätta underhåll och byggande av elnät är av godo. Motionärerna ställer sig i huvudsak bakom propositionen men anser att mer behöver göras för att förkorta ledtiderna mer påtagligt. Motionärerna står bakom inriktningen när det gäller förslaget i propositionen om omedelbar giltighet, men anser att den föreslagna formuleringen är för snäv. Motionärerna förordar i yrkande 2 ett tillkännagivande om att formuleringen bör utvidgas så att villkoren för omedelbar giltighet av beslut i stället omfattar en ledning av mindre omfattning eller med begränsad påverkan på

motstående intressen, detta för att möjliggöra för nätmyndigheten att fatta beslut om verkställighetsförordnande även i större projekt där det inte finns några starka motstående intressen. När det gäller förslaget om tillfällig förlängning när en ansökan avslås eller avvisas anser motionärerna att det vore mer lämpligt att räkna tidpunkten från när Energimarknadsinspektionens beslut fick laga kraft snarare än tidpunkten när beslutet meddelades eftersom sådana beslut regelmässigt överklagas. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande med den inriktningen. Motionärerna uttrycker vidare i yrkande 4 att de är positiva till regeringens ambition att skapa en enklare ordning för prövning av ändringar av nätkoncession för linje men anser att det även på denna punkt skulle vara möjligt att förenkla ytterligare. Motionärerna anser att det bör förtydligas att det enbart är förändringens lämplighet som ska prövas och inte hela anläggningen. Dessutom menar de att det skulle vara tillräckligt med en anmälan och inte krävas en ansökan. Miljöbalkens bestämmelser skulle enligt vad som anförs i motionen kunna utgöra en förebild när regelverket för detta byggs upp. Slutligen förordas i yrkande 5 att regeringen förtydligar att Energimarknadsinspektionen inte ska behöva ge sitt medgivande till att Lantmäteriet inleder en ledningsförrättning.

I motion 2020/21:2722 yrkande 4 anför Lorentz Tovatt (MP) att riksdagen bör tillkännage för regeringen att den bör göra det möjligt att överföra el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter. Motionären anför att det också är viktigt att ny produktion planeras till områden där den gör störst nytta, och att lokal elproduktion från exempelvis solex enklare kan användas i flera byggnader inom samma fastigheter.

Vissa kompletterande uppgifter

Vissa övriga förslag från Nätkoncessionsutredningen

Som framgår av bakgrunden tillsatte regeringen i februari 2018 en utredning för att se över regelverket för nätkoncessioner (dir. 2018:6). Den s.k. Nätkoncessionsutredningen överlämnade sitt betänkande Moderna tillståndsprocesser för elnät (SOU 2019:30) till regeringen i juni 2019. I propositionen behandlar regeringen flera av utredningens förslag. Övriga förslag bereds vidare inom Regeringskansliet. Några av de förslag som bereds vidare rör undantagen för koncessionsplikt.

Utredningen föreslår att det införs ett nytt undantag som underlättar delning av energi, t.ex. överföring av lokal förnybar energi eller nyttjande av energilager. Enligt undantaget ska ett internt lågspänningsnät för delning av energi få byggas eller användas utan tillstånd inom en egen fastighet och mellan byggnader och anläggningar som var och en även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av en nätkoncession. Det bör inte heller finnas någon begränsning i rätten att överföra el för annans räkning.

Utredningen vill vidare se ett utökat och förenklat undantag för fordons eller en trafikleds elbehov. Enligt detta undantag skulle ett internt nät få

byggas eller användas utan tillstånd om syftet med ledningarna är att tillgodose elbehovet hos fordon eller en trafikled med tillhörande anläggningar, och ledningarna dras inom trafikleden eller i omedelbar närhet till denna. Det bör inte finnas någon begränsning i rätten att överföra el för annans räkning om syftet är att tillgodose elbehovet hos fordon eller en trafikled med tillhörande anläggningar. Utredningen konstaterar att Energimyndigheten i en hemställan till Miljö- och energidepartementet från 2016 lämnat förslag om laddning via belysningsnätet. Enligt utredningen skulle Energimyndighetens och andra lösningar med laddstolpar möjliggöras efter utredningens förslag.

Utredningen vill även se ett utökat undantag för produktionsnät. Enligt förslaget ska ett internt nät få byggas eller användas utan tillstånd om det, inom ett avgränsat område, dras mellan flera anläggningar för produktion av el som har en gemensam anslutning till elnätet eller från flera anläggningar för produktion av el till en gemensam anslutning till elnätet. Vidare föreslås att ett område som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken för en sådan verksamhet som avses i 21 kap. 13–15 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251) alltid ska anses vara ett sådant avgränsat område. Det bör inte heller finnas någon begränsning i rätten att överföra el för annans räkning.

Bestämmelser om återkallelse av nätkoncession

Enligt ellagen (1997:857) finns det fyra grunder på vilka en nätkoncession kan återkallas helt eller delvis. Nätkoncessionen ska återkallas om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning, om staten löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen eller om nätkoncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren för att ha en nätkoncession som avser en utlandsförbindelse. En nätkoncession för linje får också återkallas om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt ledningen i rätt tid. I den nu behandlade propositionen föreslår regeringen att det ska införas en ny återkallelsegrund som innebär att en nätkoncession ska återkallas helt eller delvis om koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen.

Ersättning för skada och intrång

Gällande bestämmelser

Bestämmelserna om den ersättning som ska lämnas vid expropriation finns i 4 kap. expropriationslagen. Det finns bestämmelser i flera andra lagar om att mark får tas i anspråk med tvång, bl.a. i ledningsrättslagen (1973:1144). I samtliga av dessa lagar görs hänvisningar till expropriationslagens ersättningsregler. Reglerna om ersättning i expropriationslagen bygger på grundtanken att den vars fastighet eller rättighet tas i anspråk ska ha samma förmögenhetsställning efter expropriationen som om det inte hade skett någon expropriation (se t.ex. prop. 1971:122 s. 165 f. och prop. 2009/10:162 s. 41).

Den 1 augusti 2010 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär höjningar av den ersättning som betalas vid expropriation och andra åtgärder där fastigheter tas i anspråk med tvång (prop. 2009/10:162, bet. 2009/10:CU21, rskr. 2009/10:362). Ändringarna avsåg ersättningsbestämmelserna i expropriationslagen och i de andra lagar som hänvisar till dessa bestämmelser. Lagändringarna syftade till att stärka äganderätten och hade sin bakgrund i att de exproprierande numera allt oftare utgörs av enskilda, som driver sin verksamhet i vinstsyfte. Expropriationslagens presumptionsregel, som begränsar rätten till ersättning för s.k. förväntningsvärden, upphävdes. Därigenom bestäms ersättningen vid expropriation närmare fastighetens marknadsvärde och omfattar även den del av marknadsvärdet som beror på förväntningar om en ändring av fastighetens tillåtna användningssätt. De nya reglerna innebär vidare att det inte längre är möjligt att göra något s.k. toleransavdrag från expropriationsersättningen eller från skadestånd enligt miljöbalken för en miljöskada. I sådana fall motsvarar ersättningen fortsättningsvis hela den ersättningsgilla skadan. De nya reglerna innebär dessutom att det ska göras ett schablonpåslag på expropriationsersättningen med 25 procent av fastighetens marknadsvärde eller marknadsvärdeminskning. Genom påslaget tas det vid värderingen av fastigheten ökad hänsyn till att fastighetsägaren ofrivilligt blir av med sin fastighet.

Tillkännagivande om stärkt äganderätt

Riksdagen beslutade våren 2019, på förslag av konstitutionsutskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet (bet. 2018/19:KU27, rskr. 2018/19:281). I betänkandet anförde konstitutionsutskottet bl.a. följande:

Att samhället värnar äganderätten och skyddar den enskildes egendom är betydelsefullt och ökar bl.a. förutsättningarna för näringsverksamheter i hela landet. Det behövs enligt utskottet ett väl avvägt regelverk som värnar äganderätten. Markägare och andra bör så långt det är möjligt behålla rådigheten över sin egendom. Olika former av beslut, exempelvis beslut om rådighetsinskränkningar till skydd för bl.a. miljö och hälsa, inskränker enskildas möjlighet att förfoga över sin egendom. Skyddet av värdefulla områden, arter och ekosystem bör enligt utskottets mening bygga på samarbete med markägare och respekt för äganderätten. Med ett stärkt egendomsskydd säkras Sveriges viktiga naturtillgångar och en omställning till ett mer hållbart samhälle. Regeringen bör ta initiativ till en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet.

Den 15 januari 2021 besvarade statsrådet Morgan Johansson en skriftlig fråga (fr. 2020/21:989) med anledning av tillkännagivandet och vad som är skälet till att regeringen ännu inte tillsatt en parlamentarisk kommitté. I sitt svar konstaterade statsrådet bl.a. att regeringen mot bakgrund av den sakpolitiska överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna tillsatt utredningar med uppdrag att lämna förslag som berör egendomsskyddet för markägare och ersättningsrätt

vid olika former av rådhetsinskränkningar över mark. Statsrådet anförde att han avsåg att invänta resultatet av pågående utrednings- och beredningsarbete innan han tar ställning till vilka förändringar som kan behöva genomföras. Slutligen framhöll statsrådet att den nuvarande utformningen av egendoms-skyddet i grundlag är ett resultat av ett omfattande arbete som gjordes, i brett politiskt samförstånd, i Grundlagsutredningen och som trädde i kraft så sent som 2011.

Våren 2021 anförde regeringen i en skrivelse till riksdagen (skr. 2020/21:75) att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. Regeringen uppgav att den fråga som tillkännagivandet avser fortfarande bereds inom Regeringskansliet. Regeringen konstaterade att den tillsatt Skogsvårdsutredningen och Artskyddsutredningen som på olika sätt berör egendomsskyddet för markägare och ersättningsrätt vid olika former av rådhetsinskränkningar över mark. Skogsutredningen redovisade sitt betänkande den 30 november 2020 (SOU 2020:73) och Artskyddsutredningen redovisade sitt betänkande den 10 juni 2021 (SOU 2021:51).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om expropriationsersättning, bl.a. ersättningarna vid ledningsintrång, behandlades senast av civilutskottet i februari 2021 (bet. 2020/21:CU11). Civilutskottet avstyrkte förslagen bl.a. med hänvisning till de nya ersättningsreglerna från 2010 och pågående arbete. Civilutskottet ansåg att resultatet av det pågående beredningsarbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Till detta framhöll civilutskottet även riksdagens tillkännagivande från våren 2019, när riksdagen på förslag av konstitutionsutskottet uppmanade regeringen att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet.

Regional fysisk planering enligt plan- och bygglagen

Hösten 2018 beslutade riksdagen att det skulle införas nya bestämmelser om regional fysisk planering i plan- och bygglagen (2010:900) i enlighet med regeringens förslag (prop. 2017/18:266, bet. 2018/19:CU2, rskr. 2018/19:31). Ändringarna innebar att den regionala fysiska planeringen ska omfatta frågor av betydelse för den fysiska miljön som angår två eller flera kommuner i ett län. Sådan planering ska ske i Stockholms län och i Skåne län. Uppgifterna innefattar bl.a. att anta en regionplan. En sådan plan ska ange de grunddrag för användningen av mark- och vattenområden och riktlinjer för lokalisering av bebyggelse och byggnadsverk som har betydelse för länet. Planen ska även ge vägledning för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019. Civilutskottet föreslog i samband med beredningen av lagförslaget även ett tillkännagivande om att regeringen bör ta nödvändiga initiativ för att regional fysisk planering ska omfatta fler län än Stockholms och Skåne län.

I en skrivelse till riksdagen våren 2021 (skr. 2020/21:75) anförde regeringen att tillkännagivandet inte är slutbehandlat och bereds vidare. Regeringen redogjorde för att det under 2019 genomfördes tre konferenser med de regioner som inte omfattas av bestämmelserna i 7 kap. plan- och bygglagen för att sondera intresset för att införa krav på regional fysisk planering i ytterligare län. Därefter inhämtades även skriftliga synpunkter från berörda regioner. Enkäten visar enligt regeringen att regionernas intresse är splittrat, och att några regioner är positiva till att länet ska omfattas av regional fysisk planering, några är negativa och övriga inte har tagit tydlig ställning. Slutligen framgår att Region Halland och kommunerna i Hallands län under 2020 lämnade in en hemställan till regeringen om att omfattas av bestämmelserna om regional fysisk planering.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Spänningsnivåer för ett koncessionsområde
- Lagförslaget i övrigt
- Undantag för miljöprövad verksamhet
- Ledningsrätt
- Uppföljning och utvärdering av lagändringarna
- Delning av el inom och mellan fastigheter
- Övrigt om moderna tillståndsprocesser.

Spänningsnivåer för ett koncessionsområde

I motion 2020/21:4071 (C) yrkande 7 föreslås att riksdagen ska avslå förslaget i propositionen om att regionnät ska kunna byggas ut med stöd av områdeskoncession.

Utbyggnaden av elnätet är högst angelägen mot bakgrund av klimatutmaningen, den ökande elektrifieringen av samhället och kapacitetsbristen. Utskottet konstaterar att möjligheten att bygga fler ledningar med stöd av nätkoncession för område snarare än nätkoncession för linje är ett sätt att korta ned projektiden för utbyggnad av elnätet. Utskottet noterar regeringens överväganden i det aktuella avsnittet i propositionen i fråga om miljöprövningen, lämplighetsprövningen och en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av regionnätet och ser inga skäl att göra en annan bedömning än regeringen i dessa avseenden.

Därmed tillstyrks propositionen i den aktuella delen och motionsyrkandet avstyrks.

Lagförslaget i övrigt

I propositionen föreslår regeringen bl.a. ändringar i ellagen för att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige och tillståndsförfarandet ska bli mindre resurskrävande för både elnätsföretagen och de berörda myndigheterna. Utskottet kan konstatera att samtliga riksdagens partier anser att det är angeläget med en effektiv tillståndsprcess för att elnäten ska kunna byggas ut i nödvändig takt och omfattning. Det är därför välkommet med förslag som syftar till att påskynda utbyggnaden av elnätsinfrastrukturen. Utskottet kan samtidigt konstatera att det kommer att krävas fler åtgärder och noterar att Nätkoncessionsutredningens övriga förslag bereds vidare inom Regeringskansliet. Utskottet vill framhålla vikten av att den fortsatta beredningen genomförs så snabbt som möjligt.

Utskottet noterar även att regeringen i propositionen lämnar en redogörelse för riksdagens tillkännagivande om förutsättningar för en säker kraftöverföring och att regeringen i och med de åtgärder som redovisats bedömer att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat. Utskottet har inte något att invända mot regeringens bedömning.

Därmed tillstyrks propositionen i de delar som behandlas här.

Undantag för miljöprövad verksamhet

I motionerna 2020/21:4068 (M) yrkande 1 och 2020/21:4071 (C) yrkande 8 framförs förslag om att tydliggöra och utöka undantagen från koncessionsplikt för redan miljöprövade verksamhetsområden. Utskottet konstaterar att Nätkoncessionsutredningens förslag som handlar om att utöka undantagen från koncessionsplikten och möjligheten till dispens fortfarande bereds inom Regeringskansliet. I sammanhanget kan även nämnas att regeringen tillsatt en utredning om en modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86) i syfte att underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar och åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser samtidigt som ett bibehållet miljöskydd säkerställs. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2021. Utskottet ser ingen anledning för riksdagen att förekomma pågående arbete.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Ledningsrätt

I motionerna 2020/21:4067 (SD) yrkande 4, 2020/21:4068 (M) yrkande 2 och 2020/21:4074 (KD) yrkande 5 förordas tillkännagivanden om att kravet på medgivande från Energimarknadsinspektionen för att lantmäterimyndigheten ska få inleda en förrättning för att pröva en fråga om ledningsrätt ska tas bort. Som framgår av propositionen har den möjlighet som lantmäterimyndigheten har att inleda en förrättning för att pröva en fråga om ledningsrätt för en koncessionspliktig ledning efter ett medgivande från Energimarknadsinspektionen eller regeringen sällan använts. Detta är också i linje med lagens förarbeten som anger att tillämpningen ska vara restriktiv. Den lagändring regeringen föreslår som innebär att Energimarknadsinspektionen får medge att en

viss del av ledningsrättsförrättningen inleds om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning förväntas ge utrymme för en mindre restriktiv tillämpning av undantagsmöjligheterna. Genom att ett medgivande kan lämnas i betydligt fler fall än vad som hittills varit fallet möjliggörs fler delvis parallella processer hos Energimarknadsinspektionen och lantmäterimyndigheten. Regeringens bedömning är att detta skulle kunna förkorta tiden för att få nödvändig markåtkomst och bygga en ledning. Utskottet välkomnar denna ändring.

Det är tänkbart att motionärernas förslag skulle kunna förkorta processen ytterligare, men utskottet ser inte några skäl att göra en annan bedömning än regeringen i fråga om att en rättssäker hantering underlättas om Energimarknadsinspektionen har kännedom om förrättningen. Utskottet ser inte heller några skäl att göra en annan bedömning i fråga om att risken är mindre att lantmäterimyndigheten inleder en förrättning som inte leder till ett beslut i ledningsrättsfrågan om kravet på medgivande finns kvar.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Uppföljning och utvärdering av lagändringarna

I motionerna 2020/21:4067 (SD) yrkande 2 och 2020/21:4068 (M) yrkande 4 föreslås tillkännagivanden om att regeringen ska utvärdera de föreslagna ändringarnas effekt. Utskottet har många gånger uttalat vikten av att följa upp och utvärdera politiska beslut. Utskottet utgår från att regeringen noga kommer att följa utvecklingen när det gäller ledtider för utbyggnad av elnätet och utvärdera förslagen även utan ett tillkännagivande från riksdagen, vilket därför kan besparas.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Delning av el inom och mellan fastigheter

I motion 2020/21:2722 (MP) yrkande 4 förordas ett tillkännagivande om att det ska vara möjligt att överföra el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter. Vidare föreslås i motion 2020/21:4071 (C) yrkandena 1 och 2 tillkännagivanden om att regeringen ska genomföra Nätkoncessionsutredningens förslag att göra det möjligt att dela el inom en egen fastighet via lågspänningsnät men samtidigt utvidga det till att även gälla delning av el mellan fastigheter inom ett begränsat geografiskt område. Som tidigare framgått bereds Nätkoncessionsutredningens förslag som inte finns med i den aktuella propositionen vidare inom Regeringskansliet tillsammans med remissvaren. Utskottet ser inga skäl för riksdagen att förekomma denna beredning.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Övrigt om moderna tillståndsprocesser

I motion 2020/21:4067 (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att det ska införas bestämmelser med innebörden att förstärkning, uppgradering eller

utökning av en befintlig kraftledning inte ska anses medföra en betydande miljöpåverkan och därmed ska omfattas av undantaget för nätkoncession. I motion 2020/21:4071 (C) yrkande 3 föreslås vidare ett tillkännagivande om att möjliggöra laddning av elfordon via belysningsnätet. Utskottet kan mot bakgrund av dessa två förslag konstatera att Nätkoncessionsutredningens förslag som inte omfattas av den aktuella propositionen bereds vidare inom Regeringskansliet tillsammans med remissvaren. I detta ingår bl.a. förslag om att utöka undantagen för koncessionsplikt, och där ingår även frågan om utökad och förenklat undantag för fordons eller en trafikleds elbehov. När det gäller utbyggnad av infrastrukturen för fossilfri laddning noterar utskottet även att den frågan finns med i den sakpolitiska överenskommelse som träffades mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna i januari 2019. Utskottet ser inte några skäl för riksdagen att föregripa den pågående beredningen och anser att motionsyrkandena bör avslås av riksdagen.

I motion 2020/21:4074 (KD) yrkandena 2–4 förordas tillkännagivanden som innebär att regeringen ska återkomma med förslag på lagändringar när det gäller villkoren för omedelbar giltighet av beslut, tillfällig förlängning när en ansökan om nätkoncession avslås eller avvisas och ändring av nätkoncession för linje. Enligt motionärerna skulle dessa ändringar kunna förenkla och förkorta tillståndsprocesserna ytterligare vid utbyggnad av elnätet. Utskottet har redan tidigare konstaterat att det kommer att krävas fler åtgärder för att elnäten ska kunna byggas ut i nödvändig takt och omfattning. Utskottet anser dock inte att riksdagen bör agera utifrån de aktuella förslagen.

När det gäller förslaget till tillkännagivande i motion 2020/21:4071 (C) yrkande 4 om att möjliggöra att nätkoncessionshavaren blir fråntagen sin nätkoncession vid missbruk av elnätsverksamheten konstaterar utskottet att det redan nu finns vissa bestämmelser i ellagen om återkallelse av nätkoncession. En grund för återkallning är t.ex. att nätkoncessionshavaren inte färdigställt ledningen i rätt tid. Vidare finns i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar bestämmelser om särskild förvaltning och om inlösen av elektriska anläggningar. Med elektrisk anläggning avses en starkströmsanläggning med däri ingående särskilda föremål för överföring av el. Utskottet har ingen annan uppfattning än motionären om vikten av att nätkoncessionshavare lever upp till sitt ansvar. Utskottet anser dock inte att det aktuella förslaget bör leda till något tillkännagivande.

Inte heller när det gäller förslaget i yrkande 5 i den sistnämnda motionen om att öka möjligheten till regional planering av statlig infrastruktur anser utskottet att riksdagen bör vidta några åtgärder. Som framgår av det föregående har riksdagen sedan tidigare tillkännagett för regeringen att den bör ta nödvändiga initiativ för att fler län ska omfattas av den regionala fysiska planering som infördes för Stockholms län och Skåne län genom en ändring i plan- och bygglagen den 1 januari 2019 (bet. 2018/19:CU2, rskr. 2018/19:31). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat och utskottet ser inte skäl för riksdagen att på nytt påtala detta för regeringen genom ett tillkännagivande. Utskottet

utgår vidare från att regeringen följer upp och utvärderar de nya bestämmelserna även utan ett tillkännagivande från regeringen och ser i nuläget inga skäl att bredda regionalplaneorganens uppdrag enligt det som förordas i motionen.

Slutligen när det gäller frågan om tydligare värdering av marksnål teknik och en översyn av ersättningsmodellerna vid markintrång, som berörs i yrkande 6, även detta i den senast nämnda motionen, vill utskottet anföra följande. Som framgår i det föregående beslutade riksdagen våren 2019 (bet. 2018/19:KU27, rskr. 2018/19:281) om ett tillkännagivande om stärkt äganderätt med innebörden att regeringen bör tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Som också framgår i det föregående noterar utskottet att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. I en skrivelse till riksdagen (skr. 2020/21:75) anför regeringen bl.a. att den beslutat om två utredningar, Skogsutredningen och Artskyddsutredningen, som på olika sätt berör frågor om egendomsskyddet för markägare och ersättningsrätt. Utskottet noterar även att civilutskottet nyligen avstyrkt motionsförslag om ersättningarna vid ledningsintrång bl.a. med hänvisning till det pågående utredningsarbetet och riksdagens tillkännagivande. Utskottet ser inte heller något skäl för riksdagen att agera mot bakgrund av det aktuella förslaget.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Tillstånd och handläggningstider

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår yrkandena om tillstånd och handläggningstider. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande bestämmelser och pågående arbeten.

Jämför reservation 9 (V), 10 (M, SD, KD) och 11 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:4040 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2 förordas ett tillkännagivande om att regeringen generellt ska se till att tillståndprocesser förkortas och att myndigheter återkommer i rimlig tid med beslut om ansökningar för de aktörer som vill bygga ut elnät och förnybart. Motionärerna anför i detta sammanhang att man även vill att det ska bli tydligare vilken myndighet som ska kontaktas i vilket ärende. Enligt motionärerna hade det varit önskvärt om aktörer endast hade en myndighet som kontaktpunkt för alla tillstånd som behövs för deras verksamhet.

I kommittémotion 2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med kraftfulla förslag för att underlätta och förkorta tillståndprocesserna för elnät. Motionärerna anser att det finns behov av en bred översyn som inkluderar

myndighetsresurser, domstolsprocesser, tillåtlighetsprövning och processerna hos både Lantmäteriet och andra myndigheter.

I motion 2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) förordas i yrkande 3 att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsprövning som rör elproduktion och transmission måste ges snabbare handläggning och tillkännager detta för regeringen.

I motion 2020/21:2227 yrkar Maria Malmer Stenergard (M) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snabbare tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen. Motionären anger att om Sverige ska ha en chans att ställa om i tid måste tillståndprocesserna förkortas, självklart med bibehållen rättssäkerhet. Man bör också överväga att införa en modell där staten ersätter delar av sökandens kostnader när handläggningstiden överstiger en viss tid för att sätta press på myndigheter och domstolar.

Mattias Bäckström Johansson m.fl. förordar i kommittémotion 2020/21:4067 (SD) yrkande 1 att regeringen ska återkomma med ytterligare förslag för att förkorta tillståndstiderna. Motionärerna anser att förslagen i den aktuella propositionen som behandlas i detta betänkande, och som bygger på Nätkoncessionsutredningens förslag, är ett nödvändigt första steg mot att för första gången på länge förkorta tiden för tillståndprocessen för utbyggnad av elnät. Samtidigt är det angeläget att inte se dessa förslag om slutpunkten. En rimlig målsättning i det fortsatta arbetet menar de är att nå en halvering av de befintliga ledtiderna.

I motion 2020/21:794 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C) förordas ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med förslag på åtgärder för kortare handläggningstider vid utbyggnad av viktig infrastruktur. Motionärerna anför att elnätet är en viktig motor i samhällsbygget och måste in tidigt i planeringen för att inte stoppa utbyggnaden av bostäder och nya industrier.

I kommittémotion 2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 25 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta fler åtgärder för att förenkla och väsentligen förkorta tillståndprocesserna för elnätsutbyggnad och tillkännager detta för regeringen. De åtgärder som föreslås av den s.k. Nätkoncessionsutredningen från 2019 är i många delar välkomna, men tidsvinsten av förslagen lever inte upp till behoven. Ytterligare åtgärder bör snarast framarbetas med syfte att förenkla och väsentligen påskynda tillståndprocesserna.

I kommittémotion 2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 1 förordas att regeringen ska återkomma till riksdagen med uppföljande förslag i syfte att förkorta projektiden för elnät och skapa större resurseffektivitet mätt i både tid och pengar. I motionen nämns särskilt att frågor om markåtkomst och samhällsekonomi rörande investeringar i transmissionsnätet bör utredas ytterligare.

I kommittémotion 2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndprocess för

stamnätskoncessioner. Enligt motionärerna tar tillståndsprocessen för stamnätet i dag orimligt lång tid. Det behövs gemensamma riktlinjer för länsstyrelserna för deras insatser i tillståndsprocessen för stamnät, och det behövs ett tydligt uttalat mål om att tillståndsprocesserna måste gå snabbare.

I kommittémotion 2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 23 begärs ett tillkännagivande om att en grundläggande princip i statens tillståndsgivning ska vara att den är så pass effektiv att den inte blir tidsstyrande för den sökande.

I motion 2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att drastiskt förkorta byggtiden för elnät genom regeländringar och tillkännager detta för regeringen. Med bättre samordning och utan onödiga hinder skulle hela processen med att bygga elnät kunna gå snabbare.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidsfrister och kontaktpunkt för att främja tillförsel av förnybar energi

Regeringen har nyligen överlämnat proposition 2020/21:181 Tidsfrister och kontaktpunkt för att främja tillförsel av förnybar energi till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen en ny sektorsövergripande lag med bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter. Bemyndigandena möjliggör för regeringen att bl.a. införa föreskrifter om tidsfrister för kommuners handläggning av vissa ärenden som gäller produktion av förnybar el. Den föreslagna lagen är en följd av EU:s omarbetade förnybartdirektiv och genomförandet av artikel 16 i Sverige. Det övergripande syftet med direktivet är att främja förnybar energi.

Enligt artikel 16 ska bl.a. tidsfrister sättas för uppförande, uppgradering och drift av anläggningar för produktion av förnybar el samt utrustning för anslutning av sådana anläggningar till elnätet. De ska gälla samma förfaranden som ska hanteras av kontaktpunkten men endast gälla för tillstånd som avser kraftverk, dvs. anläggningar för produktion av el. Ett tillståndsförfarande får ta högst ett år för beslut i ärenden som rör anläggningar med en elproduktionskapacitet under 150 kW och uppgraderingar av en anläggning. Beslut i ärenden som rör anläggningar som har en högre elproduktionskapacitet får ta högst två år. Tvåårsfristen ska omfatta samtliga relevanta förfaranden vid behöriga myndigheter. Båda tidsfristerna kan förlängas med upp till ett år om det finns exceptionella omständigheter. Båda tidsfristerna ska gälla utan att det påverkar skyldigheter i unionsrätt på miljöområdet, överklaganden, rättsmedel eller andra domstolsförfaranden eller alternativa tvistlösningsmekanismer.

Detaljerade bestämmelser som rör tidsfrister kommer regeringen att meddela i förordning. Enligt den framtagna förordningen definieras utrustning för anslutning till elnätet som icke koncessionspliktiga nät och transformator- eller kopplingsstationer som ligger invid produktionsanläggningen.

Utskottet har föreslagit (bet. 2020/21:NU27) att riksdagen ska anta regeringens förslag till ny lag med bemyndiganden. Utskottet förslår samtidigt ett tillkännagivande till regeringen. Enligt utskottet bör bestämmelserna om tidsfrister och kontaktpunkt även omfatta koncessionspliktiga elnät. I en reservation (S, MP, L) förordas att det inte ska göras något tillkännagivande.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisad under följande rubriker:

- Stamnätet och tillståndprocesser
- Övrigt om tillstånd och handläggningstider.

Stamnätet och tillståndprocesser

I motion 2020/21:388 (V) yrkande 13 förordas att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndprocess för stamnätskoncessioner. Motionären lyfter fram länsstyrelsernas roll i tillståndprocessen. Med anledning av yrkandet vill utskottet anföra följande.

En utbyggnad av stamnätet kräver en omfattande beredning och tillståndprocess. Rätten att bygga en elförbindelse utfärdas av Energimarknadsinspektionen och Lantmäteriet. Inspektionen utfärdar tillstånd, dvs. nätkoncession att bedriva elnätsverksamhet på den planerade sträckan. Rätten att dra ledningar över marken som tas i anspråk regleras i en s.k. ledningsrätt hos Lantmäteriet. En miljökonsekvensbeskrivning kan behöva tas fram. Vidare ska samråd ske med olika aktörer som kan ha intressen i frågan, inklusive kommuner och länsstyrelser. Även berörda fastighetsägare, närboende, ytterligare intressenter och allmänheten ska få möjlighet att tycka till.

De 21 länsstyrelserna har ett gemensamt uppdrag och bedriver verksamhet inom många olika områden. Samtidigt är länsstyrelserna fristående myndigheter med var sin länsledning. Riksrevisionen granskade 2019 regeringens styrning av länsstyrelserna och den övergripande slutsatsen var att regeringen inte har ett tillräckligt utvecklat helhetsperspektiv på styrningen av länsstyrelserna, samt att den kan bli mer ändamålsenlig (RiR 2019:2).

Oaktat Riksrevisionens bedömning anser utskottet att det inte framkommit skäl för att förorda något tillkännagivande om samnätskoncessioner och länsstyrelsernas roll i tillståndprocessen. Tilläggas kan även att regeringen i propositionen som behandlas i detta betänkande bedömt att vissa av förslagen i propositionen kommer minska arbetsbelastningen hos länsstyrelserna (prop. 2020/21:188 s. 67 och 69). Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Övrigt om tillstånd och handläggningstider

I flera motioner finns yrkanden om förkortade led- och handläggningstider av tillstånd och vid olika processer.

Utskottet vill påminna om att det i förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, finns generella regler om handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheter och där anges också grunderna för god förvaltning. Av 9 § FL framgår att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. I 5 § första och andra stycket FL regleras principerna om legalitet och saklighet. Av tredje stycket samma bestämmelse framgår att proportionalitet ska råda, dvs. myndigheten får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får vidare aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot. I 8 § FL anges en skyldighet för myndigheter att inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter.

När det gäller energiområdet, uppger regeringen i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 29) att tillståndprocesserna ska bli snabbare och vara proportionerliga, i linje med syftet med förslagen i betänkandet Moderna tillståndprocesser för elnät (SOU 2019:30) och den utredning som regeringen nyligen tillsatte om en modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86).

I budgetpropositionen anges vidare att Energimarknadsinspektionen under 2019 arbetade vidare med effektivare hantering av koncessionsprövningar för nya kraftledningar. Under 2019 fattades det ca 30 procent fler beslut om ansökningar om ny nätkoncession för linje jämfört med 2018. Energimarknadsinspektionens utgående balans för dessa ärenden ökade dock med närmare 50 procent och handläggningstiderna var i snitt 14,5 månader under 2019, jämfört med 14 månader 2018 (prop. 2021/21:1 utg.omr. 21 s. 14).

Utskottet behandlar i detta betänkande en proposition som innehåller förslag från det ovan angivna betänkandet Moderna tillståndprocesser för elnät. Utskottet noterar också att regeringen i propositionen har angett att övriga förslag, dvs. förslag som förs fram i betänkandet men som inte omfattas av propositionen, bereds vidare inom Regeringskansliet. Utskottet vill i sammanhanget även påminna om att det, som redovisats ovan, nyligen förordats ett tillkännagivande om att bestämmelser om tidsfrister och kontaktpunkt som ska genomföras i Sverige som en följd av EU:s omarbetade förnybartdirektiv även ska gälla koncessionspliktiga elnät.

Utskottet anser sammantaget mot bakgrund av det som anförts att det nu inte finns anledning att förorda sådana tillkännagivanden, eller bifalla sådana yrkanden, som förts fram inom ramen för detta betänkande om tillstånd och handläggningstider.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Elmarknadens utformning och funktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elmarknadens utformning och funktion. Motionsyrkandena handlar om frågor om ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem, sammanlänkingsmål för EU, export av fossilfri el, framtida elnätreglering, ny modell för elmarknaden, den elhandlarcentriska modellen, anvisningsavtal, stöd till havsbaserad vindkraft, kostnader för anslutning till elnäten och övrigt om elmarknadens utformning och funktion.

Jämför reservation 12 (M, KD), motivreservation 13 (SD) och reservation 14 (M), 15 (M, KD), 16 (M, SD), 17 (M, SD, KD), 18 (M, SD), 19 (M, SD, KD), 20 (SD, KD), 21 (V), 22 (SD, L), 23 (M), 24 (SD), 25 (C), 26 (V), 27 (KD) och 28 (L).

Motionerna

I motion 2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om att verka för säkrad energiförsörjning samt om behovet av samordning. Motionärerna anför att bättre samordning skulle underlätta för företagen och samtidigt bidra till ökad tillväxt.

I motion 2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) förordas ett tillkännagivande om vikten av en kraftledning till SSAB och tillkännager detta för regeringen. Den nya tekniken Hybrit (Hydrogen Breakthrough Ironmaking Technology) innebär att SSAB i Oxelösund kommer att behöva använda betydligt mer el. Därför planeras nu för en helt ny kraftledning. Det är mycket viktigt att den nya kraftledningen byggs utan förseningar.

I motion 2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4 begär motionärerna ett tillkännagivande om att överväga att vidta åtgärder för att säkra tillgången på grön el i hela landet och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna anger att i takt med att landet elektrifieras behövs bra tillgång till grön el och ett välutbyggt distributionsnät.

I motion 2020/21:2393 av Teres Lindberg (S) föreslås ett tillkännagivande om att se över elmarknadens funktionssätt och effekterna av avregleringen och tillkännager detta för regeringen. Avregleringen som genomfördes under det sena 1990-talet motiverades med att energibranschen skulle bli effektivare och elen billigare och att valfriheten skulle öka för konsumenterna. Resultatet har i stället blivit att elnätpriserna har rusat, underhållet försämrats, arbetsplatsolyckorna ökat och anställningstryggheten försvagats.

I motion 2020/21:2394 yrkar Teres Lindberg (S) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät bör se över möjligheten att skaffa sig egen personal eller se till att det finns kompetens i landet för underhåll och tillsyn av och investeringar i deras anläggningar och tillkännager detta för regeringen. Svenska kraftnät har i dag ingen egen

personal som utför underhåll och investeringar av deras egna anläggningar utan är beroende av upphandlade entreprenörer. Vid krislägen blir därför Svenska kraftnät oerhört sårbart.

I partimotion 2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 33 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att sammanlänkningsmålet för elnäten i Europa höjs till 25 procent 2030 och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna anger bl.a. att EU har ställt kvar på att medlemsländerna ska ha en sammanlänkning av elnäten på minst 10 procent till 2030. Moderaterna anser att ambitionsnivån i EU måste höjas och att sammanlänkningsmålet i EU bör sättas till 25 procent till 2030. I yrkande 34 begär motionärerna att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska exportera mer fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU och tillkännager detta för regeringen.

I kommittémotion 2020/21:3349 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 33 begärs ett tillkännagivande om att Sverige ska exportera mer fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU. Konjunkturinstitutet har visat att en politik som ökar den svenska nettoexporten av fossilfri el och tränger undan fossilbaserad elproduktion i andra länder leder till att mängden utsläpp i EU minskar. I yrkande 34 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en ökad sammanlänkning av elnäten i EU och att målet för den europeiska energipolitiken ska vara ett fossilfritt energisystem och tillkännager detta för regeringen. Genom den europeiska energunionen länkas Europa samman. Detta är en viktig process som binder ihop marknader, ökar handeln med el och bidrar till att trygga elförsörjningen även i Sverige, anför motionärerna.

I kommittémotion 2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag på en framtida långsiktig modell för elnätsreglering. Motionärerna anför att Sverige har haft en ryckighet i elnätsregleringen. Överklaganden, domstolsprocesser och kraftigt ökade kostnader har kantat nätregleringen det senaste decenniet. Kvar på regeringens bord ligger elnätsregleringens utformning den kommande reglerperioden. I yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om en ökad sammanlänkning av elsystemen mellan Europas länder. Motionärerna anför bl.a. att en god sammanlänkning mellan Sverige och våra grannländer är viktig. Det gör att Sverige kan få ett mer stabilt elsystem samt att svensk el med väldigt låga utsläpp av växthusgaser kan exporteras och göra nytta i andra länder. I yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om att utreda en ny marknadsmodell för elmarknaden som säkrar en trygg elförsörjning. Motionärerna anför att centrala delar i elmarknaden behöver kompletteras och utvecklas. Ett mål för leveranssäkerhet bör, som riksdagen krävt, införas och till det bör ett tydligt ansvar pekas ut. Analysförmågan bör utvecklas och villkoren för stödtjänster likaså. Handläggnings-tiderna bör förkortas rejält. En tydlighet i elnätsregleringen bör finnas. Stöd och subventioner ska fasas ut. I yrkande 18 begärs ett tillkännagivande om att möjliggöra omedelbar avläsning av elmätare och tillkännager detta för

regeringen. Enligt motionärerna är elmätarna en nyckel eftersom de är en nod för att kunna styra exempelvis när en bil ska laddas. Det är viktigt att de nya elmätarna är i teknikens framkant och kan läsas av omedelbart. I yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om att utvärdera den s.k. elhandlarcentriska modellen samt vid behov vidta åtgärder. Motionärerna anför bl.a. att de första besluten om en ny elhandlarcentrisk modell med en gemensam slutkunds-marknad fattades för ungefär års sedan. I debatten har dock frågor om reformens lämplighet väckts och det är rimligt att stanna upp och utvärdera den föreslagna reformen.

I motion 2020/21:984 yrkar Sten Bergheden (M) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att byta ut fler luftledningarna mot markkabel och tillkännager detta för regeringen. Sverige bör enligt motionären, överväga att öka takten på att byta ut luftledningarna mot markkabel och bör vara mycket restriktiv med att ge tillstånd till nya luftledningarna.

I motion 2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M) yrkas att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att övergripande säkra elinfrastrukturen för att klara omställningen till ett mer hållbart samhälle och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna framhåller att behovet av en lyckad omställning till förnybar energi är en ödesfråga för klimatet och på sikt även för svensk konkurrenskraft.

Katarina Brännström (M) yrkar i motion 2020/21:2167 att riksdagen ställer sig bakom det som anförs om att trygga elförsörjningen på ett långsiktigt, men även kortsiktigt, och hållbart sätt och tillkännager detta för regeringen. Motionären anger att det i en del regioner redan är så fullt i elnäten att överföringsförmågan inte räcker. Det krävs därför snabba och framför allt kraftfulla åtgärder för att trygga elförsörjningen.

I motion 2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M) begärs ett tillkännagivande om att konkreta åtgärder för hur effektbalansen ska säkras i det svenska elsystemet måste tas fram parallellt med att andelen intermittent el ökar. En utmaning är att andelen väderberoende el i systemet vissa tider är mycket stort. Det behövs ett elsystem som garanterar effektbalansen alla timmar på dygnet, året om.

I motion 2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att se över befintliga och nya styrmedel så att de inte indirekt styr mot ökad elanvändning för att ge större nytta. Motionärerna anger bl.a. att beslutade styrmedel som införs inte i sig bör styra och gynnas av ökad och oplanerad elanvändning.

I motion 2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M) begärs ett tillkännagivande om att en kriskommission bör tillsättas för att hantera frågorna om Sveriges framtida elförsörjning. För ett välfärdsland som Sverige som traditionellt varit självförsörjande med relativt billig och miljövänlig el är det enligt motionärerna helt orimligt att det ens ska behöva diskuteras allvarliga problem med elförsörjningen. Motionärerna föreslår därför att en

kriskommission tillsätts för att hantera frågorna om Sveriges framtida elförsörjning.

I kommittémotion 2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 30 begärs ett tillkännagivande om att regeringen måste återkomma till riksdagen med en utvecklad nätreglering med fokus på innovation, funktion och tillförlitlighet I yrkande 36 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av effektcertifikat och tillkännager detta för regeringen. Det är viktigt att säkerställa att det finns erforderlig produktionskapacitet i händelse av extrema förhållanden och att skapa förutsättningar för att driva fram marknadsbaserade investeringar i sådan elproduktion. Med anledning av det behöver införandet av effektcertifikat utredas. I yrkande 38 föreslås att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort anvisningsavtal. Till stöd för yrkandet anförs bl.a. att alltsedan omregleringen av den svenska elmarknaden har en relativt stor andel av elkunderna inte gjort något aktivt val för sina energileveranser och i stället fått ett anvisat elavtal. Problemet med dessa elavtal är att de i de flesta fall är dyrare än genomsnittet.

I kommittémotion 2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21 föreslås ett tillkännagivande om att ellagen och elnätregleringen bör ses över för att underlätta för ny teknik och nya affärsmodeller samt att timmätning bör införas för samtliga kunder i det svenska elsystemet senast 2025.

I motion 2020/21:454 av Annika Qarlsson och Fredrik Christensson (båda C) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att teknikval och vägval vid beslut om kraftledningar ska bygga på en samhällsekonomisk bedömning och ske i en transparent process. I yrkande 5 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge statliga myndigheter och bolag riktlinjer för att värna gemensamma mark- och skogsresurser och tillkännager detta för regeringen.

I motion 2020/21:470 av Mikael Larsson (C) begärs ett tillkännagivande om kostnadsförslag vid nya kraftledningar. Regeringen bör utreda hur Svenska kraftnät presenterar sina lösningar med olika alternativ vid planering av nya ledningar så att man alltid presenterar en rad olika förslag när ledningar ska byggas.

I motion 2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C) yrkas att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa kommuners och regioners möjligheter att medverka i långsiktig planering av elnätsinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen. Möjligheterna för regionerna och kommuner i Norrbotten och norra Västerbotten att medverka i långsiktig planering av elnätsinfrastrukturen bör förstärkas för att säkerställa att kommunala och regionala utvecklingsplaner beaktas i planeringen av elnätsinfrastruktur.

I kommittémotion 2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft. Motionärerna anför att anslutningsavgiften är kostnaden för att dra

elen från vindkraftverkens kraftstation och sammankoppla den med det gemensamma elnätet. I dag står elproducenterna för den kostnaden men ett annat alternativ är att Svenska kraftnät står för kostnaden. Detta skulle öka möjligheterna till investeringar och vara en tydlig satsning mot mer havsbaserad vindkraft. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge i uppdrag åt berörda myndigheter att utreda potentialen för svensk vattenkraft att tillgodose effektbalansen. El kan i dagsläget inte lagras i någon större utsträckning. Det kan däremot vatten, vilket ger Sverige goda förutsättningar för en jämn elproduktion året om. Genom att lagra vatten i stora magasin som fylls på av snösmältning och regn under året kan man under vintern, när efterfrågan på energi är som störst, successivt släppa iväg den mängd vatten som efterfrågas. Vattenkraften spelar därmed en stor roll för effektbalansen. I yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt.

I kommittémotion 2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 2 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen att planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov på minst 200 terawattimmar 2045 och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna anför att Sveriges elbehov kommer att öka betydligt om Sverige ska fortsätta utveckla samhället, minska oljeberoendet och samtidigt klara klimatmålen. Om vi ska uppfylla klimatlagens krav på nollutsläpp av växthusgaser senast 2045 är det nödvändigt att vi livstidsförlänger och bygger ny kärnkraft i vårt land. Planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov på minst 200 terawattimmar 2045 om alla åtaganden ska kunna uppfyllas. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att utveckla elmarknadsmodellen. Marknadens utformning bör ses över så att den bättre styr mot leveranssäkerhet. I dag betalar marknaden för energi, men det saknas incitament att tillhandahålla kvalitet eller effekt, det vill säga tillräckligt med energi vid ett givet ögonblick. I yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att havsbaserad vindkraft inte ska få riktade subventioner. Enligt motionärerna har havsbaserad vindkraft en roll att spela i framtidens energiförsörjning och kan konstatera att tekniken har mognat. Subventioner till havsbaserad vindkraft anser de dock skulle ge oönskade effekter som inte svarar mot systembehovet. I yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om att Energimyndigheten och Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att se över säkerheten och risken att utsättas för angrepp på elnäten runt om i Sverige och vilken beredskap de lokala nätägarna bör ha om det sker oförutsedda händelser.

I motion 2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkas att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeln om att inte producera mer solceller än vad man förbrukar bör tas bort och tillkännager detta för regeringen. I yrkande 2 begärs även att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsen för säkringen i anslutningspunkten för företag och privatpersoner bör ligga kvar på 100 ampere och tillkännager detta för regeringen.

I partimotion 2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 7 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om landström i hamnar och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna anger bl.a. att elnätsinfrastruktur ska planeras så att svenska hamnar ska kunna förse de fartyg som angör med landström. I yrkande 29 begärs ett tillkännagivande om att utifrån målet om ett 100 procent fossilfritt elsystem ta fram en plan för hur elsystemet ska kunna expanderas i tillräcklig omfattning utan att leveranssäkerheten riskeras samtidigt som kostnadseffektiviteten garanteras. I yrkande 32 begärs ett tillkännagivande om att säkerställa att elproduktion som ansluts till elnäten lever upp till anslutningskraven i nätkoderna. I yrkande 33 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om synliggörande av kostnader som uppstår i kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna anför bl.a. att om kostnaderna inte synliggörs och fördelas kommer den samhällsekonomiska kostnaden för elsystemet att bli onödigt hög genom att balansen mellan olika energislag inte blir optimal och genom att samhällets kostnader för fel som uppstår i elnätet blir högre än de skulle behöva vara.

I yrkande 34 samma motion begärs ett tillkännagivande om tariffer för anslutning av lagringsanläggningar till elnäten. Enligt motionärerna har lagringsanläggningarna en tuff konkurrenssituation gentemot planerbar elproduktion. Nätägarna behöver ta fram specifika tariffer för lagringsanläggningar som komplement till de tariffer som i dag finns för producenter och konsumenter. I yrkande 35 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all flexibilitet i elanvändningen ska vara frivillig och tillkännager detta för regeringen. Enligt motionärerna är det oavsett energisystemens utformning och oavsett sammansättning av energislag på produktionssidan rationellt att bygga in en viss flexibilitet i efterfrågan genom att flytta konsumenten i tiden eller genom att användaren väljer att inte använda energin alls. I yrkande 36 begärs ett tillkännagivande om att kraftsystemet ska utformas så att människor har råd att använda den el de behöver och företag har konkurrenskraftiga villkor. I motionen argumenteras för att Sverige inte får låta människor hamna i energifattigdom. Energisystemet behöver anpassas efter människors och företags behov. I yrkande 37 samma motion begärs ett tillkännagivande om att stora variationer i elpriset ska motverkas. Motionärerna anför bl.a. att prisvariationer har en viktig funktion men att systemet också måste vara utformat så att marknadskrafterna har möjlighet att agera för att jämna ut priset.

I kommittémotion 2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om att Energimyndigheten ska planera för att Sverige för överskådlig framtid kommer att ha ett kraftsystem med stora inslag av både kärnkraft, vattenkraft och väderberoende produktion. Motionärerna anför att Energimyndighetens forskning ska inkludera kärnkraften. Trots att vi inom överskådlig framtid kommer att ha ett kraftsystem i Sverige med stora inslag av både kärnkraft, vattenkraft och väderberoende produktion är det alldeles för dåligt känt hur ett sådant kraftsystem ska utformas för att bli så

samhällsekoniskt effektivt som möjligt samtidigt som leveranssäkerheten och elkvaliteten garanteras. Särskilt behövs det studier av systemintegration och sektorkopplingar där befintlig och ny kärnkraft samverkar med väderberoende elproduktion. Det behövs också analyser och forskningsinsatser kring hur kärnkraftens tillämpningar utöver elproduktion effektivt ska kunna tas till vara i en svensk kontext. I yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om att Energimyndighetens arbete ska samordnas bättre med Svenska kraftnät. Målet för de två myndigheterna ska vara att åstadkomma ett leveranssäkert, samhällsekoniskt effektivt energisystem utan klimatpåverkan och med en acceptabel miljöpåverkan i övrigt.

I kommittémotion 2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om en punktinsats för att utvärdera hur väl elnätsägarna har omhändertagit sitt ansvar för den fysiska leveransen av el i alla elnätet driftstillstånd. Motionärerna anger bl.a. att Svenska kraftnät som systemansvarig myndighet har ett ansvar för att tydliggöra kraftsystemets utveckling och ge förutsättningar och incitament för systemets aktörer att vidta de åtgärder som krävs för att kraftsystemet fortsatt ska vara tillförlitligt och för att dess delar ska kunna samverka driftsäkert. För att kraftsystemets alla aktörer ska ha förutsättningar att tillsammans bygga ett kostnadseffektivt system behövs information om var i elnäten aktiva och reaktiva resurser skulle göra störst nytta.

I yrkande 2 samma motion som ovan begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät i egenskap av systemansvarig myndighet i samråd med andra aktörer ska föreslå var i elnäten fossilfri planerbar elproduktion ska placeras för att minska investeringsbehoven, stärka leveranssäkerheten och förbättra elkvaliteten. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att säkerställa att elproduktion som ansluts till elnäten lever upp till anslutningskraven i nätkoderna. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att bistå kraftsystemets aktörer med handledning och tolkning av EU:s regelverk ren energi-paket. Enligt motionärerna är den lagstiftning som behövs på plats. Inte minst har ren energi-paketet tydliggjort sådant som tidigare var otydligt. Det behövs en del handledning från myndigheterna kring hur aktörerna ska tolka de gällande regelverken, men några regeländringar behövs inte i det här läget. Det viktiga är i stället att aktörerna, med myndigheterna i spetsen, blir bättre på att arbeta enligt de regelverk som gäller.

I yrkande 5 samma motion som ovan begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät strukturerat och metodiskt ska inventera, analysera och kvantifiera de samhällsekoniska risker som är förknippade med fel eller brister i kraftsystemet. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnäts prioritering mellan olika investeringar tydligt ska koppla till den samhällsekoniska riskanalysen. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att samhällsekoniska risker och direkta samhällsekoniska kostnader ska vara styrande för driften och underhållet av transmissionsnätet. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät genom upphandling av stöd tjänster bör ersätta aktörer i kraftsystemet för att agera så att riskerna

minskar. I yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om att det behövs en plan för när leveranssäkerhetsmålet ska nås i olika delar av landet. Enligt motionärerna bör regeringen presentera en plan för när leveranssäkerhetsmålet som ska presenteras under 2021 kan antas nås i olika delar av landet. I yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om att Energimarknadsinspektionens lagstadgade redovisning av leveranssäkerheten behöver kompletteras med en övergripande redovisning av hur elkvaliteten i transmissionsnät, regionnät och lokalnät utvecklas med avseende på spänning, frekvens och övertoner. I yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät genom sin tariffstruktur och genom en marknad för stödtjänster ska styra lokaliseringen av elproduktion till de delar av elnätet där den gör störst nytta ur ett systemkostnads- och leveranssäkerhetsperspektiv. I yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om att all elproduktion som nyansluts till elnäten – inklusive havsbaserad vindkraft – ska stå för de kostnader anslutningen orsakar i kraftsystemet. I yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om att Energimarknadsinspektionens kontroll av att anslutningskraven för elproduktionsanläggningar är uppfyllda behöver förbättras. I yrkande 15 begärs ett tillkännagivande att Energimarknadsinspektionen behöver ta fram en strategi för att motverka att stora anläggningar delas upp i flera små i syfte att kringgå anslutningskrav. I yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att intäktsregleringen behöver ses över för att säkerställa att region- och lokalnätsägarna har ekonomiska förutsättningar att leva upp till sina nya roller enligt ren energi-paketet.

I yrkande 17 samma motion som ovan begärs ett tillkännagivande om att länsstyrelserna ska ta en aktiv roll i planeringen av det framtida kraftsystemet. I yrkande 18 begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät ska bistå de regionala och lokala nätägarna med handledning kring vad nätutvecklingsplanerna ska innehålla och hur de ska skrivas. I yrkande 19 begärs ett tillkännagivande att Energimarknadsinspektionen ska kontrollera att nätutvecklingsplanerna håller tillräcklig kvalitet. Energimarknadsinspektionen i samråd med länsstyrelserna och genom sin tillsyn säkerställa att arbetet genomförs på ett likvärdigt sätt över hela landet och att nätutvecklingsplanerna håller tillräckligt hög kvalitet. I yrkande 20 begärs ett tillkännagivande om att inrätta ett systemråd för att säkerställa att övergripande frågor i kraftsystemplaneringen tas om hand och samordnas effektivt. I yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om att samverkan mellan Svenska kraftnät och region- och lokalnätsägarna behöver förbättras. I yrkande 22 begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät i sin investeringsplanering ska ta fram analyser som jämför elnätsinvesteringar med nollalternativet att tillföra ytterligare synkron produktion på de platser där den gör störst nytta. I yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om att kostnaderna för transmissionsnätet till största delen bör bäras av elproducenterna. I yrkande 25 begärs ett tillkännagivande om synliggörande av kostnader som uppstår i kraftsystemet. I yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att alla typer av elnätstariffer på ett transparent sätt ska avspegla de rörliga respektive de fasta elnätskostnaderna samtidigt som de är utformade för att undvika trängsel i elnäten.

I yrkande 27 samma motion som ovan begärs ett tillkännagivande om att marknaden för kraftsystemets stödtjänster behöver utvecklas till att omfatta en större del av kraftsystemets behov. I yrkande 28 begärs ett tillkännagivande om att marknaden för kraftsystemets stödtjänster behöver utvecklas till att omfatta en större del av kraftsystemets behov. I yrkande 29 begärs ett tillkännagivande om att stödtjänsterna och handeln med dessa ska utformas enbart utifrån kraftsystemets behov.

I yrkande 31 samma motion som ovan begärs ett tillkännagivande om att all flexibilitet i elanvändningen ska vara frivillig. I yrkande 32 begärs ett tillkännagivande om att det inte ska finnas krav på att apparater är utformade för att kunna variera sin elanvändning utom användarens kontroll. I yrkande 33 begärs ett tillkännagivande om att kraftsystemet ska utformas så att människor har råd att använda den el de behöver och företag har konkurrenskraftiga villkor. I yrkande 34 begärs ett tillkännagivande om att stora variationer i elpriset ska motverkas. Enligt motionärerna måste kraftsystemet vara utformat så att marknadskrafterna har möjlighet att agera för att jämna ut priset. Statens myndigheter har också en roll i att genom sin planering, investeringar och köp av stödtjänster motverka stora prisvariationer.

I kommittémotion 2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om landström i hamnar. Motionärerna anför bl.a. att motorerna kan stängas av när fartyg försörjs med el från land under tiden de ligger. Det minskar klimatutsläppen då svensk elmix ersätter fartygsdiesel för elproduktion, men det är också en viktig åtgärd för att förbättra den lokala luftmiljön kring hamnar som ofta ligger i eller nära tätbefolkade områden.

I motion 2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP), yrkande 5, föreslås ett tillkännagivande om att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda elnätregleringen i syfte att styra företagens investeringar till lösningar för smarta elnät. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att ge Energimyndigheten i uppdrag att utöka sin energistatistik med statistik som visar hur effektanvändningen i olika samhällssektorer ser ut.

I motion 2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet. Ett hundra procent förnybart energisystem ställer krav på energieffektivitet och ett elnät i världsklass. Det ställer också krav på en mer flexibel elmarknad. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att införa testbäddar för undantag från dagens elmarknadsregleringar i syfte att reducera effektoppar och stimulera ny teknik. Motionärerna anger att för att utveckla marknaden och göra det lättare för både privatpersoner och företag att handla med egen el kan det behövas undantag från nuvarande regelverk för försök och testbäddar.

Vissa kompletterande uppgifter

Det svenska elnätet

Enligt Energimarknadsinspektionens rapport Sveriges el- och naturgasmarknad 2019 (Ei R2020:05) består det svenska elnätet bestå av 57 400 mil ledning, varav ungefär 40 200 mil är jordkabel och 17 300 mil är luftledning. Elnätet kan delas in i tre nivåer: stamnät, regionnät och lokalnät. Stamnätet transporterar el långa sträckor med höga spänningsnivåer. Regionnäten transporterar el från stamnätet till lokalnäten och i vissa fall direkt till större elanvändare. Lokalnäten ansluter till regionnäten och transporterar el till hushåll och andra slutkunder.

Transmissionsnätet i Sverige förvaltas av Svenska kraftnät, och regionnäten ägs i huvudsak av Ellevio (f.d. Fortum), Eon och Vattenfall. Lokalnäten ägs till ca 60 procent av Ellevio, Eon och Vattenfall och till resterande del av olika privata och kommunala aktörer. Det svenska elsystemet är vidare tätt sammankopplat med angränsande länder, särskilt Norge, Danmark och Finland. Utlandsförbindelserna är av två typer, växelström och likström. Sverige har växelströmsförbindelser med Norge, Danmark och Finland. Likströmsförbindelser finns med Tyskland, Polen och sedan januari 2016 även med Litauen.

Elmarknadens aktörer

Nätföretag

I Sverige finns det ungefär 170 elnätsföretag. Ett nätföretag innehar ett ledningsnät, eller i några fall endast enstaka ledningar, och svarar för drift och underhåll av elnätet. Verksamheten bedrivs med stöd av en nätkoncession, dvs. ett tillstånd att bygga och använda en elektrisk starkströmsledning. Ett nätföretag är skyldigt att ansluta elektriska anläggningar till ledningen eller ledningsnätet och att överföra el för någon annans räkning. Det finns alltså en rätt till tredjepartstillträde. Ett nätföretag får inte bedriva handel med el och får bedriva elproduktion endast i vissa fall när elen behövs för nätverksamheten

Elproducenter

Elproducenten matar in el från en produktionsanläggning på elnätet för transport till elanvändarna. I Sverige är elproducenterna en heterogen grupp, som omfattar några av Europas största elföretag men även privatpersoner som äger småskaliga vatten-, vind- och solenergianläggningar. Större elproducenter säljer ofta el direkt på elbörsen. Mindre producenter väljer ofta att sälja elen till en större aktör, som i sin tur säljer den vidare.

Elhandelsföretag

Ett elhandelsföretag levererar el. Med leverans avses i detta sammanhang försäljning av el till elanvändare till skillnad från överföring, dvs. sådan transport av el för någon annans räkning som utgör nätverksamhet. Elhandelsföretaget köper in el, vanligtvis från elbörsen, för att sedan sälja den vidare till

el användare. Handeln med el bedrivs på en fri marknad, där elhandelsföretagen konkurrerar om kunderna. Enligt Energimarknadsinspektionens rapport om Sveriges el- och naturgasmarknad 2019 (Ei R2020:05) fanns det 134 elhandelsföretag på inspektionens jämförelsesajt Elpriskollen.se i december 2019. De tre största elhandlarna hade i slutet av året en samlad marknadsandel på 45 procent räknat på antalet kunder, vilket är en minskning med 1 procentenhet sedan föregående år.

Balansansvariga

En balansansvarig har i ett avtal med Svenska kraftnät åtagit sig ett särskilt ansvar för att balansera tillförsel och förbrukning av el. Den balansansvarige svarar ekonomiskt för obalanser. Ett elhandelsföretag är skyldigt att se till att någon åtar sig balansansvaret för leveranser i en uttagpunkt. Ett vanligt sätt att ordna detta är att elhandelsföretaget självt åtar sig balansansvaret. Företaget kan dock välja att låta ett annat elhandelsföretag eller ett specialiserat företag åta sig balansansvaret.

Elbörser

En elbörs tillhandahåller system för fysisk och finansiell handel med grossistenergi produkter. De vanligaste aktörerna på börserna är elproducenter, elhandelsföretag och större elanvändare. I Norden är för närvarande Nord Pool den enda börsen för handel med el för fysisk leverans. Handel med finansiella kontrakt bedrivs på Nasdaq Commodities. Genom sådan handel i finansiella kontrakt kan aktörer säkra sig mot prisvariationer.

Energimarknadsinspektionen – nätmyndigheten

Energimarknadsinspektionen är i Sverige nationell energitillsynsmyndighet med ansvar för bl.a. tillsyn, regelgivning och tillståndsprövning. Enligt ellagen är Energimarknadsinspektionen nätmyndighet, vilket innebär att inspektionen handlägger alla frågor som enligt lagen eller föreskrifter som har utfärdats i anslutning till lagen ligger på nätmyndigheten. Till nätmyndighetens uppgifter hör att pröva frågor om tillstånd att bygga och använda starkströmsledning, att förhandspröva nätföretagens intäkter från nätverksamheten och att pröva tvister om villkoren för anslutning till elnätet.

Svenska kraftnät – den systemansvariga myndigheten

Svenska kraftnät har i två olika egenskaper – transmissionsnätsföretag respektive systemansvarig myndighet – en central roll på den svenska elmarknaden. Svenska kraftnät innehar och driver det svenska transmissionsnätet som ägs av staten. I sin egenskap av transmissionsnätsföretag omfattas Svenska kraftnät i huvudsak av det regelverk som gäller för nätföretag i allmänhet. Svenska kraftnät är också systemansvarig myndighet och har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balans inom hela eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls mellan produktion och förbrukning av el. Som systemansvarig myndighet får Svenska kraftnät bl.a. beordra elproducenter att öka eller minska produktionen av el.

Svenska kraftnät utövar även tillsyn över driftssäkerheten i det nationella elsystemet.

Statens energimyndighet

Statens energimyndighet (Energimyndigheten) är förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel och användning av energi i samhället. Energimyndigheten ska verka för försörjningstrygghet och ett energisystem som är hållbart och kostnadseffektivt med en låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat.

Energiöverenskommelsen

Bakgrund

Den 10 juni 2016 presenterades en ramöverenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna (energiöverenskommelsen). I överenskommelsen slås bl.a. fast att målet för 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Ett mål för energieffektivisering för perioden 2020–2030 ska tas fram och beslutas senast 2017. Elcertifikatssystemet ska förlängas och utökas med 18 terawattimmar nya elcertifikat till 2030. I överenskommelsen anges det också att berörda myndigheter kontinuerligt bör följa utvecklingen på den svenska elmarknaden och att det vart fjärde år ska göras en särskild sammanställning med slutsatser och förslag om elmarknadens utveckling samt uppföljning av de energipolitiska målen. Sammanställningen ligger till grund för en kontrollstation som genomförs vart fjärde år, med start hösten 2018.

Energipolitikens inriktning

Riksdagen behandlade våren 2018 regeringens proposition Energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22). Riksdagen godkände regeringens förslag till övergripande mål för energipolitiken i enlighet med energiöverenskommelsen. I propositionen anger regeringen att de berörda myndigheterna kontinuerligt bör följa utvecklingen på elmarknaden genom att bl.a. analysera effektsituationen inklusive behovet av effektreserven, behovet av ytterligare systemtjänster, nätstabilitet och andra avgörande faktorer så att Sverige har ett robust elsystem med en hög leveranssäkerhet, en god överföringskapacitet, en låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Av propositionen framgår även att regeringen avsåg att vart fjärde år genomföra en kontrollstation för att kontinuerligt följa upp energiöverenskommelsen, med start hösten 2018.

Kontrollstation för energiöverenskommelsen

Hösten 2019 behandlade utskottet regeringens skrivelse Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen (skr. 2018/19:153, bet. 2019/20:NU7). I skrivelsen redogör regeringen för den första kontrollstationen för energiöverenskommelsen som baseras på den löpande myndighetsanalys som ska göras av elmarknadens utveckling och relaterad rapportering, samt övrig

löpande myndighetsrapportering och analys när det gäller de energipolitiska målen. I skrivelsen sammanfattar regeringen även status på överenskomna åtgärder i energiöverenskommelsen och redogör för planeringen av arbetet inför den andra kontrollstationen 2023. I skrivelsen konstaterar regeringen att Sverige sammantaget har en elmarknad som fungerar väl. Regeringen anger bl.a. att industrins elpriser är konkurrenskraftiga och att överföringskapaciteten till grannländerna är hög i europeiska jämförelser. Vidare genererar elproduktionen mycket låga utsläpp av växthusgaser, och Sverige har fortfarande ett elsystem med hög försörjningstrygghet. Regeringen bedömer dock att utmaningarna förväntas öka och anser att det är angeläget att följa utvecklingen de närmaste åren särskilt när det gäller att upprätthålla en fortsatt hög leveranssäkerhet och flexibilitet på marknaden. Regeringen anför vidare i skrivelsen att elnäten på alla nivåer behöver utvecklas och användas effektivt i takt med den ökande elektrifieringen av samhället, bl.a. i transportsektorn, industrin och växande städer. Regeringen anför att den därför avser att fortsätta att främja och undanröja hinder för efterfrågefleksibilitet och att ta till vara digitaliseringens möjligheter. Vidare beskriver regeringen de åtgärder som planeras framöver för att skapa förutsättningar för en gynnsam utveckling av elmarknaden. Bland annat nämns marknadsdesign och insatser så att det finns tillräckligt med effekt, åtgärder för en fungerande efterfrågefleksibilitet, nätstabilitet och behov av ytterligare systemtjänster samt insatser inom överföring av el för god överföringskapacitet och effektiv utbyggnad. Utskottet föreslog att riksdagen skulle avslå den motion (SD) som hade väcktes med anledning av skrivelsen. I betänkandet följde företrädare för det nyssnämnda partiet upp motionen i en reservation. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

I december 2019 meddelade Moderaterna och Kristdemokraterna att de lämnade energiöverenskommelsen.

Elmarknadsdesign i EU-samarbetet

Under 2017 färdigställdes arbetet med att införa EU:s tredje inre marknads-paket för el, vilket har inneburit ny lagstiftning genom kommissions-förordningar, s.k. nätkoder och nätriktlinjer. Nätkoderna och nätriktlinjerna för el är delar av den inre elmarknaden och ska säkerställa ett harmoniserat regelverk samt en effektiv och säker drift av de europeiska transmissionsnäten. Mot bakgrund av dessa förordningar behandlade och godkände riksdagen de ändringar i ellagen (1997:857) som regeringen föreslagit i propositionen Myndighetsuppgifter på elområdet (prop. 2017/18:93, bet. 2017/18:NU17, rskr. 2017/18:239). Ändringarna innebär vidare bl.a. att Energimarknadsinspektionen ska få utfärda föreskrifter som kompletterar EU:s nätkoder för el. Energimarknadsinspektionen fick i regleringsbrevet för 2018 i uppdrag att på ett enkelt sätt sammanfatta hur de nya förordningarna och kompletterande regelverken på nationell nivå (inklusive myndighetsföreskrifter) kommer att påverka den svenska elmarknaden och dess aktörer. I rapporten Nya

förordningar för el och naturgas (Ei R2018:10) beskrivs i stora drag hur EU-kommissionens förordningar påverkar den svenska eller nordiska elmarknaden. För att underlätta utvecklingen mot en gemensam elmarknad i Europa presenterade EU-kommissionen ett nytt lagstiftningspaket (Ren energi för alla i Europa, det s.k. vinterpaketet) den 30 november 2016. Det omfattar en revidering av det tredje inre marknadspaketets lagstiftning på elområdet, dvs. elmarknadsdirektivet (2009/72/EU), elhandelsförordningen (714/2009) och byråförordningen (713/2009). Dessutom ersätts direktivet om trygg elförsörjning (2005/89/EG) av en ny krisberedskapsförordning. I februari 2019 gav regeringen Energimarknadsinspektionen i uppdrag att analysera vilka åtgärder som krävs för att genomföra elmarknadsdirektivet samt att analysera vilka åtgärder som krävs i Sverige med anledning av elhandelsförordningen, byråförordningen och krisberedskapsförordningen (M2019/00373/Ee). Myndigheten ska lämna författningsförslag om det är nödvändigt med nya bestämmelser i lag eller förordning. Vidare ska myndigheten ta till vara den kunskap som finns hos Svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket och Energimyndigheten. Energimarknadsinspektionen ska även på lämpligt sätt inhämta synpunkter från elmarknadens aktörer och löpande informera Regeringskansliet om hur arbetet fortskrider. Som utgångspunkt för myndigheten gäller att förordningarna trädde i kraft under våren 2019 och att det nya direktivet om den inre marknaden för el ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 31 december 2020. Uppdraget redovisades i februari 2020 när Energimarknadsinspektionen överlämnade rapporten Ren energi inom EU – Ett genomförande av fem rättsakter (Ei R2020:02) till regeringen. Rapporten remitterades i mars 2020, med sista svarstid i juni samma år (dnr I2020/00602/E). Enligt uppgift från Regeringskansliet i juni 2021 pågår beredning.

Elcertifikatsystemet

Sverige och Norge har sedan den 1 januari 2012 en gemensam elcertifikatsmarknad. För att bidra till det nationella målet om minst 50 procent förnybar energi till 2020 sattes det upp ett gemensamt mål om att öka den förnybara elproduktionen med 28,4 terawattimmar mellan 2012 och 2020. Målet regleras i ett ändringsavtal mellan länderna som trädde i kraft den 1 januari 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:FiU1). Det gemensamma målet delas mellan länderna genom att Sverige skulle sikta på att annullera elcertifikat motsvarande 15,2 terawattimmar till 2020 och Norge 13,2 terawattimmar.

Sverige satte även upp ett nationellt finansieringsmål till 2020 i linje med det gemensamma målet med Norge. Sveriges mål till 2020 var att finansiera ytterligare 30 terawattimmar förnybar elproduktion jämfört med 2002 i enlighet med riksdagens beslut om regeringens proposition Ambitionshöjning för förnybar el och kontrollstation för elcertifikatsystemet 2015 (prop. 2014/15:123, bet. 2015/16:NU6). Riksdagen har därefter beslutat om ett nytt mål till 2030 för den förnybara elproduktionen. Målet är att utöka

elcertifikatssystemet med 18 TWh till 2030 i enlighet med regeringens proposition Nytt mål för förnybar el och kontrollstation för elcertifikatssystemet 2017 (prop. 2016/17:179, bet. 2016/17:NU20). Som en del i överenskommelsen med Norge skulle Sverige införa en s.k. stoppmekanism i elcertifikatssystemet före den 31 december 2020. Det ska bidra till måluppfyllelsen 2030 och till förutsägbarhet för marknadsaktörerna för perioden efter måluppfyllelsen. Norge har också sedan tidigare en stoppmekanism i sin lagstiftning. I december 2017 beslutade regeringen att nästa kontrollstation för elcertifikatssystemet skulle genomföras under 2019. Regeringen gav samtidigt Energimyndigheten tre uppdrag kopplade till kontrollstationen för 2019 (M2017/00599/Ee). Myndigheten skulle bl.a. analysera och ge förslag på utformningen av en stoppmekanism som ska bidra att uppfylla målen och ge förutsebarhet till marknadsaktörerna före och efter det nya mållåret 2030. Myndigheten publicerade rapporten Kontrollstation för elcertifikatssystemet 2019 (ER 2018:25) i december 2018. I rapporten föreslår myndigheten bl.a. ett stopp för nya anläggningar i elcertifikatssystemet efter den 31 december 2030. I juni 2019 gav Energimyndigheten in en hemställan till Regeringskansliet om att ändra regleringen avseende kontoföring av elcertifikat (dnr I2019/01981).

I september 2020 överlämnade regeringen propositionen Elcertifikat – stoppregel och kontrollstation 2019 (prop. 2020/21:16) till riksdagen. I propositionen föreslås bl.a. att elcertifikatssystemet avslutas 2035 och att anläggningar, varaktiga produktionsökningar och vissa ombyggnader som genomförts eller tagits i drift efter utgången av 2021 inte får tilldelas elcertifikat. I propositionen föreslogs även att riksdagen skulle godkänna det avtal som träffats mellan Sveriges regering och Norges regering om ändring av avtalet om en gemensam marknad för elcertifikat och som förhandlats om för att Sverige ska kunna införa ett stoppdatum och avsluta elcertifikatsmarknaden 2035.

Riksdagen biföll regeringens proposition i november 2020 (bet. 2020/21:NU6, rskr. 2020/21:44).

Smarta elnät

Smarta elnät är ett brett begrepp som omfattar teknik, nya affärsmodeller och tjänster samt nya förutsättningar för reglering och marknadsdesign. Exempelvis gör den digitala utvecklingen det möjligt för elkunden att ta en aktivare roll och styra sin elanvändning mer energi- och kostnadseffektivt. Smarta elnät handlar också om hur befintlig infrastruktur bör förbättras för att på ett kostnadseffektivt sätt möta framtidens behov. Regeringen inrättade 2016 ett nationellt forum för smarta elnät, och arbetet i forumet pågick fram till slutet av 2019. Forumets arbete leddes av en styrgrupp vars ledamöter var utsedda av ansvarigt statsråd för energifrågorna. Enligt det som regeringen anför i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 21) har forumet bidragit till ökad kompetens hos både nya och gamla aktörer som verkar på

elmarknaden, främst genom forumets aktiviteter och av öppen dialog mellan branschens aktörer inom den plattform som forumet skapat. Ett arbete som skapat stort intresse bland aktörerna är aktiviteter kopplade till forumets strategi för ökad flexibilitet i elsystemet. Ett längre projekt har t.ex. genomförts för att förtydliga roller och ansvar för flexibilitet genom lager, laststyrning, aggregering och avkopplingsbar el i en elhandlarcentrisk modell.

Regeringen gjorde i juni 2020 ändringar i regleringsbrevet för Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen för budgetåret 2020 som innebär att Energimyndigheten fick i uppdrag att tillsammans med Energimarknadsinspektionen fortsätta samordna frågor om smarta elnät.

Anvisningsavtal

Våren 2017 antog riksdagen regeringens proposition Anvisade elavtal (prop. 2016/17:13, bet. 2016/17:NU8, rskr. 2016/17:135). Beslutet innebär att det införs krav på vilken information en faktura ska innehålla och utökade informationskrav till kunder med anvisningsavtal. Bestämmelserna syftar till att säkerställa att kunder med anvisade avtal har skäliga villkor, att andelen kunder med anvisade elleverantörer ska minska och att kundaktiviteten på elmarknaden ökar. Vidare innebär beslutet att regeringen får utfärda föreskrifter om att anvisningsavtalens priser under en viss tid inte får överstiga vissa nivåer. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 april 2017. I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 21 s. 49) uppger regeringen att den avser att följa upp de nya bestämmelserna om anvisade elavtal i ellagen (1997:857) och om regleringen ger tillräcklig effekt på antalet kunder med anvisningsavtal.

Utredning om hinder och lösningar för energieffektivisering, småskalig elproduktion och ellagring

Regeringen tillsatte i juni 2017 en särskild utredare med uppdraget att identifiera eventuella hinder som kunder i form av hushåll, mindre företag och andra mindre aktörer möter vid energieffektivisering och introduktion av småskalig förnybar elproduktion och hur dessa hinder kan undanröjas (dir. 2017:77). Utredningen lämnade sitt slutbetänkande i oktober 2018 (SOU 2018:76). Utredningen föreslog bl.a. att ett system ska införas med kvotplikt (vita certifikat) för minskad effektbelastning genom investeringar i eleffektiviserande åtgärder, att elleverantörer ska bli skyldiga att uppfylla en kvot genom åtgärder hos elanvändare (utom i elintensiv industri), att ett särskilt energi-ROT-avdrag ska införas kopplat till det nuvarande systemet med ROT-avdrag, att förordningen om energideklaration ska ändras för att styrmedlet ska ge ökad information om kostnadseffektiva åtgärder och att Energimyndigheten ska få i uppdrag att ta fram en plan för hur beteendeinsikter i ökad omfattning kan tas till vara och integreras i kommunikationsinsatser för energieffektivisering, inklusive kommunal energi- och klimatrådgivning, nätverk för småföretag och beställargrupper för

småhus. Betänkandet är remissbehandlat. Enligt uppgift från Infrastrukturdepartementet i juni 2021 pågår beredningen av ärendet.

Elmarknadshubben och den elhandlarcentriska modellen

I juni 2013 överlämnade Energimarknadsinspektionen rapporten Enklare för kunden (Ei R2013:9) till regeringen med förslag på att en elhandlarcentrisk modell skulle införas på elmarknaden, där elhandlaren blir kundens huvudsakliga kontaktpunkt. Enligt förslaget skulle kunden endast i vissa särskilda fall behöva ha kontakt med nätägaren. Året därpå lämnade inspektionen ett kompletterande förslag om att en central informationshanteringsmodell (elmarknadshubb) borde införas på elmarknaden. Elmarknadshubben föreslogs hantera och utföra de grundläggande processerna och funktionerna på elmarknaden, som uppstart av anläggning, in- och utflytt, leverantörbyte, uppdatering av anläggnings- och kunddata, fakturering och avräkningsunderlag till nordisk balansavräkning m.m. I juni 2015 gav regeringen Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda och lämna förslag på de författningsändringar som krävs för att möjliggöra införandet av en elmarknadshubb på den svenska elmarknaden.

År 2015 fick Svenska kraftnät i uppdrag av regeringen att utveckla och driva en elmarknadshubb. På Svenska kraftnäts webbplats anges dock att det på styrelsemöte den 22 september 2020 beslutades att projektet Elmarknadshubb pausas till dess att lagstiftningen är beslutad i riksdagen. När detta lagstöd är på plats planeras projektet att återupptas igen.

I budgetpropositionen för 2021 anger regeringen att den under en längre tid har arbetat för att öka kundaktiveten på elmarknaden. Vidare anges att en del av detta arbete består i att förenkla informationshanteringen av elkundernas uppgifter som rör avtal och elförbrukning. Fokus för regeringens arbete är att få en elmarknadshubb för informations- och datautbyte på elmarknaden på plats och att säkerställa en säker driftstagning av hubben inom en snar framtid. Regeringen avser därför att återkomma med en proposition under 2021 med förslag till reglering av elmarknadshubben. När elmarknadshubben är i drift återkommer regeringen när det gäller om och hur reformen med en elhandlarcentrisk modell ska tas vidare (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 34).

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem
- Sammanlänkingsmål för EU
- Export av fossilfri el
- Framtida elnätsreglering
- Ny modell för elmarknaden
- Den elhandlarcentriska modellen

- Anvisningsavtal
- Stöd till havsbaserad vindkraft
- Kostnader för anslutning till elnäten
- Övrigt om elmarknadens utformning och funktion.

Ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem

I motion 2020/21:3349 (M) yrkande 34 förordas att Sverige ska verka för en ökad sammanlänkning av elnäten i EU och att målet för den europeiska energipolitiken ska vara ett fossilfritt energisystem, bl.a. i syfte att möjliggöra ökad export av svensk el inom EU för ökad klimatnytta.

När det gäller sammanlänkningen av elnäten i EU noterar utskottet att det i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 13) konstateras att Sverige har en sammanlänkingsgrad på 26 procent, vilket anges vara en hög grad i europeisk jämförelse. Vidare kan tilläggas att pågående och planerade projekt innebär att Sverige i högre grad knyts samman med grannländerna. Dessutom hänger den svenska elmarknaden i många andra avseenden ihop med utvecklingen av elmarknaden inom EU. Under 2019 trädde t.ex. rättsakterna i det s.k. vinterpaketet i kraft i EU som ska underlätta utvecklingen mot en gemensam elmarknad i Europa.

Med anledning av vad som anförs i motionen om en ökad export av svensk el kan utskottet vidare konstatera att den svenska nettoexporten av el har ökat i takt med att den förnybara elproduktionen har byggts ut.

När det gäller målet för den europeiska energipolitiken har utskottet nyligen avstyrkt liknande förslag om att ersätta EU:s mål för förnybar energi med ett mål för fossilfri energi (bet. 2020/21:NU21). Utskottet ser inte någon anledning att ompröva detta ställningstagande. Vid det tillfället konstaterade utskottet bl.a. att kommissionen med medlemsstaternas reviderade energi- och klimatplaner som underlag vid behov kommer att föreslå en översyn av den relevanta energilagstiftningen senast i juni 2021. Utskottet konstaterade att det då kommer att ha möjlighet att återkomma till frågan inom ramen för den ordinarie hanteringen av EU-ärenden.

Utskottet anser sammantaget att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av det aktuella motionsyrkandet, som därmed avstyrks.

Sammanlänkingsmål för EU

I motionerna 2020/21:3368 (M) yrkande 33 och 2020/21:3484 (M) yrkande 12 förordas att sammanlänkingsmålet i EU höjs till 25 procent 2030. Utskottet konstaterar att Europeiska rådet 2002 antog slutsatser om ett sammanlänkingsmål inom elsektorn om tio procent. I oktober 2014 antog Europeiska rådet slutsatser om att kommissionen tillsammans med medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att uppfylla sammanlänkingsmålet inom elsektorn till 2020. I slutsatserna nämns även att kommissionen ska rapportera till rådet om möjligheterna att nå målsättningen om 15 procent till 2030. I kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet Att nå

elsammanlänkningsmålet på 10 % – Att rusta Europas elnät för 2020 anger kommissionen en strategi för att säkerställa en fungerande inre energimarknad genom sammanlänkning på lämplig nivå med en målsättning om tio procent sammanlänkade elnät (COM(2015) 82).

Utskottet konstaterar mot denna bakgrund att sammanlänkningsmålet inom EU har höjts mellan 2020 och 2030. Oaktat inställning till nivån på EU:s sammanlänkningsmål ser utskottet inget skäl för riksdagen att i nuläget vidta någon åtgärd med anledning av yrkandena.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Export av fossilfri el

I motionerna 2020/21:3349 (M) yrkande 33 och 2020/21:3368 (M) yrkande 34 förordas att riksdagen ska tillkännage för regeringen att Sverige ska exportera mer fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU. Utskottet kan konstatera att Sverige med dagens produktionsmix har en elproduktion med internationellt sett mycket låg klimatpåverkan. Bara en handfull länder har en lika klimatsmart elmix. De klimatpåverkande utsläppen inom el- och värme-sektorerna är låga och även miljöpåverkan i övrigt är låg jämfört med andra europeiska länder. När det gäller export av el framgår det av budgetpropositionen för 2021 att Sverige under 2019 netto exporterade över 26 terawatttimmar el, vilket är en ökning med 50 procent jämfört med 2018 samt att det är den största nettoexport som har uppmätts. Det anges vidare att Sverige under 2019 netto exporterade el under årets alla veckor (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 11).

Utskottet ser mot den bakgrunden att det inte finns skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Framtida elnätsreglering

I motion 2020/21:3484 (M) yrkande 8 förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag till en framtida långsiktig modell för elnätsreglering.

I 5 kap. ellagen finns bestämmelser om intäktsram för nätverksamhet. Bestämmelserna innebär att Energimarknadsinspektionen ska göra en förhandsprövning av elnätsföretagens intäkter från nätverksamheten. Förhandsprövningen innebär att de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare (ett nätföretag) högst får uppbära från nätverksamheten under en tillsynsperiod ska rymmas inom en intäktsram. Intäkterna består främst av nätavgifter. Tillsynsperioden är normalt fyra år.

Bestämmelserna fick sin nuvarande lydelse sedan riksdagen antagit regeringens förslag i propositionen Elmarknadsfrågor (prop. 2017/18:237). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019.

Nuvarande tillsynsperiod är 2020–2023 och nästa är 2024–2027.

Utskottet har tidigare under våren 2021 (bet. 2020/21:NU15) behandlat propositionen 2020/21:94 i vilken regeringen föreslogs en ny lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet som syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i nätet. Lagen gäller nätföretag som har ett s.k. outnyttjat underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 och innebär att Energimarknadsinspektionen ska besluta att ett sådant företag har ett särskilt investeringsutrymme.

Utskottet konstaterar att elnätet är i behov av både om- och utbyggnad och att elnätsregleringen är betydelsefull för att få detta till stånd, vid sidan av andra åtgärder.

Utskottet förutsätter att regeringen återkommer om vad som ska gälla 2024 och därefter även utan ett tillkännagivande från riksdagen. Sammanfattningsvis ser utskottet inget skäl för riksdagen att i nuläget agera i frågan. Utskottet avstyrker därmed motionsyrkandet.

Ny modell för elmarknaden

I motion 2020/21:3484 (M) yrkande 13 förordas att regeringen bör utreda en ny marknadsmodell för elmarknaden som säkrar en trygg elförsörjning och i motion 2020/21:3501 (KD) yrkande 6 förordas att elmarknadsmodellen utvecklas.

Utskottet vill med anledning av dessa förslag anföra följande. Den svenska elmarknaden reformerades 1996. Sedan dess är handel med och produktion av el konkurrensutsatt medan nätverksamheten utgörs av ett stort antal reglerade monopol. Syftet med att konkurrensutsätta produktion och handel med el är att öka konsumenternas valfrihet och att skapa förutsättningar för ett effektivt användande av produktionsresurserna. Elnätsverksamhet är däremot ett naturligt monopol, vilket innebär att det inte är samhällsekonomiskt effektivt med flera sådana verksamheter inom samma geografiska område.

Marknadsmodellen har därefter successivt utvecklats och 1999 avskaffades exempelvis kravet på timmätning för att kunna byta elleverantör.

Energimarknadsinspektionen har haft uppdrag att utreda en ny modell för elmarknaden. I rapporten *Ny modell för elmarknaden* (EI 2017:05) presenteras förslag till lagändringar för att införa en ny marknadsmodell där en elmarknadshubb utgör navet i informationsutbytet mellan elmarknadens parter. Den nya marknadsmodellen innebär att elhandlaren blir kundens huvudsakliga kontaktpunkt i de flesta ärenden som berör den egna elleveransen. Det innebär också att kundens relation och kommunikation med nätägaren minskar jämfört med dagens situation.

I sammanhanget bör också beaktas arbetet med genomförande av det nya EU-regelverket på elmarknadsområdet. I detta ingår bl.a. att ett mål för leveranssäkerhet (tillförlitlighetsnorm) ska tas fram. Regeringen har gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att föreslå en tillförlitlighetsnorm (I2019/03365/E). Uppdraget redovisades i form av en rapport till regeringen i

slutet av maj 2021 (Ei R2021:5). Svenska kraftnät fick även under 2019 nya uppgifter att bedöma och redovisa utvecklingen av leveranssäkerheten (resurstillräckligheten) enligt EU:s nya regelverk, vilket framgår av förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät.

Mot bakgrund av pågående arbete anser utskottet att riksdagen inte bör göra något tillkännagivande. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Den elhandlarcentriska modellen

I motion 2020/21:3484 (M) yrkande 21 förordas att regeringen ser över den s.k. elhandlarcentriska modellen samt vid behov vidtar åtgärder och återkommer till riksdagen.

Utskottet behandlade förra året motioner om bl.a. utvecklingen av den s.k. elmarknadshubben för att bl.a. göra det lättare för konsumenter att byta elleverantör och för att nya typer av tjänster lättare ska kunna utvecklas. Mot bakgrund av det arbete som pågick uttalade utskottet att det inte var berett att förordna några tillkännagivanden (bet. 2019/20:NU10).

Utskottet kan konstatera att regeringen fortfarande bereder frågan. Av budgetpropositionen för 2021 framgår att regeringen avser att återkomma med en proposition med förslag till reglering av en elmarknadshubb under innevarande år. Det framgår vidare att regeringen avser att återkomma när det gäller om och hur reformen med en elhandlarcentrisk modell ska tas vidare efter att elmarknadshubben är i drift. Utskottet är inte berett att förekomma det arbete som pågår och utgår ifrån att de aspekter som rör säkerheten med den elhandlarcentriska modellen och som förs fram i motionen är sådana frågor som kommer att beaktas i det pågående och eventuellt kommande arbetet.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Anvisningsavtal

I motion 2020/21:662 (SD) yrkande 38 förordas att anvisningsavtal ska tas bort, dvs. avtal där en elanvändare anvisas en leverantör för leverans av el. Utskottet noterar att vissa justeringar i bestämmelserna i ellagen om anvisningsavtal trädde i kraft 2017 för att elkunder som anvisats elavtal ska få sin el levererad på skäligena villkor (prop. 2016/17:13, bet. 2016/17:NU8, rskr. 2016/17:35) samt att regeringen i budgetpropositionen för 2020 angett att den avser att följa upp de nya bestämmelserna om anvisade elavtal.

Utskottet behandlade våren 2020 motioner som rörde dessa frågor (bet. 2019/20:NU10). I samband med det noterade utskottet att regeringen avser att följa upp om bestämmelserna om anvisade elavtal ger tillräcklig effekt på antalet kunder med anvisningsavtal och angav att utskottet inte var berett att förordna något tillkännagivande.

Utskottet anser sammantaget att det inte framkommit anledning att göra någon annan bedömning än vad utskottet gjorde våren 2020. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Stöd till havsbaserad vindkraft

I motion 2020/21:3501 (KD) yrkande 16 förordas ett tillkännagivande om att havsbaserad vindkraft inte ska få riktade subventioner. I motion 2020/21:388 (V) yrkande 4 förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft. Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden anföra följande.

I budgetpropositionen för 2021 framhåller regeringen att Sverige har goda förutsättningar för vindkraft till havs. Som ett led i arbetet med att genomföra energiöverenskommelsen bereder Regeringskansliet frågan om att avskaffa avgifterna för anslutning till stamnätet för el för vindkraftsparkar till havs (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 34).

Utskottet noterar också att regeringen 2017 gav Energimyndigheten i uppdrag att ta fram förslag på hur avgifterna för anslutning till stamnätet för el för vindkraftsparkar till havs kan avskaffas. Energimyndigheten redovisade uppdraget i rapporten Slopade anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft (ER 2018:6). Rapporten har remissbehandlades. Därefter togs det fram en promemoria inom Infrastrukturdepartementet som innehåller en bearbetning av de förslag som Energimyndigheten lämnat. I promemorian, benämnd Minskade anslutningskostnader för elproduktion till havs, föreslås en minskning av elproducenternas kostnader för att ansluta anläggningar för havsbaserad elproduktion till transmissionsnätet som ska uppnås genom en utbyggnad av transmissionsnätet till havsområden där det finns förutsättningar för att ansluta fler elproduktionsanläggningar. En sådan utbyggnad ska ske där det bedöms främja uppfyllelsen av Sveriges mål om förnybar elproduktion. Detta föreslås genomföras genom en förordningsändring som ska träda i kraft den 1 augusti 2021. Promemorian har remissbehandlats och remisstiden gick ut den 3 maj 2021.

Utskottet noterar det pågående arbetet men anser att det inte framkommit anledning att förordna sådana tillkännagivanden som motionärerna yrkar på. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Kostnader för anslutning till elnäten

I motion 2020/21:3246 (L) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att all elproduktion som nyansluts till elnäten, inklusive havsbaserad vindkraft, ska stå för de kostnader anslutningen orsakar i kraftsystemet.

I regeringens proposition med energipolitikens inriktning, som riksdagen ställt sig bakom, anges att (prop. 2017/18:228 s. 17, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2018/19:411 s. 17):

Ett hållbart elsystem med trygga och stabila elleveranser är en förutsättning för många samhällsviktiga funktioner och för näringslivet. Utöver det krävs konkurrenskraftiga villkor och kostnader, vilket omfattar elpris, skatter och avgifter. Kostnaderna för el har betydelse för tillverkningsindustrin, tjänstesektorn och hushållens köpkraft. En välfungerande konkurrens på energimarknaderna leder också till en

effektiv prisbildning och ett effektivare resursutnyttjande. Detta påverkar näringslivets konkurrenskraft som har en central roll för svensk ekonomi och välfärd. Utmaningarna i energipolitiken består till stor del i att balansera de tre grundpelarna för att nå önskat resultat. I energiöverenskommelsen uttrycks de tre grundpelarna genom målsättningen att Sverige ska ha ett robust elsystem med en hög leveranssäkerhet, en låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser.

Utskottet noterar även att det i energiöverenskommelsen från 2016 anges att anslutningsavgifterna till stamnätet för havsbaserad vindkraft bör slopas.

Utskottet är inte berett att förorda något sådant tillkännagivande som motionärerna begär. Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Övrigt om elmarknadens utformning och funktion

Som framgår ovan har riksdagen beslutat om det övergripande målet för energipolitiken som bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU och syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Energipolitiken ska således skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2018/19:411).

I motioner har det förts fram en rad yrkanden som rör elmarknadens utformning och funktion inklusive efterfrågan av energi och energieffektivisering, stödtjänster samt säkerhet och krisberedskap kopplade till elmarknaden. Utskottet noterar därför inledningsvis att det våren 2020 avstyrkte motionsyrkanden med en rad olika förslag om hur elnätet bör byggas ut för att möta en ökad efterfråga, elmarknadens utveckling och funktionssätt, elcertifikatssystemet samt elförsörjning och konkurrensvillkor (bet. 2019/20:NU10).

Vad gäller användningen av el, och yrkanden om behov av att ta höjd för ökad efterfråga, noterar utskottet att regeringen i budgetpropositionen för 2021 angett att elanvändningen i Sverige ligger på en relativt jämn nivå på omkring 140 terawattimmar (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 10) och utskottet utgår från att regeringen och berörda myndigheter följer hur såväl elanvändningen som energieffektiviseringen utvecklas. Vad gäller energieffektivisering och vissa angränsande frågor framgår det av redogörelsen ovan att en utredning överlämnades till regeringen 2018 med förslag om energieffektivisering, småskalig elproduktion, energilagring och elektrifiering av transportsektorn (SOU 2018:76). Utredningen har remissbehandlats och beredningen pågår fortfarande inom Regeringskansliet.

Vad gäller yrkandena om s.k. stödtjänster, dvs. funktioner som tillhandahålls för att stötta och stabilisera kraftsystemet, noterar utskottet att Svenska kraftnät har löpande ansvar för att analysera behovet av och tillgången till stödtjänster och för att vid behov föreslår förändringar av regelverket. I november 2020 fick Svenska kraftnät i uppdrag av regeringen

att redovisa pågående samt framtida satsningar kopplat till stödtjänster och avhjälpande åtgärder vilka möjliggör en driftsäker och stabil elkraftproduktion och effektöverföring (dnr I2020/02874). Svenska kraftnät ska vid behov och med stöd av konsekvensbedömning lämna förslag på nya teknikneutrala ersättningsmodeller för relevanta tjänster och ändringar i regelverk som berör stödtjänster, avhjälpande åtgärder och skyddstjänster för att bidra till hög driftsäkerhet. Inom uppdraget ska Svenska kraftnät att ta hänsyn till de förslag som Energimarknadsinspektionen lämnat i rapporten Ren energi inom EU – Ett genomförande av fem rättsakter som är relevanta för stödtjänster (Ei R2020:2). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 1 september 2021.

Med hänsyn till Svenska kraftnäts löpande ansvar för att analysera behovet av och tillgången till stödtjänster samt föreslå behov av förändringar samt det pågående uppdraget anser utskottet att det inte finns anledning att bifalla de motionsyrkandena som handlar om stödtjänster.

I flera motioner förs yrkanden fram som rör säkerhet och krisberedskap kopplade till elmarknaden och Sveriges elförsörjning i stort. Utskottet noterar i detta sammanhang att regeringen i budgetpropositionen för 2021 (s. 148 f) redogör för att den avser att göra satsningar för förstärkt robusthet i energisektorn som en del i arbetet med att återuppbygga det civila försvaret, och att regeringen avser att återkomma med förslag till övergripande inriktning för det civila försvaret i den försvarspolitiska propositionen för perioden 2021–2025. I proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 som därefter överlämnats till riksdagen tas bl.a. energiförsörjningen upp. Regeringen anger i propositionen bl.a. att motståndskraften inom energiförsörjningen behöver höjas och åtgärder bör vidtas för att säkerställa en tillfredsställande beredskapsnivå. Vidare anger regeringen att Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Strålsäkerhetsmyndigheten har identifierat behov av åtgärder inom skydd och robusthet, reparationsberedskap, ö-drift, ledning och samverkan samt cybersäkerhet. Därtill anges att eftersom det nationella stamnätet är sårbart anser Försvarsberedningen att det kan finnas behov av att skapa ökade förutsättningar för lokal produktion och distribution av el. Försvarsberedningen betonar vikten av att arbetet med att utveckla förnybar elproduktion även tar totalförsvarsaspekter i beaktande. Regeringen instämmer i Försvarsberedningens bedömning att omställningen till förnybar el även bör kunna ge fördelar ur ett totalförsvarsperspektiv och betonar vikten av att samhällsplaneringen beaktar behovet av nya anläggningar och ny infrastruktur. Riksdagen biföll i december 2020 försvarsutskottets förslag om att bifalla regeringens försvarspolitiska proposition (bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135).

I budgetpropositionen för 2021 står vidare att regeringen planerar att under 2021 lämna förslag om kompletteringar till säkerhetsskyddslagen (2018:585) som innebär ett starkare skydd för Sveriges säkerhet. Regeringen avser med anledning av detta att ge Energimyndigheten och Svenska kraftnät ett utökat

ansvar och föreslår en resursförstärkning för tillsynsverksamheten vid myndigheterna (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 35). Energimyndigheten redovisar i rapporten Totalförsvarsplanering och förstärkning av totalförsvaret, daterad februari 2021, ett antal åtgärder som har påbörjats och genomförts under året, för att bidra till förstärkning av totalförsvaret och ökad motståndskraft inom energiförsörjningen.

Utskottet, som noterar att det behandlade vissa liknande motionsyrkanden om bl.a. säkerhet våren 2020, ser mot bakgrund av pågående arbeten inte skäl att förorda för riksdagen några tillkännagivande som rör säkerhet och krisberedskap.

Utskottet anser sammanfattningsvis att det inte framkommit anledning att förorda sådana tillkännagivanden, eller bifalla sådana yrkanden, om elmarknadens utformning och funktion som förts fram inom ramen för detta betänkande. Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Kapaciteten i elnäten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena som rör kapaciteten i elnäten, inklusive yrkanden om indelning i elområden och åtgärder mot lokala kapacitetsbrister. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående insatser och utredningar.

Jämför reservation 29 (SD, L), 30 (M, SD), 31 (V) och 32 (KD).

Motionerna

Indelning i elområden

I motion 2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om elområdesindelningen och dess effekter och möjliga lösningar på problemen. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att ändra elområdesindelningen genom en sammanslagning till två områden i stället för fyra, i enlighet med de förslag som ursprungligen presenterades. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att uppdra åt Svenska kraftnät att, så länge fyra elområden finns i Sverige, införa ett system med garanterad minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 i enlighet med det förslag som en utredning tagit fram.

I kommittémotion 2020/21:662 (SD) av Mattias Bäckström Johansson m.fl. yrkande 31 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elområden och tillkännager detta för regeringen. Under sommaren 2020 blev prisskillnaden mellan vissa elområden påtaglig och var större än någonsin sedan områdesindelningen. Systemet med elområdets inledning bör ses över.

I kommittémotion 2020/21:3246 (L) av Arman Teimouri m.fl. yrkande 30 begärs ett tillkännagivande om att Energimarknadsinspektionen i samråd med Svenska kraftnät bör göra en översyn av indelningen av Sverige i fyra elområden. Motionärerna anför bl.a. att elområdena är länken mellan det fysiska systemet och elmarknaden. Det ingår redan i Svenska kraftnäts uppgifter enligt elmarknadsförordningen 2019/943 att ”maximera effektiviteten och ändamålsenligheten” i dagen-före- och intradagshandeln med el. Då ingen översyn av prisområdena har skett trots de fysiska begränsningarna och trots att det åligger Svenska kraftnät menar motionärerna att riksdagen bör tillkänna för regeringen att en översyn behövs.

Åtgärder mot lokala kapacitetsbrister

I kommittémotion 2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska vidta åtgärder för att undvika framtida lokala kapacitetsbrister. Motionärerna anför bl.a. att det senaste årets elkriser, framför allt i Skåne och Stockholm, har påvisat uppenbara brister. Regeringen måste säkerställa att framtida kapacitetsbrister motverkas genom en sammanhållen politik som möjliggör kraftiga investeringar i det svenska elnätet och säkrar lokal elproduktion, inte minst i södra Sverige. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen för att beskrivna vidtagna åtgärder för att lösa kapacitetsbrister och lämna förslag på åtgärder för att Sverige i framtiden inte ska drabbas av den här typen av allvarliga kriser.

Övrigt om kapaciteten i elnäten

I motion 2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkas att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ökad regional och nationell överföringskapacitet i elnäten för att säkerställa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig industri i Sverige och tillkännager detta för regeringen. Behovet av transmission och distribution av el för den gröna omställningen och industrins behov har inte nog beaktats. Den stora uppgiften framöver är därför att möjliggöra att alla satsningar på förnybar el även möts av nationella och regionala nätförstärkningar.

I motion 2020/21:2157 yrkar Hillevi Larsson (S) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lokal effektbrist och elområden och tillkännager detta för regeringen. Både konsumenter och företag i södra Sverige missgynnas ekonomiskt av nuvarande elområden. Regeringen bör säkerställa att det finns en tillräcklig kapacitet i elnäten samt att elnätsutbyggnaden påskyndas för att minska de öka elpriserna i södra Sverige.

I motion 2020/21:2384 av Hans Hoff m.fl. (S) yrkas att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att genomföra en översyn av elproduktionen i elområde 3 och 4 och tillkännager detta för regeringen. Den elproduktion som i dag och framöver planeras byggas är vindkraft och då i huvudsak i elområde 1 och 2. Överföringskapaciteten från

dessa områden till område 3 är begränsad och används nästan i sitt kapacitetstak.

I motion 2020/21:958 yrkar Sten Bergheden (M) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en tydlig handlingsplan för hur elnätet ska byggas ut för att klara det ökade elbehovet och tillkännager detta för regeringen. Sverige måste, enligt motionären, säkra sin elproduktion med ökad produktion av kärnkraftsel och dessutom ta fram en tydlig handlingsplan för hur elnätet ska byggas ut för att klara det ökade elbehovet.

I motion 2020/21:971 yrkar Sten Bergheden (M) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en heltäckande plan för hur elnätet behöver byggas ut i landet och hur kapaciteten i näten kan öka för att klara av ett ökat behov vid en elektrifiering av fordonsflottan och tillkännager detta för regeringen.

I motion 2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att kapacitetsbristen i södra Sverige snarast måste avhjälpas. Motionärerna anger att det många gånger anförs att om vi bara kan få ned den myckna energi som produceras i norra Sverige är problem i söder lösta, men det hjälper inte dagens situation utan kräver omfattande nybyggnad av kraftnät. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om vikten av att utreda huruvida fler lokala nät kan lösa kapacitetsbristen i söder och om detta är klimat- och samhällsekonomiskt lönsamt.

I motion 2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att undersöka möjligheten till en lokal effektreserv i södra Sverige och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna anger att Svenska kraftnät ansvara för upphandling av effektreserv och att denna kan utökas vid behov. Den ansträngda situationen i Skåne skulle kunna lösas med en lokal sydlig effektreserv. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det är viktigt att utbyggnaden av överföringskapacitet inom Sverige fortsätter och tillkännager detta för regeringen. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att regeringen måste säkerställa att den åtskilliga gånger försenade Sydvästlänken nu färdigställs och ta i drift, utan ytterligare förseningar.

I motion 2020/21:37 yrkar Mikael Larsson (C) att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbete för framtida planering av elstamnätet och tillkännager detta för regeringen. Motionären anför att det är av största vikt att när Svenska kraftnät i framtiden ska planera för nya stamledningar ska detta göras i samråd med berörda kommuner, länsstyrelser, Trafikverket samt berörda markägare i ett så tidigt skede som möjligt så att den lokala nivån inte kopplas in för sent i processen.

I kommittémotion 2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 12 föreslås att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge i uppdrag åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet och tillkännager detta för regeringen. Motionärerna anger att utbyggnaden av stamnätet för el i Sverige är kraftigt eftersatt

och att stora delar av det existerande nätet behöver förnyas. Det är av största vikt att nätkapaciteten byggs ut så att elen kan överföras till södra Sverige där elförbrukningen är större.

I kommittémotion 2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3 begärs att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en effekt- och kapacitetsutredning samt vikten av utbyggd nätkapacitet och tillkännager detta för regeringen. Ökad nätkapacitet är centralt för svensk tillväxt och bör ges hög prioritet. Motionärerna menar att en effekt- och kapacitetsutredning behövs för att bidra till ett stabilare system och säkerställa en tillräcklig utbyggnad av elnätet.

Vissa kompletterande uppgifter

Svenska kraftnäts utvecklingsplaner

Sverige har enligt uppgift från Svenska kraftnät ett av världens äldsta transmissionsnät, och många av de ledningar och stationer som finns måste bytas ut innan de blir för gamla. Svenska kraftnät publicerade 2013 Perspektivplan 2025 som 2015 följdes av en tioårsplan för det svenska transmissionsnätet – Nätutvecklingsplan 2016–2025. Mot bakgrund av de snabba och omfattande förändringarna av kraftsystemets utveckling och med ambitionen att anlägga ett helhetsperspektiv presenterade Svenska kraftnät ytterligare en rapport, Systemutvecklingsplan 2018–2027, i november 2017. Systemutvecklingsplanen bygger vidare på Nätutvecklingsplan 2016–2025, men breddar perspektivet till att utöver nätutveckling även omfatta frågor relaterade till driftsförutsättningar och marknadsutformning. I planen beskrivs en kombination av planerade åtgärder som innebär en förbättring av systemets stabilitet, marknadsförändringar och nätutveckling. Genom planen tydliggörs därmed att Svenska kraftnät fokuserar sitt utvecklingsarbete på hela kraftsystemet och inte enbart på transmissionsnätet.

I december 2019 presenterade Svenska kraftnät en uppdaterad systemutvecklingsplan (Systemutvecklingsplan 2020–2029) som ger en statusuppdatering av läget i kraftsystemet och där de områden som berördes i Systemutvecklingsplan 2018–2027 utvecklas. I planen skriver Svenska kraftnät:

Precis som tidigare ser vi en fortsatt snabb omställning av kraftsystemet, som följer av såväl politiska beslut som utveckling av ny teknik, nya användarmönster och helt nya användningsområden för el. Detta ställer både ökade men även delvis andra krav på oss för att säkerställa ett kraftsystem som är säkert, effektivt och rustat för nya utmaningar.

Allt mer väderberoende elproduktion i form av förnybar vind- och solkraft tillförs systemet, samtidigt som delar av den planerbara elproduktionen läggs ner. Denna förändring i produktionsmixen leder till ändrade egenskaper i kraftsystemet, något som kräver nya lösningar och förhållningssätt för att säkerställa såväl driftsäkerhet som leveransförmåga. Detta är utmaningar som ställer stora krav på hela elbranschen, inte bara på Svenska kraftnät.

Det är inte enbart de tekniska förutsättningarna som förändras. Under 2019 godkändes också EU:s nya marknadspaket, ”Ren energi för alla i Europa”, som kompletterar och till viss mån ersätter dagens tredje inre marknadspaket som trädde i kraft år 2009. Det nya regelverket är omfattande, det berör såväl marknads- och produktions- som beredskapsfrågor, och ett arbete pågår med att genomföra de nya reglerna.

Svenska kraftnät har för åren 2020–2029 planerat för reinvesteringar på ca 20 miljarder kronor för att hantera ett nät som är i behov av förnyelse, samtidigt som vi genomför utbyggnader för drygt 30 miljarder kronor för att täcka identifierade behov. Det är bland annat förstärkningar av kapaciteten från norr till söder genom NordSyd-programmet, på västkusten och i storstadsregionerna. Till det kommer stora investeringar på ca 6 miljarder kronor i utveckling av huvudsakligen IT-system. De stora investeringsvolymerna vi planerar för medför i sig ökade krav och utmaningar för Svenska kraftnät och kommer i kombination med ökade kostnader för systemdriften också att leda till ofrånkomliga tariffökningar.

Nordisk nätutvecklingsplan

De fyra nordiska transmissionsnätsoperatörerna (Energinet, Fingrid, Statnett och Svenska kraftnät) ger vartannat år ut en gemensam nordisk nätutvecklingsplan (Nordic Grid Development Plan). Den senaste planen gavs ut 2019 och beskriver de främsta drivkrafterna bakom de förändringar som det nordiska kraftsystemet genomgår samt planerade och pågående projekt som genomförs för att möta de utmaningar som följer av förändringarna i kraftsystemet. Dessutom inkluderar rapporten en övergripande studie av möjliga framtida nätinvesteringar i fem olika korridorer mellan de nordiska länderna. Rapporten beskriver den förändrade funktionalitet som krävs i fråga om transmissionsnätet i framtiden. De huvudsakliga drivkrafterna för den nordiska nätutvecklingen som identifierats i planen är

- ökad volatilitet på grund av markant ökning av väderberoende elproduktion
- avveckling av fossila bränsleanläggningar
- ökad elkonsumention på grund av elektrifiering och nya industrier
- behov av att förnya åldrande infrastruktur
- nya elförbindelser mot kontinentala Europa
- avveckling av kärnkraftverk i Sverige.

Lönsamhetsbedömningar vid nätinvesteringar

Våren 2017 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att den bör utreda behovet av att en fristående aktör parallellt med Svenska kraftnät gör samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar vid nätinvesteringar (bet. 2016/17:NU21). I skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2018/19:75) redovisade regeringen våren 2018 att den gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att identifiera vilka typer av effekter som bör analyseras och kvantifieras inom ramen för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar inför beslut om investeringar i transmissionskapacitet i transmissionsnätet för el. Energimarknadsinspektionen skulle också utreda

och föreslå riktlinjer för kvantifiering av dessa effekter. Inspektionen redovisade sitt uppdrag i rapporten Samhällsekonomska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06). I rapporten föreslås att nätkoncession för stamledning endast ska få meddelas om anläggningen är samhällsekonomska lönsam (dnr M2018/01132/Ee). Vidare föreslår Energimarknadsinspektionen att en lönsamhetsbedömning ska ingå i en ansökan om nätkoncession och att denna bedömning ska vara granskad av en fristående aktör. Rapporten har remissbehandlats.

I proposition 2020/21:188, som behandlas ovan i detta betänkande, anger regeringen att den avser att förtydliga i en förordning vilka samhällsekonomska analyser Svenska kraftnät ska göra inför investeringar i transmissionsnätet och att följa upp utfallet av den nya regleringen för att bedöma om åtgärderna varit tillräckliga samt bedömer att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Svenska kraftnäts systemutvecklingsplan för 2020–2029 och vissa regeringsuppdrag

Svenska kraftnät anger i systemutvecklingsplanen för 2020–2029 att det under 2019 har det fördes en omfattande debatt om vad som uttryckts som bristande kapacitet i transmissionsnätet till våra största förbrukningsområden. Behoven är tydliga. Tillväxt behöver kunna ske genom nya näringar och en ersättning av fossila bränslen med el för att ge en minskad klimatbelastning ska inte hindras. Det som är grunden till den uppkomna situationen i vissa områden är skillnaden mellan hur snabbt behovet ökar i förhållande till den tid det tar att genomföra de åtgärder som behövs, antingen i nätet eller för att tillföra mer produktion, för att öka möjligheten att ansluta ytterligare förbrukning. Detta ökande behov kan ha sin orsak i såväl regionala eller lokala politiska policybeslut som en väntad befolkningsökning eller ny industri (s. 13). Svenska kraftnät anger även att det i dag finns goda möjligheter att ansluta ny produktion och förbrukning i stora delar av landet där det endast behövs lokala åtgärder kopplat till själva anslutningen. Det finns däremot utmaningar att på kort sikt möta behovet av kapacitet, speciellt i Region Stockholm, Uppsala, Malmö och Mälardalen (s. 14).

I oktober 2019 beslutade regeringen att ge länsstyrelserna i Skåne, Stockholm, Uppsala och Västra Götaland i uppdrag att, utifrån ett lokalt och regionalt perspektiv, analysera förutsättningarna för en trygg elförsörjning i respektive region. Uppdraget redovisades i rapporten Förutsättningar för en trygg elförsörjning – slutrapport till regeringen avseende ärende I2019/01614/E (daterad den 7 september 2020). I rapporten anförts bl.a. att det är viktigt att de planerade transmissionsnätförstärkningarna blir klara i enlighet med tidsplanerna, att elnäten är nödvändiga för klimatdriven energiomställning, att det finns behov av en regional samordning av elförsörjningen där samverkan mellan kommuner, nätbolag och användare kan ske samt att incitament och låga trösklar behövs för att flexibilitet ska realiseras.

Regeringen gav i oktober 2019 Energimarknadsinspektionen i uppdrag att analysera och lämna förslag till åtgärder för att motverka kapacitetsbrist i elnäten. Resultatet presenterades i en rapport i september 2020, Kapacitetsutmaningen i elnäten. I rapporten anger Energimarknadsinspektionen att energiomställning, urbanisering och en åldrande nätinфраstruktur har lett till en ansträngd kapacitetssituation i flera delar av Sveriges elnät, vilket hämmar både tillväxt och omvandling till ett mer hållbart samhälle. Energimarknadsinspektionen presenterar i rapporten ett antal rekommendationer och förslag som sammanställts i en handlingsplan. Inspektionen anser också att det är mycket viktigt att genomföra de av inspektionen tidigare föreslagna författningarna som presenterades i rapporten Ren energi inom EU – Ett genomförande av fem rättsakter (Ei R2020:02). Rapporten remitterades i december 2020 med svarstid den 8 mars 2021, tillsammans med promemorian Ökade incitament för kostnadseffektiva lösningar i elnätsverksamhet (Ei PM2020:01).

Den sistnämnda promemorian av Energimarknadsinspektionen innehåller förslag till ändring i ellagen som gör det möjligt att införa incitament för nätföretagen i regleringen som styr mot andra lösningar än traditionella nätinvesteringar när det är motiverat för att uppnå kostnadseffektivitet i nätverksamheten på sikt. Förändringen syftar till att ge nätföretagen incitament att arbeta med att effektivisera hela nätverksamhetens kostnads massa, både kapitalkostnader och löpande kostnader.

Leveranssäkerhet i elnätet

Allmänt om leveranssäkerhet i elnät

I ellagen (1997:857) finns bestämmelser om leveranssäkerheten i elnäten. Det finns ett s.k. funktionskrav, som innebär att nätföretag ska se till att avbrott i överföringen av el till en elanvändare inte överstiger 24 timmar. Vidare finns bestämmelser om avbrottsersättning, som ger elkunder möjlighet att få skadestånd eller avbrottsersättning vid längre elavbrott. Därtill finns, som redogjorts för i det föregående, bestämmelser om kvalitet i intäktsramberäkningen, vilka innebär att nätföretagens leveranssäkerhet påverkar storleken på företagets intäktsram.

När det gäller ansvarsfördelningen är det Energimarknadsinspektionen som granskar att nätföretagens överföring av el på kort och lång sikt har en god leverans kvalitet. Svenska kraftnät har ett systemansvar som innebär att se till att det alltid råder kortsiktig balans mellan produktion och förbrukning av el i hela landet. Ansvaret för att det finns tillräckligt med produktion för att möta förbrukningen i landet vilar på de företag som är balansansvariga.

För att i vissa fall kunna hantera situationer då elförbrukningen ser ut att överstiga produktionen av el har Svenska kraftnät enligt lagen (2003:436) om effektreserv ett ansvar för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Effektreserven ska skapas genom att Svenska kraftnät dels ingår avtal med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till

förfogande, dels ingår avtal om minskad elförbrukning. Lagen är tidsbegränsad fram till den 16 mars 2025.

I den reviderade elmarknadsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el) som trädde i kraft under 2019 finns krav på att alla medlemsstater som har en kapacitetsmekanism ska definiera ett leveranssäkerhetsmål i form av en tillförlitlighetsnorm. Regeringen gav i regleringsbrevet för 2020 Energi-marknadsinspektionen i uppdrag att lämna förslag på en tillförlitlighetsnorm. Enligt inspektionens hemsida lämnade Energimarknadsinspektionen sitt förslag på tillförlitlighetsnorm för Sverige till regeringen den 28 maj 2021 (Ei R2021:5).

Tillkännagivanden från riksdagen om leveranssäkerhetsmål

Våren 2019 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att ta fram ett leveranssäkerhetsmål för Sveriges elförsörjning. Målet ska beakta hela samhällets behov och utgå från elförsörjningens betydelse för Sveriges konkurrenskraft som industrination (bet. 2018/19:NU12, rskr. 2018/19:210). I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21, s. 14) uppger regeringen att den gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att föreslå en tillförlitlighetsnorm (I2019/03365/E). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat. Svenska kraftnät fick även under 2019 nya uppgifter att bedöma och redovisa utvecklingen av leveranssäkerheten (resurstillräckligheten) enligt EU:s nya regelverk. Detta framgår av förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät. Det nya EU-regelverket om ökad försörjningstrygghet för el genomförs.

Indelning i elområden

Sverige är sedan den 1 november 2011 indelat i fyra elområden. Gränserna har beslutats av Svenska kraftnät och går vid de tre snitt i Sverige där överföringen av el är begränsad. Elområde 1 omfattar nordligaste Sverige, elområde 2 området mellan Luleå i norr och Gävle i söder, elområde 3 det område som sträcker sig från strax söder om Gävle i norr till strax söder om Oskarshamn i söder och elområde 4 den återstående delen av södra Sverige. Det nordiskbaltiska området bildar ett sammanhängande marknadsområde och består av olika elområden. I marknadsområdet kan el handlas oberoende av nationsgränser så länge nätens tekniska kapacitet att överföra el räcker till. När denna kapacitet är nådd uppstår prisområden som påverkar priset i de olika elområdena. Vid överföringsbegränsningar används en metod som innebär att marknaden delas upp, s.k. marknadsdelning. Detta innebär att handelsområdet delas upp i mindre områden inom vilka det inte finns några överföringsbegränsningar. Vilka elområden som håller ihop och tillsammans bildar ett gemensamt prisområde varierar beroende på utbud, efterfrågan och överföringskapacitet. Detta förfarande innebär också att elområden med produktionsöverskott kommer att få lägre priser än elområden med produktionsunderskott när det finns överföringsbegränsningar mellan

områdena. För svensk del gäller att det i norra Sverige finns ett överskott av elproduktionskapacitet jämfört med efterfrågan på el. I södra Sverige råder det motsatta förhållandet. Tillgängligheten och produktionen i kärnkraftverken är en viktig komponent för möjligheten att hålla rätt spänning i kraftsystemet, vilket i sin tur påverkar överföringskapaciteten.

Det pågår för närvarande en gemensam översyn av indelningen av elområden i Europa. Svenska kraftnät ansvarar som systemansvarig för det svenska överföringssystemet för el, för att genomföra Sveriges översyn. Arbetet styrs av EU:s gemensamma regelverk. Hittills har Svenska kraftnät tagit fram ett förslag på gemensam metod tillsammans med övriga systemansvariga i Europa som lämnades till tillsynsmyndigheterna i oktober 2019 och kompletterades i februari 2020. I samband med detta lämnade Svenska kraftnät även in förslag på alternativa områden att utreda vidare. Svenska kraftnät har tidigare, utifrån förekomsten av strukturella överbelastningar i transmissionsnätet, föreslagit tre alternativa indelningar för utredning, bl.a. ett nytt elområde för Storstockholm och sammanslagning av dagens elområde SE3 och SE4 samt dagens elområde SE1 och SE2. Slutligt beslut om vilka indelningar som ska analyseras kommer att tas av EU:s övergripande tillsynsmyndighet, Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

Sydvästlänken

Sydvästlänken är en kraftledning som är under uppbyggnad. Syftet med Sydvästlänken är att öka kapaciteten att överföra el från mellersta till södra Sverige, förbi en trång passage i transmissionsnätet där det främst under kalla vinterdagar ofta skapas en flaskhals. Med länken i full drift beräknas kapaciteten att överföra el mellan mellersta och södra Sverige öka med ca 25 procent. Enligt Svenska kraftnät är investeringen den största i sitt slag som någonsin genomförts i Sverige. Sträckningen av Sydvästlänken går mellan Hallsberg i Närke och Hörby i Skåne och byggs med både likströms- och växelströmsteknik. Förbindelsen består av två delar som möts strax norr om Nässjö. Den norra delen blir en 18 mil lång luftledning för 400 kilovolt växelström. Den förstärker växelströmsnätet samtidigt som den gör det möjligt att ansluta förnybara energikällor till transmissionsnätet. Denna del togs i drift i april 2015. Den södra delen är en 25 mil lång likströmsförbindelse. Längs en sex mil lång sträcka mellan Nässjö och Värnamo kommer överföringen att ske via luftledning. Resterande 19 mil till skånska Hurva överförs via markkabel. Utöver kabelsträckningarna omfattar projektet även tre nya växelströmsstationer och två nya omriktarstationer. Tidsplanen för när Sydvästlänken ska tas i drift har försenats flera gånger och enligt uppgift på Svenska kraftnäts webbplats förskjutits till augusti 2021.

Tillkännagivande från riksdagen om kapacitetsbrist i elnäten

Genom bifall till utskottets initiativ i betänkande 2020/21:NU5 tillkännagav riksdagen för regeringen i november 2020 att regeringen bör följa upp och analysera de åtgärder som inblandade aktörer vidtog för att motverka den akuta kapacitetsbrist i elnäten som drabbade de båda regionerna Skåne och Stockholm 2019 (rskr. 2020/21:33). Utskottet angav att syftet med uppföljningen är att dra lärdomar och skapa beredskap om liknande situationer skulle uppkomma i framtiden. Detta är särskilt angeläget eftersom Energimarknadsinspektionen i rapporten Kapacitetsutmaningen i elnäten (Ei R2020:6) framhåller att städer som Stockholm, Malmö, Västerås och Uppsala kan komma att stå inför liknande situationer i framtiden. Mot bakgrund av vad Energimarknadsinspektionen anført om risker för att liknande situationer kan inträffa i framtiden bör således regeringens uppföljning genomföras skyndsamt.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker

- Indelning i elområden
- Åtgärder mot lokala kapacitetsbrister
- Övrigt om kapaciteten i elnäten.

Indelning i elområden

I tre motioner förs det fram förslag som rör Sveriges indelning i elområden och konsekvenserna av denna indelning. Utskottet har flera tidigare år behandlat liknande motioner. Vid tillfället våren 2020 (bet. 2019/20:NU10) anförde utskottet att det vill påminna om vad det anförde våren 2019 när liknande motioner behandlades om att prisskillnaderna mellan elområdena väntas jämnas ut ytterligare när den nordsydliga överföringsförbindelsen Sydvästlänken, väl tas i drift efter vissa beklagliga förseningar. Utskottet noterade utöver detta att en översyn av elområdesindelningen pågår inom Svenska kraftnät mot bakgrund av att stora förändringar i kraftsystemet har skett sedan elområdesindelningen infördes och att EU-rätten medför krav på regelbunden översyn av systemet. Några tillkännagivanden från riksdagen om en förändring av elområdesindelningen kunde därför inte anses nödvändiga enligt utskottet.

Utskottet anser att det inte framkommit anledning att göra någon annan bedömning än den som har gjorts tidigare år. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Åtgärder mot lokala kapacitetsbrister

I motion 2020/21:3484 (M) yrkande 9 förordas att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen för att beskrivna vidtagna åtgärder för att lösa kapacitetsbrister och lämna förslag på åtgärder för att Sverige inte i framtiden ska drabbas av kriser till följd av kapacitetsbrister.

Utskottet håller med motionären i så måtto att det finns lokala utmaningar i elförsörjningen när elbehovet ökar i och med växande städer och en högre grad av elektrifiering. Av den ovan nämnda systemutvecklingsplanen framgår att Svenska kraftnät genomför en serie åtgärder för att hantera den uppkomna kapacitetsbristen på lång sikt men också för att med mer kortsiktiga lösningar kunna tillåta vissa förbrukningsökningar innan nya ledningar är på plats. Utskottet noterar att regeringen samtidigt som stora investeringar görs i elnäten har gett länsstyrelserna i Skåne, Stockholm, Uppsala och Västra Götaland i uppdrag att utifrån ett lokalt och regionalt perspektiv kartlägga, analysera samt redovisa effektsituationen på regional och lokal nivå i respektive län. Utskottet kan även konstatera att Energimarknadsinspektionen har fått i uppdrag att analysera kapacitetsbristen i elnäten i Sveriges tillväxtregioner för att bl.a. föreslå möjliga lösningar.

Så sent som i november 2020 tillkännagav riksdagen för regeringen att den bör följa upp och analysera de åtgärder som vidtogs för att motverka den akuta kapacitetsbrist i elnäten som drabbade Skåne och Stockholm under 2019 i syfte att dra lärdomar och skapa beredskap om liknande situationer uppstår igen i framtiden (bet. 2020/21:NU5).

Mot bakgrund av det arbete som pågår och riksdagens tillkännagivande i november 2020 är utskottet inte berett att nu förordas något sådant tillkännagivande som begärs. Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Övrigt om kapaciteten i elnäten

I flera motioner som utskottet har att ta ställning till i detta avsnitt framförs en rad olika förslag på hur elnätet bör byggas ut för att möta en ökad efterfrågan på el. Förslagen handlar i huvudsak om olika åtgärder som anses nödvändiga för att förstärka elnäten i hela eller delar av landet när det gäller både kapacitet och tillförlitlighet. Utskottet konstaterar att samhällets ökade efterfrågan på el lokalt i kombination med avvecklingen av lokal kraftvärme medfört att nätkapacitetsbrist uppstått på flera platser och i flera regioner i Sverige. Under 2019 beslutade regeringen om uppdrag till Energimarknadsinspektionen och till länsstyrelserna att utreda åtgärder inom området. Regeringen och energibranschen tog under hösten 2019 ett gemensamt initiativ för leveranssäkerheten i Stockholm och Malmö. Regeringskansliet har remitterat en promemoria med förslag som bidrar till ökade investeringar i elnäten. Initiativet omfattar även insatser av bl.a. de lokala elnätsägarna i Stockholms och Skåne län för att säkra den lokala och regionala effekten i respektive region. Sveriges elnät står inför en period av stora investeringsbehov. Dels behöver gamla ledningar förnyas, dels behöver nätkapaciteten förstärkas.

Under 2019 fattade Energimarknadsinspektionen beslut om elnätsföretagens intäktsramar för 2020–2023. Elnätsföretagens planerade investeringar uppgår till ca 14 miljarder kronor per år under perioden 2020–2023. Enligt Energimarknadsinspektionen ligger investeringarna högre än den nivå som krävs för att löpande förnya elnäten med bibehållen genomsnittsålder. Samtidigt finns ett omfattande behov av att stärka elnäten på flera håll i landet för att avhjälpa den lokala kapacitetsbristen så att ny elförbrukning kan anslutas utan orimliga väntetider.

I takt med den ökande elektrifieringen av samhället, ökade behov från transport- och industrisektorerna och växande städer behöver elnäten på alla nivåer utvecklas, byggas ut och användas på ett mer effektivt sätt. För att tillgodose en ökad efterfrågan på el behövs ett tillförlitligt elnät som utvecklas genom kostnadseffektiva investeringar tillsammans med korrekta incitament på elmarknaden, inte minst när det gäller förbrukningsflexibilitet. Utskottet vill understryka att ett robust och tillförlitligt energisystem är en grundläggande förutsättning för ett modernt och väl fungerande samhälle. Som redovisats kommer Svenska kraftnät att göra stora investeringar i transmissionsnätet framöver för att det ska kunna svara mot samhällets ökade krav på tillgång till el och tillförlitliga elleveranser. Det handlar bl.a. om investeringar i nya anslutningar och marknadsintegration samt om reinvesteringar i befintlig infrastruktur. Som framgår av det föregående redovisar Svenska kraftnät pågående och planerade projekt och kommande investeringsbehov i sin systemutvecklingsplan för 2020–2029.

Slutligen kan även påminnas om att lagen (2003:436) om effektreserv, som gäller fram till den 16 mars 2025, föreskriver att Svenska kraftnät ska se till att det finns en effektreserv. Effektreserven skapas genom att Svenska kraftnät upprättar avtal med elproducenter och elanvändare om att upprätthålla en specifik produktionskapacitet eller att reducera sin elanvändning.

I och med att ett omfattande arbete med nätförstärkningar pågår avser utskottet inte att förorda att riksdagen gör några uttalanden i linje med vad som föreslås. Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Gotlands elförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Gotlands elförsörjning. Utskottet konstaterar bl.a. att Svenska kraftnät numera bedömer att en tredje kabel till Gotland behövs för att trygga elförsörjningen på ön och att det i övrigt för närvarande pågår arbete i den riktning som motionärerna efterfrågar.

Jämför reservation 33 (SD) och 34 (M, C, V, KD, L).

Motionerna

Hanna Westerén (S) föreslår i motion 2020/21:2051 ett tillkännagivande om att säkra långsiktigt hållbar elförsörjning i hela landet. Motionären anger att det är angeläget att Gotland har en trygg och säker elförsörjning. Regeringen bör ta särskild hänsyn till behovet av att säkra en långsiktig hållbar gotländsk energiförsörjning i det fortsatta arbetet med omställning av Sverige till världens första fossilfria välfärdsland.

I kommittémotion 2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 10 anförs att Svenska kraftnät tidigare har genomfört en nyttoanalys av en tredje kabel till Gotland. Svenska kraftnät har konstaterat att det inte är samhälls-ekonomiskt lönsamt att bygga en tredje kabel. Nu gör Svenska kraftnät en annan analys. Behovet av en ytterligare förbindelse förväntas uppstå tidigare än vad Svenska kraftnät tidigare konstaterat. Det beror inte minst på att den cementindustri som finns på ön, och som planerar att bli koldioxidneutral 2030, är i stort behov av en trygg elförsörjning. Svenska kraftnät bedömer även att en robust elförsörjning även är viktig utifrån förmågan att upprätthålla Sveriges totalförsvar. Mot bakgrund av detta bör Svenska kraftnät få i uppdrag att återuppta projektering och färdigställande av en tredje elförbindelse till Gotland.

Ann-Sofie Lifvenhage (M) anför i motion 2020/21:1164 att elavbrotten fortsätter att drabba Gotland och problemen som skakar om såväl näringsliv som boende har varit återkommande de senaste åren.

I kommittémotion 2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) förordas, yrkande 32, att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att utreda förutsättningarna för en anslutning till stamnätet. Motionärerna anför bl.a. att arbetet kring elektrifiering såväl i samhället som inom näringslivet tagit fart sedan projekteringen av en stamnätsförbindelse mellan fastlandet och Gotland avbröts. I de färdplaner som tagits fram inom Fossilfritt Sverige har även cement Betongindustrin pekat på möjligheter till elektrifiering för att nå en ökad grad av fossilfrihet. Det ökar el- och effektbehovet på Gotland.

I kommittémotion 2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 29 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att omgående återstarta byggandet av en tredje elkabel till Gotland,

i ljuset av Svenska kraftnäts rapport, för att säkerställa öns elförsörjning och skapa förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle. Motionärerna anger att Gotland länge har varit beroende av kablar till fastlandet för sin elförsörjning. Samtidigt har Gotland under det senaste året upplevt en allt osäkrare elförsörjning, med allt fler totalavbrott. Detta är hämmande för öns utveckling, för utökning av befintliga verksamheter och för nya etableringar.

Lars Thomasson (C) anför i motion 2020/21:1606 att Gotland är sedan sommaren 2017 är utsett som pilotlän för omställningen till ett 100 procent förnybart samhälle. Förstudien och färdplanen pekar på ett flertal inriktningar som testanläggningar, systemöversyn och regelförändringar. Förstudien klargör också att det kommer att behövas grundläggande infrastruktur för att kunna genomföra omställningen till ett klimatsmart samhälle. Färdplanen som Energimyndigheten gjort pekar på att Gotland har ypperliga förutsättningar att vara ledande i Sveriges klimatomställning, att bli en stående världsutställning på klimatområdet.

I motion 2020/21:1609 föreslår Lars Thomasson (C) ett tillkännagivande om att arbeta för att staten ska säkerställa att planerna på en tredje elkabel till Gotland fullföljs, att öns elförsörjning säkerställs och att det skapas förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle. Till stöd för sitt yrkande anger motionären bl.a. att Gotland under de senaste åren har upplevt en allt osäkrare elförsörjning, med allt flera totalavbrott. Detta är hämmande för öns utveckling, både för pågående verksamheter, utökning av befintliga verksamheter och för nya etableringar.

I kommittémotion 2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga den s.k. Gotlandskabeln. Redan 2009 beslutades det om att en tredje kabel skulle byggas, men detta stoppades senare av Svenska kraftnät då man ansåg att det blev för dyrt. Detta arbete måste upptas och slutföras.

I kommittémotion 2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att bygga en tredje kabel till Gotland. Motionärerna anför bl.a. att kapaciteten på Gotland har nått taket vilket bl.a. begränsar näringslivets utvecklingsmöjligheter. I sammanhanget ska också Gotlands säkerhetspolitiska betydelse betonas.

I kommittémotion 2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att det behövs en plan för när ytterligare en kabel till Gotland kan finnas på plats. Motionärerna anför bl.a. att Gotland är den svenska experimentarenan för ett kraftsystem med en stor andel väderberoende produktion. Experimentet får anses ha gett intressanta resultat. Precis som Liberalerna länge har påtalat leder ett för stort beroende av väderberoende energiproduktion till att elanvändarna måste vänja sig vid att det inte finns el när de behöver den. Syftet med kraftsystemet är utmanande att uppfylla i ett sådant system. På Gotland har det inte fungerat. Det är hög tid att låta gotlänningarna och företagen på Gotland slippa sin roll som

försökskaniner. Även Gotland ska ha en fungerande elförsörjning. Det snabbaste sättet att lösa det är att lägga en tredje undervattenslänk till Gotland.

Vissa kompletterande uppgifter

I Svenska kraftnäts tidigare systemutvecklingsplan för 2018–2027 från 2017 konstaterade Svenska kraftnät att det sedan nätutvecklingsplanen publicerades i slutet av 2015 har genomförts ett antal förändringar i nätutvecklingsprojektet. Bland dessa märks att Svenska kraftnäts styrelse i maj 2017 beslutade att avsluta arbetet med den tidigare planerade nya förbindelsen till Gotland. Det huvudsakliga skälet till beslutet var att den samhällsekonomiska nyttovärdesanalysen visade att kostnaderna för kabeln väsentligt översteg de olika nyttovärden som den skulle ge. Projektet är efter beslutet i stället inriktat på systemförstärkningar, och investeringsbudgeten är 756 miljoner kronor lägre än den som ingick i Svenska kraftnäts förslag till investeringsplan. Med anledning av Svenska kraftnäts beslut noterade utskottet hösten 2017 (bet. 2017/18:NU3) att Svenska kraftnät hade avbrutit planeringen av en ny förbindelse till Gotland. Samtidigt anförde utskottet att regeringen hade gett Energimyndigheten i uppdrag att utreda hur Gotland kan stå modell för ett förnybart och självförsörjande energisystem. Utskottet underströk i det sammanhanget också vikten av att Sverige har en trygg energiförsörjning i hela landet och även i fortsättningen har goda förutsättningar för en utbyggnad av förnybar energi.

I juni 2017 fick Energimyndigheten i uppdrag av regeringen att ta fram en förstudie till hur Gotland kan användas som pilotområde i omställningen till ett förnybart energisystem i Sverige (M2017/01768/Ee). Uppdraget redovisades till Regeringskansliet våren 2018 (ER 2018:5). I rapporten konstaterar myndigheten att det är fullt möjligt att skapa ett hållbart och robust energisystem på Gotland men att det kräver nya tekniker, nya affärsmodeller, nya regelverk och ett samarbete mellan det privata, det offentliga och de enskilda medborgarna.

I maj 2018 fick Energimyndigheten i uppdrag att ta fram en färdplan om hur Gotland kan ställa om till ett hållbart energisystem och att arbeta för en regional arena för pilotprojekt där teknik, affärsmodeller och regelverk prövas. Energimyndigheten publicerade i mars 2019 rapporten Energipilot Gotland – Färdplan för att möjliggöra att Gotland blir pilot för ett hållbart energisystem (ER 2019:9). Färdplanen innehåller både konkreta åtgärder och förslag på hur uppdraget kan fortsätta att bedrivas. I valet av åtgärder har prioritet getts till de åtgärder som är skalbara för omställning av energisystemet i hela landet, och åtgärderna har bedömts utifrån sina samhällsekonomiska konsekvenser. I arbetet har även åtgärdsförslagets påverkan på energiförsörjningen i fredstid och vid höjd beredskap beaktats. Åtgärderna är uppdelade inom delområdena Lokal förankring, Flexibelt och robust elsystem, Klimatsmart industri, Fossilfritt transportsystem, Resurseffektiv bebyggelse och Areella näringar. För

varje delområde finns en huvudansvarig organisation, såsom Energimyndigheten, Region Gotland, Vattenfall och Transportstyrelsen. Myndigheten anger vidare att flertalet av de åtgärder som föreslås kommer att kunna finansieras inom ramarna för ansvarig organisations mandat eller i samverkan med andra parter, genom såväl privat som offentlig finansiering. För att Gotland ska kunna gå före i energi- och klimatomställningen menar myndigheten att det krävs utökade ekonomiska resurser på Gotland och hos Energimyndigheten.

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 34) anger regeringen att en ökad takt i utbyggnaden av Sveriges elnät påskyndar den gröna omställningen och bidrar till ökad sysselsättning. Regeringen noterar Svenska kraftnäts preliminära analys av att en tredje kabel till Gotland behövs för att trygga elförsörjningen och kommer att följa upp behoven när den slutgiltiga rapporten är överlämnad. Arbetet med Gotland som pilotlän för energiomställning pågår.

Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att stödja små och medelstora företag i arbetet med att stimulera till energieffektivare transporter och bidra till utveckling av transportsystem i samspel med elsystemet på Gotland. Avsikten är att Gotland ska vara ett pilotområde som går före i omställningen till ett hållbart energisystem, med avseende på energipolitikens tre grundpelare försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Satsningen ingår i det operativa programmet för Småland och Öarna, insatsområdet Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer. Programmet pågår mellan den 22 juni 2020 och den 30 maj 2023 och har en ram om totalt 30 miljoner kronor. Det planeras att göras två utlysningar under programperioden. I december 2020 gjorde Energimyndigheten en första utlysning av medel i syfte att finansiera innovativa lösningar som ska bidra till att ställa om till en mer effektiv och fossilfri transportsektor samt, för att klara transporternas behov, till ett robust elsystem på Gotland.

Regeringen gav i Svenska kraftnäts regleringsbrev för 2020 myndigheten uppdraget att bl.a. göra en särskild redovisning av försörjningstrygghet och leveranssäkerhet i fråga om elproduktionen, inklusive en bedömning om Gotland har en trygg och säker elförsörjning på kort och lång sikt. Redovisningen av försörjningstrygghet och leveranssäkerhet i fråga om elproduktionen skulle göras i samverkan med Energimyndigheten och göras samlad i ett särskilt avsnitt i årsredovisningen. Av Svenska kraftnäts årsredovisning för 2020 framgår att det ur ett totalförsvarsperspektiv finns ett behov av såväl som ökad robusthet i överföringen till fastlandet samt ökad förmåga och uthållighet att bedriva ö-drift i händelse att förbindelsen till fastlandet långvarigt blir otillgänglig. På ca tio års sikt finns ett tydligt behov av ytterligare en överföringsförbindelse till Gotland för att säkerställa att även framtida efterfrågan på el kan mötas. Den förväntade förbrukningsökningen innebär att en ny förbindelse blir nödvändig runt 2030. Även om elförbrukningen inte ökar kommer en ny förbindelse att behövas för att

upprätthålla nuvarande kapacitet när dagens förbindelser fasas ut runt 2035. På längre sikt behövs enligt årsredovisningen troligen ytterligare en ny förbindelse som ersättning för dagens förbindelser och för att långsiktigt kunna tillgodose den ökande förbrukningen samt att upprätthålla en redundant matning. Ledtiden för upprättande av en ny förbindelse är ca tio år vilket betyder att planeringen bör inledas i närtid. Svenska kraftnät anger vidare att man därför avser att sammankalla och leda en utredning tillsammans med Vattenfall Eldistribution och Gotlands Energi som syftar till att identifiera den samhällsekonomiskt bästa lösningen för anslutning av Gotland till fastlandet.

Svenska kraftnät initierade i februari 2021 en nätutredning om elförsörjningen till Gotland. Nätutredningen ska ge förslag på hur den framtida elförsörjningen till Gotland bör utformas. I utredningen tas ett helhetsperspektiv som ska beakta alla relevanta aspekter, som exempelvis den förväntade utbyggnaden av havsbaserad vindkraft i Östersjön och en ökad elektrifiering av samhället och industrin på Gotland. Enligt Svenska kraftnäts pressmeddelande från den 23 februari 2021 kommer nätutredningen att inledas under det tredje kvartalet av 2021.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker

- Utredning om samhällsekonomisk lönsamhet
- Övrigt om Gotlands elförsörjning.

Utredning om samhällsekonomisk lönsamhet

I motion 2020/21:662 (SD) yrkande 32 förordas att regeringen ger Svenska kraftnät i uppdrag att utreda om en anslutning till stamnätet för Gotland är samhällsekonomiskt lönsam eller inte. Utskottet kan i detta sammanhang konstatera att Svenska kraftnät i sin nya bedömning om Gotlands framtida elförsörjning funnit att en tredje kabel till Gotland behövs för att trygga elförsörjningen på ön. Utskottet ser därför inte att det finns något behov av ett tillkännagivande i frågan.

Utskottet avstyrker därmed motionsyrkandet.

Övrigt om Gotlands elförsörjning

Gotlands elförsörjning tas upp i ett antal motioner där motionärerna bl.a. yrkar på att Gotlands elförsörjning säkerställs, att arbetet med att bygga en tredje elförbindelse till Gotland påbörjas så snart som möjligt och att planer på Gotland som pilotlän för omställningen till ett 100 procent förnybart samhälle fullföljs. Utskottet vill till att börja med påminna om att det är utskottets uppfattning att hela Sverige ska ha en trygg energiförsörjning och även i fortsättningen ha goda förutsättningar till en utbyggnad av ny energi.

Utskottet kan i detta sammanhang konstatera att läget förändrats sedan Svenska kraftnäts beslut att i maj 2017 avsluta arbetet med den tidigare planerade nya förbindelsen till Gotland på grund av att den samhällsekonomiska nyttovärdesanalysen vid den tidpunkten visade kostnader som väsentligt översteg den nytta som en tredje kabel skulle ge. Utskottet noterar vidare att Svenska kraftnät sedan dess gjort en ny bedömning, som efter en preliminär analys visar att en tredje kabel till Gotland behövs för att trygga elförsörjningen på ön, både ur ett totalförsvarsperspektiv och ur ett hållbarhetsperspektiv och bl.a. cementindustrins omställning till att producera klimatneutral betong ökar energibehoven. Utskottet noterar också att Svenska kraftnät initierat en nätutredning om elförsörjningen till Gotland som ska ge förslag på hur den framtida elförsörjningen till Gotland bör utformas, och att nätutredningen planeras påbörjas under tredje kvartalet 2021. Utskottet noterar därtill det pågående arbetet med Gotland som pilotlän för energiomställning.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att det för närvarande pågår ett arbete i den riktning som motionärerna efterfrågar, varför utskottet för närvarande inte finner något skäl att tillstyrka förslagen.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Reservationer

1. Spänningsnivåer för ett koncessionsområde, punkt 1 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 2 kap. 10 § regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) med den ändringen att paragrafen ska ha den lydelse som reservanterna föreslår i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkande 7 och bifaller delvis proposition 2020/21:188 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

I propositionen föreslår regeringen att regionnät ska kunna byggas på samma premisser som områdeskoncessionerade elledningar, så länge de inte överstiger områdeskoncessionens högsta spänningsnivå. Vi ser problem med detta förslag som hänger samman med att det inte alltid är marksnål teknik eller andra smarta lösningar som kan minska behovet av elnätinfrastruktur som förordas. Detta menar vi kan få konsekvensen att produktiv mark tas i anspråk trots att andra alternativ finns tillgängliga. Eftersom ingen koncessionsansökan behöver göras berörs inte heller Energimarknadsinspektionen. Vi är införstådda med att förslaget syftar till att påskynda utbyggnaden av regionnätet men anser att samhällskostnaden kan bli för hög om inte bästa möjliga teknik används. Förslaget kommer att innebära att elnätsbolaget kan ansöka om ledningsrätt hos Lantmäteriet om det inte går att finna en överenskommelse med markägaren. Vi menar att Lantmäteriet saknar kunskap om prövning av teknikval och endast kommer att pröva den fastighetsrättsliga aspekten. Vi ser detta som problematiskt eftersom vi anser att Energimarknadsinspektionen har en viktig roll i att granska den bredare samhällsekonomiska aspekten av ett eventuellt intrång. Vi menar att denna aspekt också kan komma att bli särskilt viktig vid lägre spänningsnivåer eftersom marksnåla lösningar då i högre grad är kostnadseffektiva och tekniskt gångbara. Energimarknadsinspektionen har således med sin goda kännedom om ibland motstridiga samhällsintressen och bästa möjliga teknik även fortsättningsvis en viktig uppgift i att pröva dessa viktiga avvägningar. Vi menar således att Energimarknadsinspektionen är bättre lämpad för att säkerställa att nyttan av ett markingrepp står i proportion till t.ex. eventuella produktionsförluster.

Sammantaget anser vi att tidsvinsterna inte står i proportion till potentiella skador, och riksdagen bör därför avslå regeringens lagförslag i denna del och i stället bifalla förslaget till ändring i bilaga 3.

2. Undantag för miljöprövad verksamhet, punkt 3 (M, SD, C)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Helena Lindahl (C), Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 och
2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Det finns redan undantag från koncessionsplikt för en rad områden, och ibland tillämpas även ett undantag från koncessionsplikt för vindkraft. Vi menar dock att dessa undantag inte tillämpas på ett systematiskt eller förutsägbart sätt. Vi noterar även att det enligt Energimarknadsinspektionen råder en otydlighet när det gäller ifall undantagen tillämpas eller inte på dessa verksamheter. Det råder därför en stor osäkerhet som kan leda till ökad kostnad och tidsåtgång, t.ex. vid planering av ny vindkraftsproduktion. Vi menar att tillståndprocesserna hade kunnat förenklas ytterligare om det funnits större tydlighet när det kommer till att göra undantag från kravet på nätkoncession för de verksamheter som redan miljöprövats i en tidigare process.

Vi anser att undantag från krav på koncession i regel ska tillämpas oftare. Det är dock viktigt att det finns ett val, eftersom projektören står för kostnaden vid icke koncessionspliktigt nät. Om projektören vill välja att bekosta en större del av byggandet för att vinna tid menar vi att det bör vara möjligt, förutsatt att en miljöprövning för verksamhetsområdet är gjord.

Vi anser att regeringen bör ändra förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857) så att den blir mer tydlig för aktörer med redan miljöprövat verksamhetsområde. Det bör även göras ett tillägg i förordningen om undantag för ett internt nät inom redan miljöprövat verksamhetsområde för elproducenter för anslutning mot överliggande nät.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Ledningsrätt, punkt 4 (M, SD, KD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 4,

2020/21:4068 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 2 och

2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Regeringen förordar att vissa delar av ledningsförrättningen ska kunna påbörjas innan koncession har beviljats, förutsatt att den som ska bevilja koncessionen medger det. Vi konstaterar att flera remissinstanser förespråkar att förslaget införs utan att det krävs ett sådant medgivande. Det skulle då bli upp till företagen själva att bestämma om de vill ta den ekonomiska risken att inleda vissa delar av ledningsförrättningen utan ett medgivande från Energimarknadsinspektionen. Detta skulle kunna leda till ytterligare tidsvinster eftersom företagen skulle ges möjligheter att påbörja förberedande arbetsmoment som inte omfattar markägarkontakter innan de har fått en nätkoncession. Sammantaget välkomnar vi möjligheten till fler delvis parallella processer men anser att kravet på medgivande bör tas bort.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. Uppföljning och utvärdering av lagändringarna, punkt 5 (M, SD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 2 och

2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Förslagen i propositionen förväntas kunna förkorta den genomsnittliga tillståndsprocessen för utbyggnad av elnät med cirka två år. Det är bra men inte tillräckligt. Utan ytterligare åtgärder riskerar Sverige att hamna efter i elektrifieringen. En rimlig målsättning i det fortsatta arbetet är att kunna nå en halvering av de befintliga ledtiderna. Mot bakgrund av detta anser vi att regeringen ska utvärdera om de föreslagna förändringarna ger effekt, och i så fall till vilken grad. Regeringen bör återkomma till riksdagen med resultatet av utvärderingen senast under 2026.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Delning av el inom och mellan fastigheter, punkt 6 (C, V)

av Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkandena 1 och 2 samt

bifaller delvis motion

2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Den svenska kraftproduktion utgår i dag från en hög grad av centraliserad produktion med fokus på distribution till slutkund via transmissionsnät, regionnät och lokalnät. Denna modell håller delvis på att ritas om, vilket drivs på av en snabb teknikutveckling inte minst när det gäller lokalt producerad energi som t.ex. solceller. En hög koncentration av solceller kan dock skapa lokala utmaningar i nätet. Dessa lokala utmaningar menar vi skulle kunna avhjälpas genom att överskottselen delas med grannen via s.k. mikronät. Sådana mikronät skulle också skapa fantastiska möjligheter då solceller i högre grad kan installeras på optimala lägen. På så vis behövs det färre solceller totalt, vilket är positivt ur ett resursperspektiv. Lokala mikronät möjliggör även för mikroproducenter att öka lönsamheten för de installerade solcellerna, vilket kan uppmuntra fler till att investera i solelsproduktion. Därtill stärker mikronäten motståndskraften genom att vid lokala strömavbrott fortsatt ge ström i ö-drift. Med tanke på klimatförändringarna är det viktigt att stärka motstånds-

kraften i det allmänna nätet men också genom fler mikronät där ström-försörjningen förblir intakt. Det skulle också innebära en minskad potentiell samhällsskada vid en attack mot elnätet från externa aktörer.

Vi anser att det behövs fler åtgärder för att öka den lokala elproduktionen. En ökad lokal elproduktion medför flera fördelar även på systemnivå eftersom det kan ge en jämnare belastning på det koncessionspliktiga elnätet, vilket också stärker leveranssäkerheten. En jämnare belastning kan minska behovet av nätförstärkningar, eller åtminstone skjuta fram behovet. Detta kan i sin tur också medföra att en höjning av nätavgiften helt går att undvika eller skjuts på framtiden.

Nätkoncessionsutredningen (SOU 2019:30) föreslår att ett internt lågspänningsnät för delning av energi får byggas eller användas utan tillstånd inom en egen fastighet och mellan byggnader och anläggningar som var och en även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av en nätkoncession. Syftet är att bättre kunna nyttja den egenproducerade elen. Vi stöder detta förslag men anser samtidigt att det vore synd att inte ta tillfället i akt att utvidga förslaget till att även gälla en flytt av el mellan fastigheter inom ett tydligt avgränsat mindre geografiskt område för att möjliggöra för grannar med olika solläge att dela el med varandra. Regeringen bör därför genomföra ett sådant utvidgat förslag.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Övrigt om moderna tillståndprocesser, punkt 7 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3 och avslår motionerna

2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkandena 3–6 och

2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Vi har tidigare ställt oss bakom förslag om att utöka undantag för miljöprovad verksamhet i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857). Vi anser att undantaget bör utökas ännu mer. Vi menar att det finns en potential att ytterligare minska tiden i tillståndprocesserna genom att fastställa att förstärkning, uppgradering eller utökning

av en befintlig kraftledning inte ska anses medföra en betydande miljöpåverkan. En sådan bestämmelse skulle t.ex. vara möjlig att närmare ange i miljöbedömningsförordningen (2017:966) där verksamheter som inte ska antas medföra en betydande miljöpåverkan listas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Övrigt om moderna tillståndprocesser, punkt 7 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkandena 3–6 och

avslår motionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Vi vill påminna om att Centerpartiet länge varit drivande för att det ska bli möjligt att ladda elfordon via gatubelysningen. Detta har många fördelar, framför allt ur ett resursperspektiv. Eftersom elen redan är framdragen och det inte kräver att någon ytterligare yta tas i anspråk är förslaget ett bra komplement till det pågående arbetet med att uppföra laddstolpar. De tekniska förutsättningarna med förslaget finns redan, men det är i dag inte tillåtet. Utvecklingen går redan mot att belysningsnätet blir multifunktionellt, och även om ett sådant nät inte är ett rent belysningsnät menar vi att det är lämpligt med ett undantag som främjar användningen av befintlig infrastruktur. Vi kan konstatera att Energimyndigheten redan 2016 hemställde till regeringen om ändringar i belysningsförordningen. Även Nätkoncessionsutredningen (SOU 2019:30) förordade sådana ändringar. Trots detta har regeringen ännu inte agerat. Vi menar att regeringen borde ha tagit tillfället i akt och i denna proposition inkluderat bestämmelser, eller åtminstone aviserat kommande förordningsändringar, som gör det tillåtet att ladda elfordon via gatubelysningen.

Vidare anser vi att det ska vara möjligt att dra tillbaka en nätkoncession. Vi menar att gällande reglering gör kunden svag i förhållande till elnätsägaren. Incitamenten att investera för att avhjälpa kapacitetsutmaningar är vidare otillräckliga. För att jämna ut denna obalans anser vi att det ska vara möjligt att bli fråntagen en nätkoncession vid grova brister i elnätsverksamheten. Ett sådant beslut bör lämpligen ligga inom Energimarknadsinspektionens ansvarsområde. Vi anser att Energimarknadsinspektionen bör få i uppdrag att uppföra

en kravlista som kan användas för att pröva om nätkoncessionshavaren har levt upp till sitt ansvar. Som exempel anser vi att det tydligare borde granskas om nätkoncessionshavaren har utfört de investeringar som de är förpliktade att göra samt om de uträttat ett tillräckligt underhåll för att säkerställa leveranssäkerhet och elnätets allmänna tillförlitlighet. Vi menar att ett sådant förslag ligger inom ramen för den aktuella propositionens syfte.

Att bygga ut elnätsinfrastrukturen kan ha stor påverkan på den fysiska miljön och påverka flera aktörer över region- och kommungränserna. Vi vill därför se en ökad lokal och regional samordning i planeringen av elnätsinfrastruktur, så att bebyggelsen genomförs på ett sätt som gagnar regionen som helhet. Vi noterar att Stockholms län och Skåne län har fått i uppdrag att vara regionalplaneorgan och samordna i de fall den fysiska miljön i två eller flera kommuner berörs. Vi anser att detta uppdrag ska utvärderas och utvidgas för att tillämpas i andra län. Uppdraget bör vidare breddas och även inkludera utbyggnad av elnätsinfrastruktur.

För oss är äganderätten en central och vägledande princip. Att det uppstår situationer när mark behöver nyttjas för samhällets infrastrukturändamål, som t.ex. vid nätutbyggnad, är ofta ofrånkomligt. Vår uppfattning är dock att markintrång ska undvikas i högsta möjliga grad. Nätutbyggnad bör därför alltid viktas mot andra åtgärder, som t.ex. energieffektivisering eller smarta lösningar som kan avhjälpa kapacitetsutmaningar genom att förskjuta efterfrågan av el i tid. Om ett markintrång bedöms som oundvikligt anser vi att det ska ställas krav på att tydligare visa på den samhällsekonomiska nyttan av olika alternativ med olika markåtgång. Vi kan konstatera att det pågår stora projekt i Danmark där luftledningar grävs ned, eftersom marksnål teknik bedömts som mer värdefull för samhället. Minskat markintrång minskar också konflikterna lokalt. Vidare anser vi att ersättningsnivåerna vid markintrång behöver ses över. Markägaren behöver kunna ersättas inte bara genom expropriation utan genom mer flexibla avtalsformer där brukandet av marken enbart avskrivs under tiden marken är tagen i anspråk och med exempelvis årliga utbetalningar. En sådan ersättningsform menar vi behövs, inte bara för att täcka markägarens reella förluster utan också för att planeringen av samhällsinfrastrukturen då baseras på hela den samhällsekonomiska kostnaden när mark tas i anspråk. Den kolsänka som växande skogsmark utgör minskas t.ex. vid exploatering, och skogsbruket är en näring med högt exportvärde. Vi menar att modellen för ersättningsformerna behöver ses över för att bättre reflektera detta.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Övrigt om moderna tillståndsprocesser, punkt 7 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2–4 och avslår motionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2020/21:4071 av Rickard Nordin (C) yrkandena 3–6.

Ställningstagande

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets förslag att riksdagen ska anta regeringens lagförslag. Jag anser dock att regeringen på tre punkter bör återkomma med vissa justeringar. För det första stöder jag inriktningen när det gäller förslaget om omedelbar giltighet. Jag anser dock att propositionens formulering är för snäv, något jag menar kommer att få som konsekvens att förslaget inte kommer att leda till någon större förändring. Jag anser därför att formuleringen bör ändras till att i stället omfatta ”en ledning av mindre omfattning eller med begränsad påverkan på motstående intressen”. Därigenom skulle det bli möjligt för nätmyndigheten att fatta beslut om verkställighetsförordnande även i större projekt där det inte finns några starka motstående intressen.

För det andra föreslår regeringen en tillfällig förlängning när en ansökan om nätkoncession avslås eller avvisas. Enligt förslaget ska prövningsmyndigheten få besluta att en nätkoncession ska fortsätta att gälla under den tid som behövs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Tiden ska få bestämmas till mer än fem år från dagen för beslutet endast om det finns särskilda skäl. Jag menar att detta är ett steg i rätt riktning. Jag kan samtidigt konstatera att sådana beslut regelmässigt överklagas, och mot den bakgrunden anser jag att det vore mer lämpligt att räkna från den tidpunkt när Energimarknadsinspektionens beslut fick laga kraft.

För det tredje är jag i grunden positiv till ambitionsförflyttningen när det gäller villkoren för hur och när prövningsmyndigheten ska få ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren. Bedömningen är att en enklare ordning för att pröva ändringar kommer att leda till minskad administration för nätföretagen och prövningsmyndigheten samt i många fall kortare prövningstider. Förutom att de berörda projekten skulle bli lättare att genomföra skulle också resurser frigöras till mer komplicerade projekt. Även på denna punkt menar jag dock att det går att ifrågasätta om det inte är möjligt

att förenkla ytterligare något. Jag menar att det bör förtydligas att det endast är förändringens lämplighet som ska prövas, inte hela anläggningen. Dessutom anser jag att det är en onödigt hög administrativ ribba att kräva en ansökan. Det borde räcka med en anmälan. Miljöbalkens bestämmelser skulle kunna stå som förebild när ett sådant regelverk byggs upp.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Stannat och tillståndsprocesser, punkt 8 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

Jag anser att tillståndsprocessen för stannatkoncessioner måste snabbas på. I dag tar tillståndsprocessen för stannat orimligt lång tid. Flaskhalsarna i elnätet och den långsamma tillståndsgivningen är två av de stora problemen med svenska elnät i dag. Det behövs gemensamma riktlinjer för länsstyrelserna för deras insatser i tillståndsprocessen för stannat och det behövs ett tydligt uttalat mål om att tillståndsprocesserna måste gå snabbare. Regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stannatkoncessioner.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10. Övrigt om tillstånd och handläggningstider, punkt 9 (M, SD, KD)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 25,

2020/21:4040 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2,
 2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 1,
 2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 och
 2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 1,
 bifaller delvis motionerna
 2020/21:794 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C),
 2020/21:2227 av Maria Malmer Stenergard (M) och
 2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M)
 yrkande 3 och
 avslår motionerna
 2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkande 1 och
 2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 23.

Ställningstagande

Propositionen som behandlas i detta betänkande innehåller förslag som bl.a. syftar till att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige, att tillståndsprocesserna ska bli mindre resurskrävande för både elnätsföretagen och berörda myndigheter samt att det ska bli enklare för nätföretag att vidta åtgärder utan att ansöka om ny nätkoncession. Dessa förslag är vällovliga men inte tillräckliga. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med kraftfulla förslag för att underlätta och förkorta tillståndsprocessen för elnät. Det behövs en översyn av allt från myndighetsresurser till domstolsprocesser, tillåtlighetsprövningar och processerna hos både Lantmäteriet och andra myndigheter. Experter menar att regeringens förslag i propositionen förkortar processen från tio till åtta år. Det är som sagt bra men inte tillräckligt. Vidtas inte ytterligare åtgärder riskerar Sverige att hamna efter i elektrifieringen. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med mer kraftfulla förslag för att förkorta tillståndstiderna.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Övrigt om tillstånd och handläggningstider, punkt 9 (L)

av Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 23 och
 avslår motionerna
 2020/21:794 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C),
 2020/21:2227 av Maria Malmer Stenergard (M),

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 3,
2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkande 1,
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 25,
2020/21:4040 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2,
2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 1,
2020/21:4068 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 och
2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Det är djupt bekymmersamt att det tar så pass lång tid att få ny elproduktion och ny elnätskapacitet på plats. Det behövs en rad insatser för att förkorta ledtiderna. En grundläggande princip ska vara att myndigheternas handläggning ska kunna ske parallellt med övrig hantering i projekten. Tillståndsgivningen ska inte behöva bli tidsstyrande i annat än undantagsfall när det finns särskilda skäl. Den som ansöker om att bygga elproduktion, elnät eller annat som behövs för att kraftsystemet ska fungera ska mötas av en professionell och serviceinriktad stat som anstränger sig för att hanteringen ska vara effektiv. För att tillståndsprocesserna ska bli effektiva krävs att ansökningar är fullständiga och att myndigheterna besitter den kompetens som krävs för att hantera dem. Detta i sin tur kräver att det finns en möjlighet till dialog för de som vill ansöka om nätkoncession innan en ansökan lämnas in. Det gäller särskilt när ansökan avser ny teknik. Jag anser därför att en grundläggande princip i statens tillståndsgivning ska vara att tillståndsgivningen ska vara så pass effektiv att den inte blir tidsstyrande för den sökande.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

12. Ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem, punkt 10 (M, KD)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Camilla Brodin (KD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3349 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 34.

Ställningstagande

Genom energiunionen länkas Europa samman. Detta är en viktig process som binder ihop medlemsländernas marknader, ökar handeln med el och bidrar till att trygga elförsörjningen även i Sverige. Kärnkraften tillsammans med vattenkraften gör att Sverige har en mycket låg andel fossila bränslen jämfört med andra länder. Ju mer fossilfri el Sverige exporterar som tränger undan smutsig el i andra länder, desto bättre. Vi anser därför att sammanlänkningen av medlemsländernas elnät bör påskyndas genom ökade investeringar och höjd målsättning inom ramen för EU:s energiunion. Sammanlänkningen av den nordiska elmarknaden kan tjäna som ett föredöme.

Vi vill också ersätta EU:s mål för förnybar energi med ett mål om fossilfri energi, där kärnkraften inkluderas. Vi menar att en ambitiös politik för företagande, frihandel och innovationer går hand i hand med en modern energipolitik.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

13. Ökad sammanlänkning av ett fossilfritt energisystem, punkt 10 – motiveringen (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Ställningstagande

I motion 2020/21:3349 (M) yrkande 34 förordas ett tillkännagivande om att Sverige ska verka för en ökad sammanlänkning i EU och att målet för den europeiska energipolitiken ska vara ett fossilfritt energisystem. Vi delar motionärernas uppfattning att EU:s mål för förnybar energi bör ersättas med ett mål för fossilfri energi, där kärnkraften inkluderas. Detta är något som vi framfört i andra sammanhang (bet. 2020/21:NU21). Vi anser dock inte att riksdagen bör vidta några åtgärder med anledning av det aktuella tillkännagivandet som även omfattar förslag om en ökad sammanlänkning av elnäten i EU.

Därmed avstyrks motionsyrkandet.

14. Sammanlänkingsmål för EU, punkt 11 (M)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 33 och
2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

Elnätens betydelse för det svenska elsystemet har ökat, inte minst för möjligheten att klara klimatomställningen. För att ladda fordon eller elektrifiera industrier kommer ett robust elsystem att vara avgörande. Ju mer koldioxidfri el Sverige producerar, desto mer kan exporteras för att tränga undan el producerad av kol och gas i Europa. Så för klimatets skull är det därför viktigt att Sverige producerar mycket el. Jämte en hög elproduktion är dock en god sammanlänkning av elnäten mellan Sverige och dess grannländer viktigt. Det gör att Sverige kan få ett mer stabilt elsystem samt att svensk el med låga utsläpp av växthusgaser kan exporteras och göra nytta i andra länder.

I dag har Sverige en sammanlänkning på över 25 procent med grannländerna. Vi anser att ambitionsnivån i EU måste höjas och att det bör antas ett sammanlänkingsmål i EU på 25 procent till 2030. Regeringen bör därför verka för att sammanlänkingsmålet i EU höjs till 25 procent 2030.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

15. Export av fossilfri el, punkt 12 (M, KD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Camilla Brodin (KD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3349 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 33 och

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 34.

Ställningstagande

Klimatutmaningen ställer krav på att hela världen ställer om. Det förutsätter att miljötekniken fortsätter att utvecklas. Åtgärder behöver vidtas för att underlätta export av svensk koldioxidfri el såväl som miljövänlig energiteknik. Sverige är redan i dag en nettoexportör av el. De senaste åren har Sverige exporterat 10–22 terrawattimmar per år, men möjligheterna behöver förbättras. Ett konkret problem är att långt ifrån alla EU-länder har marknadspriser på el.

Kärnkraften tillsammans med vattenkraft gör att Sverige har en mycket låg andel fossila bränslen jämfört med andra länder. Ju mer fossilfri el Sverige

exporterar som tränger undan smutsig el i andra länder, desto bättre. Sverige bör därför exportera mer el från kärnkraft till andra länder i Europa. För att stödja exporten av fossilfri el behöver även sammanlänkningen av EU:s medlemsländers elnät påskyndas genom ökade investeringar och höjd målsättning inom ramen för EU:s energiunion. Vi menar att en ambitiös politik för företagande, frihandel och innovation går hand i hand med en modern energipolitik.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

16. Framtida elnätsreglering, punkt 13 (M, SD)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

Sveriges elnät har byggts ut i omgångar. Allt pekar dock i dag på att elnätet inte räcker till. Ett tydligt exempel är de allvarliga kapacitetsproblem som drabbat Skåne och Stockholm. En viktig del i lösningen är ökad nätkapacitet. Vidare har Sverige fortfarande en stor elproduktion i norr och stor användning i söder samt begränsningar i överföringen däremellan. Det kräver ökad nätkapacitet.

Sverige har haft en ryckighet i elnätsregleringen. Överklaganden, domstolsprocesser och kraftigt ökade kostnader har kantat nätregleringen det senaste decenniet. Under det senaste året har begränsningar i avgiftsuttag gjorts, men då för en tidigare reglerperiod. Kvar på regeringens bord ligger elnätsregleringens utformning den kommande reglerperioden. Detta bör utredas och regeringen bör i god tid före nästa reglerperiod återkomma med förslag om en ny elnätsreglering till riksdagen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

17. Ny modell för elmarknaden, punkt 14 (M, SD, KD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 13 och
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

Elmarknadsmodellen i Sverige bör utvecklas med utgångspunkt i den befintliga marknadsmodellen. Centrala delar av elmarknaden bör kompletteras och utvecklas. Ett mål för leveranssäkerhet bör, som riksdagen krävt, införas och till det bör ett tydligt ansvar pekas ut. Såväl analysförmågan som villkoren för stödtjänster bör utvecklas. Handläggningstiderna bör förkortas rejält för att aktörer snabbare ska kunna svara på marknadssignaler. Elnätsregleringen bör klargöras. Stöd och subventioner ska fasas ut. Riksdagen har fattat ett beslut om ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett mål för leveranssäkerhet för elförsörjningen. Ett sådant mål kan tydliggöra vad företag och hushåll kan förvänta sig av elsystemet. Det gör också att ansvar för att målet uppnås, eller inte uppnås, kan pekas ut. Regeringen har ännu inte återkommit till riksdagen med förslag till mål för leveranssäkerhet. Det är fortsatt angeläget att ett mål för leveranssäkerhet införs. Däremot ser vi för närvarande inget behov av fler riksdagsbeslut på området.

Vi anser därför att riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs om att utreda en ny marknadsmodell för elmarknaden som säkrar en trygg elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

18. Den elhandlarcentriska modellen, punkt 15 (M, SD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 21.

Ställningstagande

För ungefär tio år sedan fattades de första besluten om en ny elhandlarcentrisk modell med en gemensam slutkundsmarknad. Bland skälen bakom besluten fanns en ambition om att underlätta för elkunderna genom endast en kontakt mellan kund och företag, liksom att gå över till en faktura. Arbetet har gjorts för att genomföra reformen. I debatten har dock frågor väckts om reformens lämplighet. Efter regeringens it-haveri med Transportstyrelsen och Svenska kraftnät väcks med rätta frågor om reformens säkerhet. En annan fråga som väckts är att elnät i dag anses väsentligt viktigare för en trygg elförsörjning än för ett decennium sedan. Autogiro och andra betallosningar gör också att nyttan med en faktura inte är densamma som tidigare. Alla dessa skäl gör att vi finner det rimligt att stanna upp och se över den elhandlarcentriska modellen. Vi förordar därför att regeringen utreder om det fortfarande finns skäl att genomföra modellen och vid behov återkommer till riksdagen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

19. Anvisningsavtal, punkt 16 (M, SD, KD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 38.

Ställningstagande

Alltsedan omregleringen av den svenska elmarknaden har en relativt stor andel av elkunderna inte gjort något aktivt val och i stället fått ett anvisat elavtal. Problemet med dessa elavtal är att de i de flesta fall är dyrare än genomsnittet.

Under hösten 2016 lade regeringen fram en proposition om anvisade elavtal. Ändringarna i den gällde dels systemet med anvisad elleverantör, dels innehållet i elleverantörernas fakturor. Förslaget syftade till att säkerställa att kunder med anvisade avtal har skäliga villkor, att minska andelen kunder med

anvisade elleverantörer och att öka kundaktiviteten på elmarknaden. Dessa nya regler trädde i kraft den 1 april 2017.

Sedan dess har andelen anvisade elavtal fortsatt att minska, däremot har det inte hänt särskilt mycket med skillnaden i pris för de anvisade elavtalen. Fram till sommaren 2018 minskade prisskillnaden avsevärt, och de anvisade elavtalen var billigare i jämförelse med det rörliga elpriset och andra avtalstyper. Därefter har prisskillnaden snabbt ökat och de anvisade elavtalen har återigen blivit dyrare. Med anledning av detta anser vi att riksdagen bör tydliggöra för regeringen att anvisningsavtalen bör tas bort.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

20. Stöd till havsbaserad vindkraft, punkt 17 (SD, KD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 16 och
avslår motion

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Vindkraft till havs har högre kapacitetsgrad än vindkraft till land men medför också högre kostnader. Regeringen har för avsikt att rikta specifika subventioner till havsbaserad vindkraft för att på så vis öka etableringstakten. Energimyndigheten har haft ett regeringsuppdrag att analysera hur anslutningsavgifter för vindkraft till havs kan slopas, ett uppdrag som presenterades i rapporten Slopade anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft 2018. Vi ser att havsbaserad vindkraft har en roll att spela i framtidens energiförsörjning och kan konstatera att tekniken har mognat. Subventioner till havsbaserad vindkraft skulle dock ge oönskade effekter som inte svarar mot systembehovet.

Energimyndighetens beräkningsmodell för åtta vindkraftparker ger en kostnad på 10,5 miljarder kronor, vilket antingen kommer att belasta kundkollektivet eller skattekollektivet. Samtidigt vet vi att stamnätet är eftersatt och kräver betydande satsningar i hög takt för att kapacitetsproblem ska motverkas och systemet, som i dag lider av inläsningsproblem och obalanser, ska fungera bättre. Resurser behöver allokeras dit där de kan få bäst effekt.

Till det ska läggas att marknaden mellan olika kraftslag snedvrids, med effekten att vi får en forcerad utbyggnad av vindkraftverk till havs som riskerar att slå undan benen för befintlig och annan ny förnybar kraft samt för planerbar fossilfri kraft. Det är ett dåligt nyttjande av resurser som kommer att försena snarare än påskynda klimatomställningen. De obalanser som pressar systemet alltmer visar snarare på behovet av planerbarhet och stabiliserande egenskaper.

Energimyndigheten har i ett tilläggsuppdrag redovisat att det inte finns något marknadsmisslyckande som ger skäl att rikta ett specifikt stöd till vindkraft till havs.

Vi motsätter oss därför riktade subventioner till havsbaserad vindkraft och anser att riksdagen bör tydliggöra denna uppfattning för regeringen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

21. Stöd till havsbaserad vindkraft, punkt 17 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4 och
avslår motion

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 16.

Ställningstagande

Trots att det finns en stor potential för havsbaserad vindkraft i Sverige håller byggandet först nu på att ta fart. Den havsbaserade vindkraften finns i dag främst i södra Sverige. Förutom de uppenbara klimatvinsterna ger havsbaserad vindkraft dessutom fler jobb i Sverige, eftersom mycket arbete måste utföras på plats. En utbyggd havsbaserad vindkraft i södra Sverige skulle också minska belastningen på överföringskapaciteten från de norra till de södra delarna av landet. Även om både bygg- och driftskostnaderna är höga för havsbaserad vindkraft är årsproduktionen betydligt högre. En stor del av kostnaden kan härledas till nätanslutningen. Energikommisionen liksom partierna i energiöverenskommelsen menar att anslutningsavgifterna till stamnätet för havsbaserad vindkraft bör slopas. Jag är positiv till detta, även om det krävs ytterligare åtgärder för att främja verksamheten. Anslutningsavgiften är kostnaden för att dra elen från vindkraftverkens kraftstation och sammankoppla den med det gemensamma elnätet. I dag står elproducenterna för den kostnaden, men ett annat alternativ är att Svenska

kraftnät står för kostnaden. Detta skulle öka möjligheterna till investeringar och vara en tydlig satsning mot mer havsbaserad vindkraft. Nu måste regeringen gå från ord till handling när det gäller avskaffandet av anslutningsavgiften. Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

22. Kostnader för anslutning till elnäten, punkt 18 (SD, L)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Joar Forssell (L) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 13.

Ställningstagande

I norra Sverige har elpriset vid flera tillfällen sjunkit väldigt lågt samtidigt som priserna i södra Sverige har varit betydligt högre. Överföringskapaciteten söderut är inte längre tillräcklig. Det gäller särskilt när produktionen i vindkraften är hög. Vindkraftutbyggnaden undergräver härigenom lönsamheten i den vattenkraftsproduktion som fanns på plats sedan tidigare. Vid nyanslutning av elproduktion gäller en ”djup” princip för de kostnader som uppstår på grund av anslutningen. Den som nyansluter ska genom sin anslutningsavgift stå för alla kostnader som uppstår i elnätet. Detta gäller alla kraftslag, inklusive havsbaserad vindkraft. Att överföringen mellan norr och söder har blivit en flaskhals visar att den principen inte har tillämpats i tillräcklig utsträckning. Vi anser att alla kraftslag vid nyanslutning ska stå för de kostnader som uppstår i kraftsystemet. Det bör gälla även för havsbaserad vindkraft.

Detta anser vi att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

23. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (M)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 18 och avslår motionerna

2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,
 2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8 och 11,
 2020/21:454 av Annika Qarlsson och Fredrik Christensson (båda C) yrkandena 3 och 5,
 2020/21:470 av Mikael Larsson (C),
 2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 30 och 36,
 2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),
 2020/21:984 av Sten Bergheden (M),
 2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M),
 2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S),
 2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4,
 2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkande 3,
 2020/21:2167 av Katarina Brännström (M),
 2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
 2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 4,
 2020/21:2393 av Teres Lindberg (S),
 2020/21:2394 av Teres Lindberg (S),
 2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 4,
 2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 5 och 6,
 2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 4,
 2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21,
 2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
 2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 9 och 11,
 2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) yrkande 6,
 2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1–9, 11, 12, 14–22, 24–29 och 31–34,
 2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),
 2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2 och 24 samt

2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 7, 29 och 32–37.

Ställningstagande

Under de kommande åren kommer elnätsföretagen att byta ut landets elmätare. Regleringsmyndigheten Energimarknadsinspektionen har satt upp funktionskrav på de nya mätarna. För att ta vara på möjligheterna med bl.a. elfordon och hantera lokala kapacitetsproblem kommer det att krävas modern styr- och reglerteknik för att möta kundernas behov av laddning och användning och att samtidigt inte överbelasta de lokala elnäten. Elmätarna är en nyckel, eftersom apparaterna är en nod för att kunna styra exempelvis när en bil ska laddas och inte laddas. Bytet av elmätare kommer att kosta i storleksordningen 15 miljarder kronor eller motsvarande 2 000–3 000 kronor per kund. Det är viktigt att de nya elmätarna är i teknisk framkant och kan läsas av omedelbart. Regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa detta. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

24. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 30 och 36 samt

avslår motionerna

2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8 och 11,

2020/21:454 av Annika Qarlssoon och Fredrik Christensson (båda C) yrkandena 3 och 5,

2020/21:470 av Mikael Larsson (C),

2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),

2020/21:984 av Sten Bergheden (M),

2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M),

2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S),

2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4,

2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkande 3,

2020/21:2167 av Katarina Brännström (M),

2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 4,
2020/21:2393 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2394 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 4,
2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 5 och 6,
2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 4,
2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21,
2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 9 och 11,
2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) yrkande 6,
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1–9, 11, 12, 14–22, 24–29 och 31–34,
2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),
2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18,
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2 och 24 samt
2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 7, 29 och 32–37.

Ställningstagande

Svensk basindustri, företag i sin helhet och hushåll är beroende av tillförlitliga elleveranser till konkurrenskraftiga priser. Det är dessutom av största vikt att Sverige stärker sin konkurrensförmåga gentemot övriga Europa när det gäller reglerkraft, prisbild och tillförlitlighet. Vi ser nu en kraftig utbyggnad av förnybar energi i Europa och dess negativa påverkan på de totala energipriserna och den fluktuerande obalansen i elnäten. Dessutom är investeringskostnaderna enorma. Osäkerheten på den europeiska energimarknaden är stor i fråga om det totala investeringsbehovet, vem som i slutändan får betala och vad det får för konsekvenser för europeisk konkurrens. Kapacitetsbristen i elnäten har blivit än mer påtaglig som en följd av att städerna växer utan att elnäten samtidigt förstärks och moderniseras i motsvarande takt. Eftersatt elnätsmodernisering drabbar såväl näringslivet som hushållen. Ett generellt problem jämte detta, som numera återfinns inom nästan all tillståndsgivning i Sverige, är alltför långa väntetider. Att få tillstånd för utbyggnad av elnät kan dröja tio–tolv år. Dessa brister har lett till problem för företag runt om i Sverige. Investeringar och arbetstillfällen har uteblivit och skatteintäkter har gått förlorade. Det utgör ett stort hinder för den samhällsutveckling som är önskvärd för att kunna nå fossilfrihet genom elektrifiering, något som förväntas öka elförbrukningen avsevärt och där även utbyggnaden av överföringskapaciteten i högre grad måste gå i samklang med samhällsplaneringen. För att säkerställa tillförlitliga elleveranser till konkurrenskraftiga priser behöver framtida elnätregleringar i högre grad öppna för innovation och tydligare incitament för investeringar kopplat till att stärka driftssäkerheten.

Vad gäller effektcertifikat har det svenska kraftsystemet under lång tid präglats av en hög elkvalitet och god driftssäkerhet, vilket är en följd av en robust produktionsapparat och goda marginaler i överföringskapaciteten. Tyvärr har detta kommit att äventyras alltmer på senare år, då energipolitiken utvecklats i en mer ideologisk än pragmatisk inriktning och tilltro till närpå uteslutande väderberoende kraft. Under föregående mandatperiod slöts en energiöverenskommelse mellan fem av riksdagens partier. Överenskommelsen saknade på det stora hela lösningar på dagens och framtidens problem med Sveriges energisystem och elmarknad, varför vi tog avstånd från överenskommelsen. Partierna kringgick helt orsakerna till dagens energimarknadskris och föreslog mer av det som orsakade krisen från första början. Bedömningen gjordes att det i det korta perspektivet inte fanns skäl att ändra på den befintliga marknadsmodellen. Detta är något som vi förvisso delvis kan instämma i, men den största bristen med nuvarande marknadsmodell har varit att den inte klarar av att tillföra produktion som överlag överensstämmer med landets säsongsmässiga variationer, något som ökat Sveriges sårbarhet under vinterns mörka och kalla dagar. Det är viktigt att säkerställa att nödvändig produktionskapacitet finns i händelse av extrema förhållanden och att förutsättningar skapas för att driva fram marknadsbaserade investeringar i sådan elproduktion. Eventuella styrmedel eller marknadsmodeller bör framledes utformas för Sveriges stora utmaning, de säsongsmässiga variationerna, vilket i dag inte är fallet. Med anledning av ovanstående behöver införandet av effektcertifikat i Sverige utredas. Utgångspunkten ska vara att skapa incitament att investera i kapacitet motsvarande ett fördefinierat effektbehov, vilket långsiktigt ska bidra till att säkerställa ett robust och leveranssäkert kraftsystem för hushållen och näringslivet. Avsikten är att såväl konsumenter som producenter ska kunna delta inom systemet för att säkerställa att effekt finns tillgänglig motsvarande den fördefinierade nivån.

Sammanfattningsvis anser vi att regeringen bör dels återkomma med en utvecklad nätreglering med fokus på innovation, funktion och tillförlitlighet, dels utreda införandet av effektcertifikat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

25. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21 och avslår motionerna
2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,
2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8 och 11,
2020/21:454 av Annika Qarlsson och Fredrik Christensson (båda C) yrkandena 3 och 5,
2020/21:470 av Mikael Larsson (C),
2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 30 och 36,
2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),
2020/21:984 av Sten Bergheden (M),
2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M),
2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S),
2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4,
2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkande 3,
2020/21:2167 av Katarina Brännström (M),
2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 4,
2020/21:2393 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2394 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 4,
2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 5 och 6,
2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 4,
2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 9 och 11,
2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) yrkande 6,
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1–9, 11, 12, 14–22, 24–29 och 31–34,
2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),
2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18,
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2 och 24 samt
2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 7, 29 och 32–37.

Ställningstagande

Med en ökad andel väderberoende energikällor ökar också behovet av mer flexibel elanvändning och större användarflexibilitet för att sänka effektuttaget under vissa perioder. Då är det viktigt att det lönar sig att planera sin elanvändning. Genom en mer flexibel elskatt som varierar beroende på efterfrågan kan belastningen minska när trycket är som hårdast och skapa nya affärsmöjligheter för lagring när efterfrågan är låg. Smarta och uppkopplade apparater och smarta elnät kan också öka användarflexibiliteten och avlasta elnätet. Vi vill möjliggöra nya affärsmodeller och användning av el när den är

billig. Som konsument ska det vara möjligt att bidra till en systemtjänst som är positiv för elnätet, t.ex. genom att ladda sin elbil vid tidpunkter med stora överskott och på så sätt få betalt för det. För att uppnå detta vill vi att samtliga kunders elförbrukning ska mätas och debiteras per timme som högsta enhet. Fördelarna av en ökad användarflexibilitet uppkommer främst på systemnivå i elnätet och i samhällsekonomiska möjligheter till utökade etableringar. Målet bör vara att de vinsterna också ska komma kunderna till del i högre grad. Vi anser därför att ellagen och elnätsregleringen bör ses över för att underlätta för ny teknik och nya affärsmodeller samt att timmätning bör införas för samtliga kunder i det svenska elsystemet senast 2025.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen

26. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8 och 11 samt avslår motionerna

2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:454 av Annika Qarlsso och Fredrik Christensson (båda C) yrkandena 3 och 5,

2020/21:470 av Mikael Larsson (C),

2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 30 och 36,

2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),

2020/21:984 av Sten Bergheden (M),

2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M),

2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S),

2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4,

2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkande 3,

2020/21:2167 av Katarina Brännström (M),

2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 4,

2020/21:2393 av Teres Lindberg (S),

2020/21:2394 av Teres Lindberg (S),

2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 4,

2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 5 och 6,

2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 4,
2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21,
2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 9 och 11,
2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) yrkande 6,
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1–9, 11, 12, 14–22, 24–29 och 31–34,
2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),
2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18,
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2 och 24 samt
2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 7, 29 och 32–37.

Ställningstagande

Vattenkraft har många fördelar. Den är förnybar, bidrar till liten klimatpåverkan i våra nordliga ekosystem och kan fungera som reservkraft för andra mindre reglerbara elproduktionsslag som sol och vind. Dock kan den också ha stor påverkan på ekologiska system och behöver därför också bli bättre. I dag finns ca 2 100 vattenkraftverk i Sverige. Vattenkraften har ännu inte byggts ut till det yttersta i Sverige; snarare uppnår man 75 procent av möjlig utbyggnad. Sverige behöver vattenkraften om vi ska kunna begränsa koldioxidutsläppen inom svensk energiproduktion. Vattenkraften står för en stor del av den förnybara elproduktionen och utgör även en resurs för att reglera variationerna över dygn och år i produktionen av sol- och vindenergi. El kan i dagsläget inte lagras i någon större utsträckning. Det kan däremot vatten, vilket ger Sverige goda förutsättningar för en jämn elproduktion året om. Genom att lagra vatten i stora magasin som fylls på av snösmältning och regn under året kan man under vintern, när efterfrågan på energi är som störst, successivt släppa iväg den mängd vatten som efterfrågas. Vattenkraften spelar därmed en stor roll för effektbalansen. I takt med att sol- och vindenergens andel av elproduktionen ökar blir också behovet av att använda vattenkraften som reglerkraft större. Jag anser därför att regeringen bör ge i uppdrag åt berörda myndigheter att utreda potentialen för svensk vattenkraft att tillgodose effektbalansen.

Elproduktionen behöver ses som en del av samhällets infrastruktur, som vi gemensamt bygger upp utifrån samhälleliga mål. Det är väsentligt att elnätet är ägt av samhället genom exempelvis staten eller kommunerna. Den tekniska energiomställningen av energisystemet, med exempelvis småskalig energiproduktion, förändrar ägande- och produktionsstrukturerna så att framtidens energikonsumenter samtidigt är framtidens energiproducenter. Därför behöver elnätet som länkar dem samman ägas av det offentliga och inte begränsas av privata ägarintressen. Den avreglering som gjordes har inte lett till vare sig lägre priser eller större trygghet för konsumenterna, tvärtom. Det är tydligt att

elmarknaden behöver göras om i grunden. Regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

27. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2 och 24 samt avslår motionerna

2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8 och 11,

2020/21:454 av Annika Qarlsson och Fredrik Christensson (båda C) yrkandena 3 och 5,

2020/21:470 av Mikael Larsson (C),

2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 30 och 36,

2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),

2020/21:984 av Sten Bergheden (M),

2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M),

2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S),

2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4,

2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkande 3,

2020/21:2167 av Katarina Brännström (M),

2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 4,

2020/21:2393 av Teres Lindberg (S),

2020/21:2394 av Teres Lindberg (S),

2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 4,

2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 5 och 6,

2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 4,

2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21,

2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),

2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 9 och 11,

2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) yrkande 6,

2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1–9, 11, 12, 14–22, 24–29 och 31–34,

2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),

2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18 och

2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 7, 29 och 32–37.

Ställningstagande

En trygg och säker energiförsörjning är en viktig motor i Sveriges ekonomi och avgörande för välfärden. Svenska företag och konsumenterna ska kunna lita på att det finns en stabil och pålitlig elförsörjning i hela landet. Långsiktiga spelregler och stabila villkor på elmarknaden är av stor vikt för svenska jobb och svensk konkurrenskraft. Sveriges elbehov kommer att öka betydligt om samhället ska fortsätta utvecklas, oljeberoendet minskas och samtidigt klimatmålen uppnås. Om klimatlagens krav på nollutsläpp av växthusgaser senast 2045 ska klaras är det nödvändigt att vi livstidsförlänger och bygger ny kärnkraft i landet. Planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov på minst 200 terawattimmar 2045 om alla åtaganden ska kunna uppfyllas. Här behövs alla icke-fossila energislag.

Jag anser därför att riksdagen bör tydliggöra för regeringen att planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov på minst 200 terawattimmar 2045.

Vidare vill jag framhålla att Svenska kraftnät har ett stort pågående arbete med att utveckla de stora stamnäten i Sverige. Ju fler ledningar som kan läggas i marken istället för i luften, desto mer minskar risken för avbrott vid oväder och tunga snöfall. Det finns ca 170 lokala elnätsägare i dag i Sverige, och i och med detta har även säkerhetsaspekten kommit i dagen. Tillgången till el är väsentlig i vårt samhälle, och det kan gå enkelt att utsätta ett land för stora påfrestningar när varken it-infrastruktur eller annan infrastruktur fungerar på grund av att elektriciteten inte fungerar. Jag anser därför att Energimyndigheten och Svenska kraftnät bör ges i uppdrag av regeringen att se över säkerheten och risken att utsättas för angrepp på elnäten runt om i Sverige, och vilken beredskap de lokala nätägarna ska kunna ha om det sker oförutsedda händelser.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

28. Övrigt om elmarknadens utformning och funktion, punkt 19 (L)

av Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 9 och 11,
2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L) yrkande 6,
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1–9, 11, 12, 14–22, 24–29 och 31–34 samt
2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 7, 29 och 32–37 samt avslår motionerna
2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,
2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8 och 11,
2020/21:454 av Annika Qarlsson och Fredrik Christensson (båda C) yrkandena 3 och 5,
2020/21:470 av Mikael Larsson (C),
2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 30 och 36,
2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),
2020/21:984 av Sten Bergheden (M),
2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M),
2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S),
2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 4,
2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S) yrkande 3,
2020/21:2167 av Katarina Brännström (M),
2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 4,
2020/21:2393 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2394 av Teres Lindberg (S),
2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 4,
2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP) yrkandena 5 och 6,
2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkandena 1 och 4,
2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21,
2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),
2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18 och
2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2 och 24.

Ställningstagande

Elkonsumtionen i Sverige har länge legat ganska still. Produktionen har byggts ut genom att ny vindkraft har tillkommit. Energimässigt över året kompenseras elproduktionen från vindkraftsutbyggnaden hittills med marginal den produktion som har fallit bort när kärnkraft och kraftvärme har stängt. Sverige exporterar el under en mycket stor del av årets timmar. När vi nu går in i en

ny fas där de fossila bränslena i industrin och transportsektorn behöver ersättas ser elbehovet ut att öka kraftigt. Den vindkraft som nu byggs och som har byggts på senare år har en livslängd kring 20–25 år. Därefter behövs en reinvestering. De liggande investeringsplanerna för kärnkraften siktar mot drift till 2040-talet, vilket sammanfaller väl med den tidpunkt då reinvesteringarna i vindkraften behöver göras. Den ökande efterfrågan i kombination med de omfattande reinvesteringarna är en utmaning. En möjlighet som måste tas till vara är den att fortsätta investera i reaktorerna för att kunna driva dem längre än 60 år. Ansvar för att fatta det beslutet ligger helt och hållet på kärnkraftens ägare, men om ägarna väljer att stänga reaktorerna i början av 2040-talet kommer det att bli mer utmanande att förbereda kraftsystemet för de krav en växande fossilfri välfärdsekonomi ställer. Om kraftsystemet inte byggs ut i tillräcklig omfattning finns två alternativ: Antingen blir inte ekonomin fossilfri eller så kan den inte fortsätta att vara en välfärdsekonomi. Jag kan inte acceptera något av de alternativen. Det behövs en genomtänkt strategi för att kraftsystemet ska kunna leverera utifrån de behov som kommer att finnas. Systemet måste byggas kostnadseffektivt och leveranssäkert samtidigt som det fortsätter att vara fossilfritt. Energimyndigheten behöver tillsammans med Svenska kraftnät utifrån målet om ett 100 procent fossilfritt elsystem ta fram en strategi för hur elsystemet ska kunna expanderas i tillräcklig omfattning utan att leveranssäkerheten riskeras samtidigt som kostnadseffektiviteten garanteras.

När nu vindkraften blir en allt viktigare komponent i elsystemet är det viktigare än tidigare att den bidrar till leveranssäkerheten och systemstabiliteten. Vindkraften måste fullt ut leva upp till de anslutningskrav som ställs i de europeiska nätkoderna i ren energi-paketet. Energimarknadsinspektionens tillsyn behöver förbättras för att kontrollera att anslutningskraven för elproduktionsanläggningar är uppfyllda.

De kostnader som uppstår måste synliggöras och fördelas genom nivån på anslutningsavgifter för nya anläggningar och genom de krav som ställs för anslutning. Det gäller alla produktionsslag. Om kostnaderna inte synliggörs och fördelas kommer den samhällsekonomiska kostnaden för elsystemet att bli onödigt hög genom att balansen mellan olika energislag blir suboptimal och genom att samhällets kostnader för fel som uppstår i elnätet blir högre än de skulle behöva vara. Kostnader som uppstår i kraftsystemet ska alltså synliggöras så att de kan allokeras till den som orsakat dem eller, i fallet med kollektiva nyttigheter, fördelas bland de anslutna.

Sveriges största lagringsanläggning (utöver den konventionella vattenkraften) var pumpkraftverket Juktan som kunde lagra 24 gigawattimmar. Stationen kunde leverera 300 megawatt till nätet i över tre dygn innan vattenmagasinet sinade. Det innebär att lagringskapaciteten var ungefär 100 gånger större än de största batterilagren i världen i dag. Stationen byggdes dock om till ett konventionellt vattenkraftverk då den inte var lönsam att driva som pumpkraftverk. Detta illustrerar att lagringsanläggningar har en tuff konkurrenssituation gentemot planerbar elproduktion. Men det finns rimliga

åtgärder som skulle göra att lagring kunde användas mer samhällsekonomiskt effektivt än i dag. Nätägarna behöver ta fram specifika tariffer för lagringsanläggningar som komplement till de tariffer som i dag finns för producenter och konsumenter. Det behövs också en teknikneutral marknad för systemtjänster där lagringsanläggningar skulle kunna delta. Om dessa två åtgärder räcker för att åter ta Juktan i drift kan det även vara av intresse att bygga mer lagringskapacitet. De batterilager som redan i dag ibland installeras som en del av solcellsinstallationer är en mycket dyr form av lagring som är långt ifrån att kunna konkurrera med planerbar produktion. Batterierna har också en betydande klimatpåverkan över sin livscykel. Det behövs alltså specifika tariffer för anslutning av lagringsanläggningar till elnäten.

Det är oavsett energisystemets utformning och oavsett sammansättningen av energislag på produktionssidan rationellt att bygga in en viss flexibilitet i efterfrågan genom att flytta konsumtion i tiden eller genom att användaren väljer att inte använda energin alls. Båda typerna av flexibilitet har en påverkan på användarens frihet, bekvämlighet och möjlighet att bedriva sin verksamhet, men båda kan på marginalen bidra starkt till ett kostnadseffektivt energisystem. Frivilligheten i den flexibla energianvändningen är helt central för oss. Användaren ska välja att vara flexibel för att fördelarna överväger nackdelarna för den enskilda energianvändaren. Jag motsätter mig således regelverk som t.ex. kräver att elektriska apparater eller elbilsaddare ska agera flexibelt på egen hand utanför användarens kontroll.

Ett sätt att skapa flexibilitet i energianvändningen är att styra den genom priset. Vid ett tillräckligt högt pris kommer användarna att välja att sluta använda energi. Vi får dock inte låta det gå så långt att människor hamnar i energifattigdom. Syftet med energisystemet är att leverera den energi människor och företag behöver. Energisystemet måste anpassas efter deras behov. Prisvariationer har en viktig funktion, men systemet måste också vara utformat så att marknadskrafterna har möjlighet att agera för att jämna ut priset. Statens myndigheter har också en roll i att planera så att stora prisvariationer undviks. Kraftsystemet ska därför utformas så att människor har råd att använda den el de behöver och företag har konkurrenskraftiga villkor.

I dag har användarna på elmarknaden ofta dåliga möjligheter att reagera på elpriset, vilket är samhällsekonomiskt ineffektivt. Kunderna måste, när det gynnar dem, kunna anpassa sin efterfrågan efter variationer i elpriset, annars försvinner en stor del av poängen med prissignalen. Samtidigt måste kunderna alltid kunna få tillgång till både el och andra former av energi om de är beredda att betala för den. För att det här ska fungera samhällsekonomiskt effektivt krävs att energi och energidistribution är transparent prissatta så att fasta och rörliga kostnader i elsystemet på ett tydligt sätt är kopplade till fasta och rörliga priser hos användaren.

Jag anser att Energimyndighetens forskning ska inkludera kärnkraften. Trots att Sverige för överskådlig framtid kommer att ha ett kraftsystem med stora inslag av både kärnkraft, vattenkraft och väderberoende produktion är

det alldeles för dåligt känt hur ett sådant kraftsystem ska utformas för att bli så samhällsekonomiskt effektivt som möjligt samtidigt som leveranssäkerheten och elkvaliteten garanteras. Särskilt behövs det studier av systemintegration och sektorskopplingar där befintlig och ny kärnkraft samverkar med väderberoende elproduktion. Det behövs också analyser och forskningsinsatser kring hur kärnkraftens tillämpningar utöver elproduktion effektivt ska kunna tas till vara i en svensk kontext. Jag anser att Energimyndighetens arbete behöver samordnas bättre med Svenska kraftnäts arbete. Målet för de två myndigheterna ska vara att åstadkomma ett leveranssäkert, samhällsekonomiskt effektivt energisystem utan klimatpåverkan och med en acceptabel miljöpåverkan i övrigt. Riksdagen bör också tydliggöra för regeringen att Energimyndigheten ska planera för att Sverige för överskådlig framtid kommer att ha ett kraftsystem med stora inslag av både kärnkraft, vattenkraft och väderberoende produktion.

Energimarknadsinspektionen ansvarar för tillsynen av elnätsägarnas efterlevnad av de gällande regelverken. Av särskild vikt är att inspektionen regelbundet utövar tillsyn över hur väl Svenska kraftnät följer regelverket. Inspektionen behöver utifrån Svenska kraftnäts egen årliga utvärdering av driftssäkerheten, som Svenska kraftverk har i uppdrag att genomföra, utvärdera hur väl kravet att kunna hantera olika typer av felfall uppfylls. En sådan utvärdering är central för att det ska vara möjligt att värdera leveranssäkerheten i kraftsystemet. Energimarknadsinspektionen bör därför i en punktinsats utvärdera hur väl elnätsägarna har tagit sitt ansvar för den fysiska leveransen av el oavsett elnätets driftstillstånd.

Svenska kraftnät har som systemansvarig myndighet ett ansvar för att tydliggöra kraftsystemets utveckling och ge förutsättningar och incitament för systemets aktörer att vidta de åtgärder som krävs för att kraftsystemet fortsatt ska vara tillförlitligt och för att dess delar ska kunna samverka driftssäkert. För att kraftsystemets alla aktörer ska ha förutsättningar att tillsammans bygga ett kostnadseffektivt system behövs information om var i elnäten aktiva och reaktiva resurser skulle göra störst nytta. Svenska kraftnät bör därför i egenskap av systemansvarig myndighet i samråd med andra aktörer föreslå var i elnäten aktiva och reaktiva resurser ska placeras för att minska behoven av elnätsinvesteringar, stärka leveranssäkerheten och förbättra elkvaliteten.

Nyansluten och moderniserad elproduktion måste leva upp till de europeiska anslutningskraven (EU) 2016/631, och till kraven i Energimarknadsinspektionens föreskrift 2018:2. Det är nätägarens ansvar att säkerställa att kraven är uppfyllda. Det ska verifieras genom provning. Vidare behöver nyansluten produktion, i enlighet med anslutningskraven och kraven om elberedskap, uppfylla de krav om styrbarhet och observerbarhet som gäller för respektive anläggningskategori för att kunna delta i normaldrift såväl som nöddrift och återuppbyggnadstillstånd. Detta kräver kontrollrum, styrsystem och it-säkerhetslösningar. De här frågorna är även av stor vikt för att uppfylla säkerhetsskyddslagstiftningen. För att kraftsystemet ska fungera tekniskt och

kostnadseffektivt är det avgörande att anslutningskraven följs. Energimarknadsinspektionens tillsyn på området behöver bli avsevärt skarpare. Energimarknadsinspektionens tillsyn behöver förbättras för att kontrollera att anslutningskraven för elproduktionsanläggningar är uppfyllda.

Jag anser att den lagstiftning som behövs dock redan finns på plats. Inte minst har EU:s ren energi-paket tydliggjort sådant som tidigare var otydligt. Det behövs en del handledning från myndigheterna kring hur aktörerna ska tolka de gällande regelverken, men några regeländringar behövs inte i det här läget. Det viktiga är i stället att aktörerna, med myndigheterna i spetsen, blir bättre på att arbeta enligt de regelverk som gäller. Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen ska inom sina respektive ansvarsområden bistå kraftsystemets aktörer med handledning och tolkning av regelverket i ren energi-paketet.

Kraftsystemet kan inte utformas för att hantera alla situationer som kan uppstå, och det är heller inte rationellt att försöka då det skulle göra att kostnaderna ökar dramatiskt. Däremot ska systemet vara tillräckligt driftssäkert. Riksdagen har tillkännagett för regeringen att ett mål för leveranssäkerheten i elförsörjningen ska etableras. I dag är marginalerna i kraftsystemet (inte bara i elnäten) för små. Människor och verksamheter i södra Sverige är utsatta för oacceptabla risker. Svenska kraftnät måste i sitt riskarbete ha ett tydligt samhällsekonomiskt synsätt. Samhällets kostnader för avbrott och dålig elkvalitet behöver hela tiden vägas mot de kostnader som är förknippade med att minska riskerna. Det politiskt satta leveranssäkerhetsmålet kommer när det är på plats att definiera vilken risknivå myndigheten ska sikta mot. Svenska kraftnät har tillgång till ett antal verktyg för att kontrollera riskerna i kraftsystemet. De används inte för att hålla kraftsystemet i sitt normaldriftstillstånd men är helt avgörande för att ta kontroll över en situation där driften av systemet störs av någon anledning och återföra kraftsystemet till sitt normaldriftstillstånd. Att hålla risknivån i kraftsystemet är en lagstadgad skyldighet för Svenska kraftnät gentemot aktörerna i kraftsystemet. Det är också en skyldighet gentemot grannländerna då problem i kraftsystemet i Sverige kan orsaka allvarliga störningar även utanför landets gränser. Många av de risker som finns i fråga om leveranssäkerheten har med elproduktionen att göra. Till exempel innebär en lägre produktion vid kärnkraftverken i Ringhals eller Oskarshamn under den årliga avställningen att elnätets kapacitet att överföra el från norr till söder minskar. Minskningen i överföringskapacitet kan vara betydande. Det illustrerar hur viktigt det är att Svenska kraftnät som en del av sin riskhantering har en tät dialog med kraftsystemets aktörer och i förekommande fall ersätter dem för att agera på ett sätt som minskar riskerna genom att upphandla stödtjänster.

Riksdagen bör därför ställa sig bakom och tydliggöra för regeringen att Svenska kraftnät strukturerat och metodiskt ska inventera, analysera och kvantifiera de samhällsekonomiska risker som finns förknippade med fel eller otillräcklighet i kraftsystemet. Svenska kraftnäts prioritering mellan olika investeringar ska tydligt koppla till den samhällsekonomiska riskanalysen.

Samhällsekonomiska risker och direkta samhällsekonomiska kostnader ska (snarare än t.ex. Svenska kraftnäts egna kostnader) vara styrande för driften och underhållet av transmissionsnätet och Svenska kraftnät bör ersätta aktörer i kraftsystemet för att agera så att leveranssäkerhetsriskerna minskar genom upphandling av stödtjänster.

Leveranssäkerheten är ett mått på hur väl kraftsystemet utför sin funktion och därmed förutsättningarna för systemet att fortsätta leverera el till användarna. Leveranssäkerhetsmålet är således mycket bredare än en enkel mätning av t.ex. avbrottsfrekvens. Det är i stället ett mått på den sammanvägda risknivån i kraftsystemet. Ett leveranssäkerhetsmål är i praktiken ett politiskt satt mål för vilka risker som ska accepteras i kraftsystemet. Målet blir styrande för vilka insatser som ska sättas in för att minska riskerna och vilka kostnader dessa insatser genererar. Leveranssäkerhetsmålet är alltså något mycket bredare än t.ex. ett mål för avbrottsfrekvensen. I leveranssäkerhetsmålet ingår risken för avbrott, men också systemets förmåga att fungera i skärpt drift och nöddrift samt effektiviteten i återuppbyggnaden efter ett nätsammanbrott. Allt detta vägs i leveranssäkerhetsmålet samman som ett mått på samhällets riskexponering. Energimarknadsinspektionen har haft uppdraget att presentera ett s.k. tillförlitlighetsmål i februari 2021, vilket är regeringens sätt att omhänderta riksdagens tillkännagivande om ett leveranssäkerhetsmål. För att göra målet praktiskt användbart kan det med fördel brytas ned i ett antal indikatorer. Fokus ska dock vara att hålla samhällets riskexponering på rätt nivå. Jag anser att regeringen behöver presentera en plan för när leveranssäkerhetsmålet kan antas nås i olika delar av landet.

I ellagen föreskrivs att Energimarknadsinspektionen ska rapportera hur leveranssäkerheten har utvecklats under året. Inspektionen behöver utöver redovisningen av antalet avbrott och dessas längd också redovisa hur elkvaliteten har utvecklats i transmissionsnät, regionnät och lokalnät med avseende på spänning, frekvens och övertoner. Jag förordar således att Energimarknadsinspektionens lagstadgade redovisning av leveranssäkerheten kompletteras med en övergripande redovisning av hur elkvaliteten i transmissionsnät, regionnät och lokalnät utvecklas med avseende på spänning, frekvens och övertoner.

Flera av de grundläggande tekniska egenskaper som behöver finnas på plats för att kraftsystemet ska fungera är associerade med planerbara synkrona generatorer. I avsaknad av tillräcklig synkron produktion finns andra sätt att hålla kraftsystemet inom sina ramar, men det kräver ofta att flera olika insatser riktade mot respektive egenskap genomförs. Det gör att planerbar synkron elproduktion kan ses som ett nollalternativ till nätförstärkningar med tillhörande apparater för att tillhandahålla stödtjänster i tillräcklig omfattning. Svenska kraftnät bör i sin investeringsplanering förhålla sig till nollalternativet för att kunna utvärdera kostnadseffektiviteten i investeringsplanen och med det associerade behovet av att upphandla stödtjänster med scenariot att helt sonika tillföra planerbara synkrona generatorer på lämpliga platser i elnäten. Jag anser att Svenska kraftnät i sin investeringsplanering ska ta fram analyser

som jämför elnätsinvesteringar med nollalternativet att tillföra ytterligare synkron produktion på de platser där den gör störst nytta.

Sverige har i dag ett omfattande elöverskott mätt på årsbasis. Elexporten är stor och är en förutsättning för att ny elproduktion i Sverige ska ha någon egentlig klimatnytta i dag. Först när elen exporteras till en plats och vid en tid där den ersätter elproduktion med fossila bränslen gör den klimatnytta. Vidare behöver den tillkommande produktionen exporteras för att hitta kunder. Den befintliga elproduktionen inom landet räcker för behoven under årets allra flesta timmar. När elkonsumenterna i Sverige ökar kan det här tänkas ändras, men i dag har vi ett stort elöverskott under de flesta av årets timmar. Det svenska transmissionsnätet byggdes från början för att föra över vattenkraftens produktion till elanvändarna i södra Sverige. I stora delar av Europa var utvecklingen en helt annan. Där byggdes kondenskraftverk eldade med fossila bränslen i närheten av elanvändarna. Transmissionsnätet blev snarare ett verktyg för handel mellan olika områden än ett verktyg för överföring av stora volymer el. I Sverige var kostnaderna för transmissionsnätet länge jämnt fördelade mellan användarna och producenterna, medan det i Europa var vanligare att användarna betalade för transmissionsnätet. Sverige har i dag en fördelning där användarna står för en betydligt större del av kostnaderna för transmissionsnätet än producenterna. Producenternas andel har minskats då det ansetts att det är en konkurrensnackdel för svenska producenter gentemot de europeiska att producenter i Sverige bidrar till finansieringen av transmissionsnätet. Vi befinner oss nu där all tillkommande elproduktion behöver gå på export och således inte är tänkt för svenska elanvändares behov. I den mån det behövs mer elproduktion för att möta behov inom landet ligger det helt i producenternas händer att besluta om var den tillkommande produktionen ska etableras. Elanvändarna har mycket lite inflytande och kan således inte påverka hur tillkommande elproduktion driver kostnader för nätutbyggnad. Den produktion som just nu byggs finansieras till allra största delen av utländska investerare och behöver – åtminstone i dagsläget – exporteras för att hitta kunder. Hårddraget är transmissionsnätet en angelägenhet för producenterna. Det står dem fritt att bygga ut elproduktion i kundernas närhet eller välja att bygga den långt bort och därigenom skapa ett behov av högspänd transmission över stora avstånd. Investeringarna i transmissionsnätet utgör i dag i praktiken en subvention till elexporten. För att beslut om nyetablering av elproduktion ska bli samhällsekonomiskt rationella är det viktigt att kostnaden för transmissionsnätet och för exporten till andra länder på ett transparent sett synliggörs vid investeringsbeslutet. Till en del är det här hanterat genom anslutningsavgifterna till transmissionsnätet, men en förskjutning av kostnaderna mot producenterna är nödvändig. Enligt min mening bör kostnaderna för transmissionsnätet till största delen bäras av elproducenterna.

När andelen synkron planerbar produktion minskar uppstår ett behov av olika stödtjänster för att garantera kraftsystemets robusthet både i normaldrift och i skärpt drift. Det uppstår också nya behov för att kraftsystemet ska

fungera i nöddriftssituationer och för att systemet ska kunna återuppbyggas efter ett nätsammanbrott. De kostnader som uppstår måste synliggöras och fördelas genom nivån på anslutningsavgifter för nya anläggningar och genom de krav som ställs för anslutning. Det gäller alla produktionsslag. Om kostnaderna inte synliggörs och fördelas kommer den samhällsekonomiska kostnaden för kraftsystemet att bli onödigt hög genom att balansen mellan olika energislag blir suboptimal och genom att samhällets kostnader för fel som uppstår i elnätet blir högre än de skulle behöva vara. Jag anser därför att kostnader som uppstår i kraftsystemet ska synliggöras så att de kan allokeras till den som orsakat dem eller i fallet med kollektiva nyttigheter fördelas bland de anslutna.

Framför allt privatpersoners rörliga elnätstariff är ofta högre än vad som är motiverat utifrån nätägarnas rörliga kostnader för elleveransen. En hög rörlig abonnemangskostnad motsvaras egentligen bara i vissa ansträngda situationer, när elnätet är en trång resurs, av en motsvarande kostnad. Under övrig tid ger den höga rörliga delen av avgiften incitament för enskilda kunder att agera irrationellt utifrån ett systemkostnadsperspektiv. De kommer att konsumera mindre el än vad som vore samhällsekonomiskt rationellt. Utöver den ekonomiska effekten är det här olyckligt ur ett klimatperspektiv. Svensk elmix är i det närmaste klimatneutral, medan alternativen till att använda el sällan är det. Tarifferna för elnäten ska vara utformade så att de bättre motsvarar faktiska rörliga respektive de fasta kostnader samtidigt som de har effekten av att ta betalt för trängsel i elnäten. Enligt min mening ska därför alla typer av elnätstariffer på ett transparent sätt avspegla rörliga respektive fasta elnätskostnader samtidigt som de är utformade för att undvika trängsel i elnäten.

Tarifferna för anslutning till transmissions-, region- och lokalnät är generellt inte anpassade för anslutning av lagringsanläggningar. Då en lagringsanläggning ur elnätssynpunkt är både en konsument och en leverantör av el kan anläggningen drabbas av både tariffen för elanvändning och tariffen för elleverans, vilket kan bli mycket kostsamt. Det behöver tas fram separata anslutningstariffer för lagringsanläggningar eftersom dessa vare sig är att betrakta som elanvändare, elproducenter eller både och. Jag anser att nätägarna behöver ta fram specifika tariffer för lagringsanläggningar som komplement till de tariffer som i dag finns för producenter och konsumenter.

För att upprätthålla kraftsystemets robusthet och leveranssäkerhet när andelen planerbar synkron produktion minskar behöver ett antal fysikaliska egenskaper i systemet upprätthållas på andra sätt än som tidigare genom egenskaper hos de synkrona generatorerna. Det görs, beroende på vilken egenskap det gäller, bäst antingen genom att Svenska kraftnät och övriga nätägare installerar teknisk utrustning eller genom att Svenska kraftnät upphandlar de stödtjänster som behövs av aktörer på marknaden. Utöver de stödtjänster som behövs för att hålla kraftsystemet i normaldrift behövs även ett antal stödtjänster som utgör avhjälpande åtgärder, systemskyddsåtgärder och återuppbyggnadsåtgärder. Kraftsystemet ska fungera i alla driftstillstånd.

Det är oftast inte normaldriftstillståndet som är det mest utmanande och som styr hur systemet behöver vara utformat eller vilka stödtjänster som behöver upphandlas. Stödtjänsternas utformning och handeln med dem måste helt och hållet utformas utifrån kraftsystemets behov. Hela syftet med stödtjänsterna är att säkra och sänka kostnaderna för systemets leveranssäkerhet. Det har dock redan höjts röster för att stödtjänsterna ska utformas så att det blir mer intressant för specifika kraftslag att leverera dem. Syftet är då något annat, vilket måste motverkas. Jag anser därför att marknaden för kraftsystemets stödtjänster behöver utvecklas till att omfatta en större del av kraftsystemets behov samt att stödtjänsterna och handeln med dem ska utformas enbart utifrån kraftsystemets behov.

Vidare motsätter jag mig regelverk som t.ex. kräver att elektriska apparater eller elbilsladdare ska agera flexibelt på egen hand utanför användarens kontroll. Då den typen av krav beslutas på EU-nivå är det avgörande att regeringen bevakar frågan. Det ska alltså inte finnas krav på att apparater ska vara utformade för att kunna variera sin elanvändning utom användarens kontroll.

Fartygens energiförsörjning i hamn är en viktig fråga. När fartygen försörjs med el från land under tiden de ligger i hamn kan motorerna stängas av. Det minskar klimatutsläppen då svensk elmix ersätter fartygsdiesel för elproduktion, men det är också en viktig åtgärd för att förbättra den lokala luftmiljön kring hamnarna, som ofta ligger i eller nära tätbefolkade områden. Våra hamnar ska vara utrustade med anslutningar för landström. På sina håll innebär det att elnäten behöver anpassas för ett större effektuttag i hamnarna. För lokal sjöfart behöver infrastruktur komma på plats för olika lösningar som elektrifiering, biobränslen och vätgas. Förutsättningarna på olika platser är avgörande för vilka lösningar som är aktuella.

Sammanfattningsvis bör riksdagen ställa sig bakom det som anförs ovan och ge regeringen detta till känna.

29. Indelning i elområden, punkt 20 (SD, L)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Joar Forssell (L) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 31 och
2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 30 och
avslår motion
2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 2, 5 och 6.

Ställningstagande

Elområdena är viktiga för att effektivt prissätta el och undvika bristsituationer. När prissignalen når fram till användaren bidrar elområdena till en effektiv elanvändning och resursallokering. Elprissignalen ska också styra etableringen av ny elproduktion, vilket har fungerat dåligt i Sverige.

Svenska kraftnät behöver börja använda sig av elområdesverktyget mer aktivt. Enligt Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (elmarknadsförordningen) ska elområdesindelningen baseras på långsiktiga, strukturella överbelastningar i överföringsnätet. Det får inte finnas sådana begränsningar inom ett elområde. Den lokala kapacitetsbristen i delar av landet gör att det finns anledning för Svenska kraftnät att utvärdera elområdesindelningen (enligt förordningens artikel 14.7). Inom elområde SE3 finns t.ex. både områden med gott om kapacitet och områden där nyanslutningar inte kan garanteras. En fungerande marknad kräver en viss flexibilitet i elområdena så att verkliga fysiska begränsningar i rimlig mån avspeglas i marknadsindelningen.

Elområdena är länken mellan det fysiska systemet och elmarknaden. Det ingår redan i Svenska kraftnäts uppgifter enligt elmarknadsförordningen att maximera effektiviteten och ändamålsenligheten i dagen före- och intradagshandeln med el. Då ingen översyn av elområdena har skett trots de fysiska begränsningarna och trots att det åligger Svenska kraftnät menar vi att Energimarknadsinspektionen i samråd med Svenska kraftnät bör göra en översyn av indelningen av Sverige i fyra elområden.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

30. Åtgärder mot lokala kapacitetsbrister, punkt 21 (M, SD)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3484 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Det senaste årets elkriser, framför allt i Skåne och Stockholm, har påvisat uppenbara brister i elsystemet. Det har inte bara blottat brister i elsystemet utan även hur de slår mot investeringar, jobb och tillväxt. Regeringen måste

säkerställa att framtida kapacitetsbrister motverkas genom en sammanhållen politik som möjliggör kraftiga investeringar i det svenska elnätet och säkrar lokal elproduktion, inte minst i södra Sverige. Enligt vår mening bör regeringen därför ges i uppdrag att återkomma till riksdagen för att beskriva vidtagna åtgärder för att lösa kapacitetsbrister och lämna förslag på åtgärder för att Sverige inte i framtiden ska drabbas av den här typen av allvarliga kriser.

Vi anser därför att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma till riksdagen för att beskriva vidtagna åtgärder för att lösa kapacitetsbrister och lämna förslag på åtgärder för att Sverige inte i framtiden ska drabbas av kriser till följd av kapacitetsbrister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

31. Övrigt om kapaciteten i elnäten, punkt 22 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 12 och avslår motionerna

2020/21:37 av Mikael Larsson (C),

2020/21:958 av Sten Bergheden (M),

2020/21:971 av Sten Bergheden (M),

2020/21:2157 av Hillevi Larsson (S),

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2384 av Hans Hoff m.fl. (S),

2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 1 och 3 samt

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Utbyggnaden av stamnätet för el i Sverige är kraftigt eftersatt och stora delar av det existerande nätet behöver förnyas. I dag finns ett stort problem med flaskhalsar i överföringen av elen till konsumenterna genom elnäten. En bristande överföringskapacitet mellan elområde 2 och 3 innebär att Sverige varken fullt ut kan nyttja energin från landets älvar eller den lagringskapacitet som vattenkraften bär på. Det innebär att överskottet från de norra delarna av landet inte kan komma de södra delarna till nytta i tillräcklig omfattning. Detta leder till prisskillnaderna i landet, som redan är stora på grund av den

privatiserade elnätmarknaden, blir ännu större. I takt med att nya vindkraftverk ansluts till nätet förvärras dagens problem. Särskilt bekymmersamt är att dagens elnät inte räcker till för att utbyggnaden av vindkraftsel i norra Sverige ska komma hela landet till del. Ofta är det lättare att få tillstånd för utbyggnad av vindkraftverk i de norra delarna av landet. För att öka elproduktionen i södra Sverige är både slopandet av det kommunala vetot och utbyggnaden av havsbaserad vindkraft viktiga. Det är dock av största vikt att nätkapaciteten byggs ut så att elen kan överföras till södra Sverige där elförbrukningen är större. Jag förordar därför att regeringen ger Svenska kraftnät i uppdrag att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

32. Övrigt om kapaciteten i elnäten, punkt 22 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3 och avslår motionerna

2020/21:37 av Mikael Larsson (C),

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 12,

2020/21:958 av Sten Bergheden (M),

2020/21:971 av Sten Bergheden (M),

2020/21:2157 av Hillevi Larsson (S),

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2384 av Hans Hoff m.fl. (S) och

2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Sveriges elbehov kommer att öka betydligt om vi ska fortsätta utveckla samhället, minska oljeberoendet och samtidigt klara klimatmålen. Ett utbyggt elnät är i detta sammanhang en av de avgörande faktorerna. Betydande delar av elnätet är gamla och behöver renoveras samtidigt som ytterligare nät måste byggas ut. Redan i dag råder stora elförsörjningsproblem, inte minst kopplat till vissa regioner i landet, där man exempelvis i och kring Malmö befinner sig

vid en kritisk gräns. I såväl Uppsala som Stockholmsområdet är kapacitetstaket i stamnätet nått och effektläget mycket ansträngt. Ökad nätkapacitet är centralt för svensk tillväxt och bör ges hög prioritet. Jag menar därför att en effekt- och kapacitetsutredning behövs för att bidra till ett stabilare system och säkerställa en tillräcklig utbyggnad av elnätet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

33. Utredning om samhällsekonomisk lönsamhet, punkt 23 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 32.

Ställningstagande

Svenska kraftnät planerar stora investeringar i transmissionsnätet de närmaste åren och har presenterat en systemutvecklingsplan, som utöver nätutveckling omfattar frågor relaterade till driftsförutsättningar och marknadsutformning. Tidigare har Svenska kraftnät projekterat en stamnätsförbindelse mellan fastlandet och Gotland. Detta arbete avbröts däremot i maj 2018 då det konstaterades att kostnaderna väsentligen översteg de olika nyttorna med förbindelsen i den samhällsekonomiska nyttoanalysen. Sedan dess har arbetet med elektrifiering av såväl samhället som näringslivet tagit fart. I de färdplaner som tagits fram inom Fossilfritt Sverige har även cement- och betongindustrin pekat på möjligheter till elektrifiering för att nå en ökad grad av fossilfrihet. Det ökar el- och effektbehovet på Gotland. Med anledning av detta anser vi att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att utreda om en anslutning till stamnätet för Gotland är samhällsekonomiskt lönsam.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

34. Övrigt om Gotlands elförsörjning, punkt 24 (M, C, V, KD, L)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Camilla Brodin (KD), Joar Forssell (L), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5,
 2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 29,
 2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 10,
 2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 10 och
 2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 26,
 bifaller delvis motionerna
 2020/21:1164 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) och
 2020/21:1609 av Lars Thomsson (C) samt
 avslår motionerna
 2020/21:1606 av Lars Thomsson (C) och
 2020/21:2051 av Hanna Westerén (S).

Ställningstagande

Gotland har länge varit beroende av kablar från fastlandet för sin elförsörjning. För närvarande finns det två kablar för elförsörjning till och från fastlandet, vilket inte svarar mot det kapacitetsbehov som finns. De senaste åren har det blivit tydligt att Gotlands elförsörjning inte svarar mot behoven och att ön har drabbats av allt fler totalavbrott. Vi har en grundläggande samsyn om att hela landet måste ha en trygg och säker elförsörjning och vill därför framhålla att det inte är acceptabelt att elöverföringen till och från Gotland inte är tillräckligt utbyggd. Vi menar att kapacitetsbristen i kraftnätet är hämmande för öns utveckling och för omställningen till ett klimatsmart samhälle. De återkommande elavbrotten understryker dessutom Gotlands sårbarhet när det gäller elförsörjning vid en kris eller ett väpnat angrepp. År 2017 avbröt Svenska kraftnät beklagligt nog arbetet med att planera för en tredje elförbindelse mellan fastlandet och Gotland. Vi noterar vidare att Energimyndigheten därefter har tagit fram en färdplan för hur Gotland kan ställa om till ett hållbart energisystem.

Vi kan konstatera att Svenska kraftnät numera gör en annan analys. Behovet av en ytterligare förbindelse förväntas uppstå tidigare än vad Svenska kraftnät tidigare konstaterat. Det beror inte minst på att den cementindustri

som finns på ön, och som planerar att bli koldioxidneutral 2030, är i stort behov av en trygg elförsörjning. Svenska kraftnät bedömer att en robust elförsörjning även är viktig utifrån förmågan att upprätthålla Sveriges totalförsvar.

Vår uppfattning är att en tredje elkabel är en nödvändig del i att trygga Gotlands elförsörjning och skapa förutsättningar för både näringslivets utveckling och ett klimatsmart samhälle. Utan en ytterligare elförbindelse riskerar de ständiga elavbrotten att fortgå och planerade investeringar i sol- och vindkraft att utebli. De befintliga elkablarna ger helt enkelt inte den överföringskapacitet som behövs för att möjliggöra en ökad utbyggnad av förnybar kraftproduktion eller för den delen för att skapa förutsättningar för öns industri att utvecklas och ställa om för att bli klimatneutral. En ytterligare elkabel från fastlandet till Gotland är dessutom av stor strategisk betydelse för Sverige och en del i att stärka de sociala, ekonomiska och kulturella banden mellan fastlandet och Gotland. Därför menar vi att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att så snart som möjligt återuppta arbetet med att planera och anlägga en tredje elkabel mellan fastlandet och Gotland.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Följdmotionerna

2020/21:4067 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ytterligare förslag för att förkorta tillståndstiderna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utvärdera effekterna av propositionen senast under 2026 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka undantaget för redan miljöprövade verksamhetsområden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på medgivande från den som ska bevilja koncessionen för att inleda förrättning om ledningsrätt och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4068 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra undantaget för redan miljöprövade verksamhetsområden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på godkännande från Energimarknadsinspektionen för att inleda process hos Lantmäteriet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med mer kraftfulla förslag för att förkorta tillståndstiderna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska få i uppdrag att utvärdera ifall de föreslagna

ändringarna ger effekt och i så fall till vilken grad och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4071 av Rickard Nordin (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera Nätkoncessionsutredningens förslag (SOU 2019:30) att göra det möjligt att dela el inom fastigheter via lågspänningsnät och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga Nätkoncessionsutredningens förslag (SOU 2019:30) att göra det möjligt att dela el inom fastigheter via lågspänningsnät till att även gälla mellan fastigheter inom ett begränsat geografiskt område och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra laddning av elfordon via belysningsnätet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att frånta nätkoncessionshavaren nätkoncession vid missbruk av elnätsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheten till regional planering av statlig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare värdering av marksnål teknik och om att ersättningsmodellerna vid markinträng ska ses över enligt motionens förslag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen avslår förslaget om att regionnät ska kunna byggas ut med stöd av områdeskoncession.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanta krav på koncession inom redan miljöprövat verksamhetsområde och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4074 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med uppföljande förslag i syfte att förkorta projektiden för elnät och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga villkoren för omedelbar giltighet av beslut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillfällig förlängning när en ansökan avslås eller avvisas och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändring av nätkoncession för linje och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förtydligande av ledningsrättsförrättning och tillkännager detta för regeringen.

Motion väckt med anledning av proposition 2020/21:181

2020/21:4040 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om korta tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:37 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbete för framtida planering av elstamnätet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:277 av Magnus Oscarsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeln om att inte producera mer solel än vad man förbrukar bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsen för säkringen i anslutningspunkten för företag och privatpersoner bör ligga kvar på 100 ampere och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:388 av Birger Lahti m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga den s.k. Gotlandskabeln och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdraga åt berörda myndigheter att utreda potentialen för svensk vattenkraft att tillgodose effektbalansen och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:454 av Annika Carlsson och Fredrik Christensson (båda C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att teknikval och vägval vid beslut om kraftledningar ska bygga på en samhällsekonomisk bedömning och ske i en transparent process och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge statliga myndigheter och bolag riktlinjer för att värna våra gemensamma mark- och skogsresurser och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:470 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kostnadsförslag vid nya kraftledningar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:662 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste återkomma med en utvecklad nätreglering med fokus på innovation, funktion och tillförlitlighet och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elområden och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Svenska kraftnät i uppdrag att utreda huruvida en anslutning till stamnätet för Gotland är samhällsekonomiskt lönsam och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av effektcertifikat och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort anvisningsavtal och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:756 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för säkrad energiförsörjning samt om behovet av samordning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:794 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag på åtgärder för kortare handläggningstider vid utbyggnad av viktig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:958 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en tydlig handlingsplan på hur elnätet ska byggas ut för att klara det ökade elbehovet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:971 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en heltäckande plan på hur elnätet behöver byggas ut i landet och hur kapaciteten i näten kan öka för att klara av ett ökat behov vid en elektrifiering av fordonsflottan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:984 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att byta ut fler luftledningar mot markkabel och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1156 av Ann-Sofie Lifvenhage och Lotta Finstorp (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att övergripande säkra elinfrastrukturen för att klara omställningen till ett mer hållbart samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1164 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra elförsörjningen till Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1176 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av kraftledning till SSAB och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1606 av Lars Thomsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska ge Energimyndigheten i uppdrag att fullfölja planerna på att Gotland ska kunna vara ett pilotlän för omställningen till ett 100 procent förnybart samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1609 av Lars Thomsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att staten ska säkerställa att planerna på en tredje elkabel till Gotland fullföljs, att öns elförsörjning säkerställs och att det skapas förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2051 av Hanna Westerén (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra långsiktigt hållbar elförsörjning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2058 av Emilia Töyrä m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att vidta åtgärder för att säkra tillgången på grön el i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2112 av Isak From m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ökad regional och nationell överföringskapacitet i elnäten för att säkerställa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig industri i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2157 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lokal effektbrist och elprisområden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2167 av Katarina Brännström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att trygga elförsörjningen på ett långsiktigt, men även kortsiktigt, och hållbart sätt och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2178 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konkreta åtgärder för hur effektbalansen ska säkras i det svenska elsystemet måste tas fram parallellt med att andelen intermittent el ökar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2227 av Maria Malmer Stenergard (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snabbare tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2255 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kapacitetsbristen i södra Sverige snarast måste avhjälpas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att utreda huruvida fler lokala nät kan lösa kapacitetsbristen i söder och om detta är klimat- och samhällsekonomiskt lönsamt samt tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsprovning som rör elproduktion och transmission måste ges snabbare handläggning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över befintliga och nya styrmedel så att de inte indirekt styr mot ökad elanvändning för att ge större nytta och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2384 av Hans Hoff m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att genomföra en översyn av elproduktionen i elområde 3 och 4 och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2393 av Teres Lindberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över elmarknadens funktionssätt och effekterna av avregleringen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2394 av Teres Lindberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät bör se över möjligheten att skaffa sig egen personal eller tillse att kompetens finns i landet för underhåll, tillsyn och investeringar av deras anläggningar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2584 av Ulrika Heindorff m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten till en lokal effektreserv i södra Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elområdesindelningen och dess effekter och möjliga lösningar på problemen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det är viktigt att utbyggnaden av överföringskapacitet inom Sverige fortsätter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste säkerställa att den åtskilliga gånger försenade Sydvästlänken nu färdigställs och tas i drift, utan ytterligare förseningar, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att ändra elområdesindelningen genom en sammanslagning till två områden i stället för fyra, i enlighet med de förslag som ursprungligen presenterades, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdraget åt Svenska kraftnät att, så länge fyra elområden finns i Sverige, införa ett system med garanterad minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 i enlighet med det förslag som en utredning tagit fram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2722 av Lorentz Tovatt (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att drastiskt förkorta byggtiden för elnät genom regelförändringar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att överföra el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda elnätsregleringen i syfte att styra företagens investeringar till lösningar för smarta elnät och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Energimyndigheten i uppdrag att utöka sin energistatistik med statistik som visar hur effektanvändningen i olika samhällssektorer ser ut och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2725 av Lorentz Tovatt och Janine Alm Ericson (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa testbäddar för undantag från dagens elmarknadsregleringar i syfte att reducera effektoppar och stimulera ny teknik och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2922 av Rickard Nordin m.fl. (C):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ellagen och elnätetsregleringen bör ses över för att underlätta för ny teknik och nya affärsmodeller samt att timmätning införs för samtliga kunder i det svenska elsystemet senast 2025 och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att omgående återstarta byggandet av en tredje elkabel till Gotland, i ljuset av Svenska kraftnäts rapport, för att säkerställa öns elförsörjning och skapa förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3159 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa kommuners och regioners möjligheter att medverka i långsiktig planering av elnätinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3242 av Arman Teimouri m.fl. (L):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimyndigheten ska planera för att vi för överskådlig framtid kommer att ha ett kraftsystem i Sverige med stora inslag av både kärnkraft, vattenkraft och väderberoende produktion och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimyndighetens arbete ska samordnas bättre med Affärsverket Svenska kraftnäts och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3245 av Helena Gellerman m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om landström i hamnar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3246 av Arman Teimouri m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en punktinsats för att utvärdera hur väl elnätägarna har omhändertagit sitt ansvar för den fysiska leveransen av el i alla elnätets drifttillstånd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät i egenskap av systemansvarig myndighet i samråd med andra aktörer ska föreslå var i elnäten fossilfri planerbar elproduktion ska placeras för att minska investeringsbehoven, stärka leveranssäkerheten och förbättra elkvaliteten och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att elproduktion som ansluts till elnäten lever upp till anslutningskraven i nätkoderna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bistå kraftsystemets aktörer med handledning och tolkning av regelverket i ren energi-paketet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät strukturerat och metodiskt ska inventera, analysera och kvantifiera de samhällsekonomiska risker som finns förknippade med fel eller otillräcklighet i kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts prioritering mellan olika investeringar tydligt ska koppla till den samhällsekonomiska riskanalysen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsekonomiska risker och direkta samhällsekonomiska kostnader ska vara styrande för driften och underhållet av transmissionsnätet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät genom upphandling av stödtjänster bör ersätta aktörer i kraftsystemet för att agera så att riskerna minskar och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs en plan för när leveranssäkerhetsmålet ska nås i olika delar av landet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs en plan för när ytterligare en kabel till Gotland kan finnas på plats och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionens lagstadgade redovisning av leveranssäkerheten behöver kompletteras med en övergripande redovisning av hur elkvaliteten i transmissionsnät, regionnät och lokalnät utvecklas med avseende på spänning, frekvens och övertoner och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät genom sin tariffstruktur och genom en marknad för stödtjänster ska styra lokaliseringen av elproduktion till de delar av elnätet där den gör störst nytta ur ett systemkostnads- och leveranssäkerhetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all elproduktion som nyansluts till elnäten – inklusive havsbaserad vindkraft – ska stå för de kostnader anslutningen orsakar i kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionens kontroll av att anslutningskraven för elproduktionsanläggningar är uppfyllda behöver förbättras och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionen behöver ta fram en strategi för att motverka att stora anläggningar delas upp i flera små i syfte att kringgå anslutningskrav och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intäktsregleringen behöver ses över för att säkerställa att region- och lokalnätägarna har ekonomiska förutsättningar att leva upp till sina nya roller enligt ren energi-paketet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att länsstyrelserna ska ta en aktiv roll i planeringen av det framtida kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät ska bistå de regionala och lokala nätägarna med handledning kring vad nätutvecklingsplanerna ska innehålla och hur de ska skrivas och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionen ska kontrollera att nätutvecklingsplanerna håller tillräcklig kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett systemråd för att säkerställa att övergripande frågor i kraftsystemplaneringen tas om hand och samordnas effektivt och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samverkan mellan Svenska kraftnät och region- och lokalnätägarna behöver förbättras och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät i sin investeringsplanering ska ta fram analyser som jämför elnätinvesteringar med nollalternativet att tillföra ytterligare synkron produktion på de platser där den gör störst nytta och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en grundläggande princip i statens tillståndsgivning ska vara att den är så pass effektiv att den inte blir tidsstyrande för den sökande och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kostnaderna för transmissionsnätet till största delen bör bäras av elproducenterna och tillkännager detta för regeringen.

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om synliggörande av kostnader som uppstår i kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla typer av elnätstariffer på ett transparent sätt ska avspegla de rörliga respektive de fasta elnätskostnaderna samtidigt som de är utformade för att undvika trängsel i elnäten och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tariffer för anslutning av lagringsanläggningar till elnäten och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att marknaden för kraftsystemets stödtjänster behöver utvecklas till att omfatta en större del av kraftsystemets behov och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödtjänsterna och handeln med dessa ska utformas enbart utifrån kraftsystemets behov och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionen i samråd med Svenska kraftnät bör göra en översyn av indelningen av Sverige i fyra elprisområden och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all flexibilitet i elanvändningen ska vara frivillig och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte ska finnas krav på att apparater är utformade för att kunna variera sin elanvändning utom användarens kontroll och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftsystemet ska utformas så att människor har råd att använda den el de behöver och företag har konkurrenskraftiga villkor och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stora variationer i elpriset ska motverkas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3349 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska exportera mer fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en ökad sammanlänkning av elnäten i EU och att målet för den europeiska energipolitiken ska vara ett fossilfritt energisystem och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3368 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att sammanlänkingsmålet för elnäten i Europa höjs till 25 procent 2030 och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska exportera mer fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3440 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en kriskommission bör tillsättas för att hantera frågorna om Sveriges framtida elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3484 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag på en framtida långsiktig modell för elnätreglering och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska vidta åtgärder för att undvika framtida lokala kapacitetsbrister och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att färdigställa en tredje förbindelse till Gotland för att säkerställa en trygg elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ökad sammanlänkning av elsystemen mellan Europas länder och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en ny marknadsmodell för elmarknaden som säkrar en trygg elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra omedelbar avläsning av elmätare och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera den s.k. elhandlarcentriska modellen samt vid behov vidta åtgärder och återkomma till riksdagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3501 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov på minst 200 terawattimmar år 2045 och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en effekt- och kapacitetsutredning samt vikten av utbyggd nätkapacitet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla elmarknadsmodellen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att havsbaserad vindkraft inte ska få riktade subventioner och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimyndigheten och Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att se över säkerheten och risken att utsättas för angrepp på elnäten runt om i Sverige och vilken beredskap de lokala nätägarna bör ha om det sker oförutsedda händelser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta fler åtgärder för att förenkla och väsentligen korta tillståndprocesserna för elnätsutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga en tredje kabel till Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3679 av Johan Pehrson m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om landström i hamnar och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån målet om ett 100 procent fossilfritt elsystem ta fram en plan för hur elsystemet ska kunna expanderas i tillräcklig omfattning utan att leveranssäkerheten riskeras samtidigt som kostnadseffektiviteten garanteras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att elproduktion som ansluts till elnäten lever upp till anslutningskraven i nätkoderna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om synliggörande av kostnader som uppstår i kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tariffer för anslutning av lagringsanläggningar till elnäten och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all flexibilitet i elanvändningen ska vara frivillig och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftsystemet ska utformas så att människor har råd att använda den el de behöver och företag har konkurrenskraftiga villkor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stora variationer i elpriset ska motverkas och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)¹

dels att 2 kap. ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 13 kap. 9 § ska betecknas 13 kap. 8 §,

dels att 3 kap. 3 §, 5 kap. 36 §, 13 kap. 1, 5 och 6 §§, den nya 13 kap. 8 § och rubriken närmast före 13 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 2 kap., en ny paragraf, 13 kap. 9 §, och närmast före 13 kap. 6, 8 och 9 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 13 kap. 7 § ska införas en ny rubrik som ska lyda "Överklagande till allmän förvaltningsdomstol".

2 kap. Nätkoncession och ledningar vid trafikleder**Krav på nätkoncession**

1 § En starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession).

Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen, dock inte åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön.

¹ Senaste lydelse av

2 kap. 1 § 2013:207

2 kap. 1 a § 2013:207

2 kap. 1 b § 2013:207

2 kap. 2 § 2013:207

2 kap. 4 § 2013:207

2 kap. 4 a § 2013:207

2 kap. 5 § 2013:207

2 kap. 8 § 1998:854

2 kap. 8 a § 2018:1418

2 kap. 10 § 2018:1448

2 kap. 11 § 1998:854

2 kap. 11 a § 2019:902

2 kap. 12 § 2018:1448

2 kap. 13 § 2013:207

2 kap. 14 § 2013:207

2 kap. 15 § 2013:207

2 kap. 15 a § 2013:207

2 kap. 15 b § 2013:207

2 kap. 15 c § 2013:207

2 kap. 15 d § 2013:207

2 kap. 15 e § 2013:207

2 kap. 15 f § 2013:207

2 kap. 15 g § 2018:1418

2 kap. 15 h § 2013:207

2 kap. 15 i § 2013:207

2 kap. 15 j § 2013:207

2 kap. 15 k § 2013:207

2 kap. 16 § 2018:1448

2 kap. 16 a § 2013:207

2 kap. 16 b § 2013:207

2 kap. 16 c § 2013:207

2 kap. 17 § 2013:207

2 kap. 18 § 2013:207

2 kap. 21 § 2010:935

rubriken närmast före 2 kap. 15 b § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 15 j § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 16 § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 16 a § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 17 § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 18 § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 19 § 2013:207.

2 § En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område).

3 § En transformator- eller kopplingsstation som ska anslutas till en eller flera nya ledningar för vilka det krävs nätkoncession för linje får inte börja byggas förrän det finns nätkoncession för byggande av minst en av de nya ledningarna.

Prövningsmyndighet

4 § Nätmyndigheten prövar frågor enligt detta kapitel.

Regeringen ska dock pröva

1. ett ärende som avser en utlandsförbindelse, om inte något annat anges,
2. ett ärende om att bevilja nätkoncession, om det i ärendet finns en fråga om tillstånd till expropriation som ska prövas av regeringen, och
3. en sådan fråga om nätkoncession som har betydelse för försvaret, om Försvarsmakten har begärt att regeringen ska pröva frågan och regeringen beslutar att förbehålla sig prövningen.

Undantag från kravet på nätkoncession

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § och förbudet att börja bygga enligt 3 § i fråga om vissa slag av ledningar eller stationer eller i fråga om ledningar eller stationer inom vissa områden. En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.

6 § Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet ge ett bindande besked i frågan om huruvida en starkströmsledning omfattas av undantag enligt föreskrifter som avses i 5 §, om ett sådant besked begärs av

1. den som avser att bygga eller använder ledningen, eller
2. innehavaren av nätkoncessionen för det område där ledningen finns eller är avsedd att finnas.

7 § Prövningsmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från kravet på nätkoncession enligt 1 § för en ledning som var i bruk den 1 januari 1998. En sådan dispens ska avse en bestämd tid, som får förlängas.

8 § Prövningsmyndigheten får, om det finns särskilda skäl, medge att

1. en starkströmsledning eller en transformator- eller kopplingsstation byggs innan det finns en nätkoncession, och
2. starkströmsledningen, när den är färdig att tas i bruk, används i avvaktan på att koncessionsfrågan slutligt avgörs, dock under högst tre år.

9 § Prövningsmyndigheten får besluta att ett beslut om nätkoncession för linje eller ett medgivande enligt 8 § ska gälla omedelbart, om byggandet och driften av anläggningen har liten betydelse för motstående intressen.

Spänningsnivåer för ett koncessionsområde

10 § I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges. Även en lägsta tillåtna spänning får anges, om sökanden begär det.

När en spänning bestäms ska särskild hänsyn tas till

1. den spänning som det går att förutse behövs för att driva ledningsnätet,
2. inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet,
3. säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet, och
4. konsekvenserna för berörda kunder och nätkoncessionshavare.

Ledning som byggs och används med stöd av någon annans nätkoncession för område

11 § Den som bedriver nätverksamhet får bygga och använda starkströmsledningar med stöd av en nätkoncession för område som innehas av någon annan, om nätkoncessionshavaren medger det och nätkoncessionen inte har någon högsta tillåtna spänning.

Förutsättningar för nätkoncession

12 § En nätkoncession får beviljas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt.

13 § En nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl beviljas för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de koncessionsområden utan en lägsta tillåtna spänning som berörs av ledningen.

14 § En nätkoncession för linje får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock små avvikelser göras.

15 § En nätkoncession för område får beviljas endast om området

1. är en lämplig enhet med hänsyn till nätverksamheten, och
2. inte till någon del sammanfaller både geografiskt och i fråga om spänningen med ett annat koncessionsområde.

16 § En nätkoncession får beviljas endast om nätkoncessionshavaren från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. En nätkoncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom koncessionsområdet.

Endast transmissionsnätetsföretag eller juridiska personer där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande får beviljas och inneha en nätkoncession för en utlandsförbindelse. Detta gäller dock inte om ledningen endast har liten betydelse för den samlade överföringen av el till och från utlandet.

Tillämpning av miljöbalken

17 § Vid en prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För en starkströmsledning som ska prövas för en nätkoncession för linje ska

1. frågan om huruvida byggandet eller användandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om nätkoncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

Koncessionsvillkor

18 § En nätkoncession ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt samt med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

Ansökan om en nätkoncession med anledning av en återkallelse

19 § Vid prövning av en ansökan om nätkoncession med anledning av en återkallelse av en nätkoncession enligt 49 § 3 eller 4 ska inte 12–15, 17 eller 18 § tillämpas.

Ställande av säkerhet

20 § En nätkoncessions giltighet får göras beroende av att nätkoncessionshavaren ställer säkerhet för kostnaderna för att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och att vidta andra åtgärder för återställning. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

I fråga om säkerhetens beskaffenhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av den myndighet som prövar frågan om nätkoncession och förvaras av länsstyrelsen.

Prövningsmyndigheten får besluta om ytterligare säkerhet, om det kan antas att den ställda säkerheten inte längre är tillräcklig.

En nätkoncessions giltighetstid

21 § En nätkoncession gäller tills vidare.

En nätkoncession för linje får begränsas till att gälla för en viss tid, om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl. Giltighetstiden får i ett sådant fall vara som längst femton år.

Giltighetstiden för en nätkoncession för linje som beviljas med anledning av återkallelse enligt 49 § 3 eller 4 får inte bestämmas till längre tid än den återkallade nätkoncessionens återstående giltighetstid.

22 § Giltighetstiden för en nätkoncession för linje, som har beviljats för en viss tid enligt 21 § andra stycket, får förlängas på ansökan av nätkoncessionshavaren.

Giltighetstiden får förlängas med högst femton år i taget. Det får dock beslutas att nätkoncessionen ska gälla tills vidare, om sökanden begär det.

Vid en förlängning får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

23 § En ansökan om förlängd giltighetstid för en nätkoncession för linje ska göras senast två år före giltighetstidens utgång.

Nätkoncessionen gäller till dess en ansökan om förlängd giltighetstid har prövats slutligt.

24 § Vid prövningen av en ansökan om förlängd giltighetstid ska 12–14 och 16–18 §§ tillämpas.

25 § Om en ansökan enligt 22 § avslås eller avvisas, får prövningsmyndigheten besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under den tid som behövs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Tiden får bestämmas till mer än fem år från dagen för beslutet endast om det finns särskilda skäl.

26 § En tidsbegränsad nätkoncession för linje får förlängas på oförändrade villkor i sammanlagt högst fem år (tillfällig förlängning), om det finns särskilda skäl och nätkoncessionshavaren ansöker om det.

Ett ärende om tillfällig förlängning får avgöras utan att någon annan än sökanden har fått tillfälle att yttra sig och utan tillämpning av 12–14 och 16–18 §§.

Ändring av en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren

27 § Prövningsmyndigheten får ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren i fråga om ledningens sträckning, utförande eller tillåtna spänning, om ändringen är förenlig med förutsättningarna för att bevilja nätkoncession enligt 12–14 §§.

Vid en ändring får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

Vid prövningen av en ansökan ska 17 och 18 §§ tillämpas.

28 § Prövningsmyndigheten får, utan att göra en sådan prövning som anges i 27 §, ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren när det gäller ledningens sträckning eller utförande, om

1. ändringen inte påverkar ledningens sträckning eller funktion på något väsentligt sätt,
2. samtliga berörda sakägare har medgett att ändringen görs, och
3. sökanden har tagit nödvändiga miljöhänsyn.

Ändring av koncessionsvillkor på ansökan av nätkoncessionshavaren

29 § Koncessionsvillkor får ändras eller upphävas efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Omprövning av villkor för en nätkoncession för område

30 § Villkoren för en nätkoncession för område får även utan ansökan omprövas sedan tjugofem år förflutit sedan villkor senast beslutades. Nätkoncessionen får då förenas med nya villkor.

Omprövning av en nätkoncession för linje

31 § En nätkoncession för linje som gäller tills vidare får omprövas i fråga om ledningens sträckning, tillåtna spänning och villkor.

En omprövning får göras först fyrtio år efter det att nätkoncessionen beviljades. Om nätkoncessionen gäller tills vidare efter ett beslut enligt 22 §, ska tiden dock räknas från dagen för det beslutet.

Trots andra stycket får en omprövning göras om nätkoncessionen avser en mindre del av en ledning, som tekniskt och funktionellt är en enhet, och den nätkoncession som avser huvuddelen av ledningen ska omprövas.

32 § Nätmyndigheten får besluta att en omprövning enligt 31 § ska inledas efter ansökan av nätkoncessionshavaren eller av en kommun eller en länsstyrelse som berörs av nätkoncessionen. Nätmyndigheten får också på eget initiativ besluta att en omprövning ska inledas.

33 § En omprövning enligt 31 § ska inledas, om

1. en omprövning är motiverad med hänsyn till de intressen som anges i 2–4 kap. miljöbalken eller något annat angeläget allmänt intresse, eller
2. nätkoncessionshavaren har ansökt om det och en omprövning är motiverad för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv drift av nätverksamheten.

34 § En omprövning enligt 31 § ska avse att

1. anläggningen är lämplig från allmän synpunkt,
2. ledningen är avsedd för en sådan spänning som anges i 13 §,
3. nätkoncessionen uppfyller kravet i 14 §, och
4. nätkoncessionen är förenad med sådana villkor som behövs enligt 18 §.

35 § Vid en omprövning enligt 31 § ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För den nätkoncession som ska omprövas ska

1. frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

36 § Nätkoncessionshavaren ska tillhandahålla den utredning som behövs för en omprövning enligt 31 §.

Nätmyndigheten får förelägga nätkoncessionshavaren att ge in den utredning som behövs. Ett föreläggande får förenas med vite.

37 § Efter en omprövning enligt 31 § får en sådan omprövning göras på nytt först fyrtio år efter det att det tidigare omprövningsärendet avgjordes slutligt.

Ändring av gränserna för en nätkoncession för område

38 § Gränserna för en nätkoncession för område får ändras av nätmyndigheten, om det behövs för en ändamålsenlig nätverksamhet och det kan ske utan synnerlig olägenhet för nätkoncessionshavaren.

I 5 kap. 36 § finns bestämmelser om fördelning av intäktsramen vid ändring av koncessionsgränser.

Sammanläggning av nätkoncessioner

39 § Flera nätkoncessioner får läggas samman till en ny nätkoncession på ansökan av nätkoncessionshavaren, om nätkoncessionerna

1. är av samma slag,
2. har samma högsta och, i förekommande fall, lägsta tillåtna spänning,
3. redovisas samlat, och
4. tekniskt och funktionellt avser samma ledning eller ledningsnät.

Nätkoncessioner för linje får inte läggas samman till en nätkoncession för område.

Vid en sammanläggning får koncessionsvillkor ändras eller upphävas och den nya nätkoncessionen förenas med nya villkor enligt 18 §.

40 § Om flera nätkoncessioner för linje har lagts samman enligt 39 §, får den nya nätkoncessionen omprövas för första gången enligt 31 § första stycket när någon av de nätkoncessioner som omfattas av sammanläggningen hade fått omprövas, om sammanläggningen inte hade genomförts.

Delning av en nätkoncession

41 § En nätkoncession för linje får på ansökan av nätkoncessionshavaren delas upp i flera nätkoncessioner för linje, om var och en av de nya nätkoncessionerna tekniskt och funktionellt utgör en lämplig enhet.

Vid en delning får koncessionsvillkor ändras eller upphävas och de nya nätkoncessionerna förenas med nya villkor enligt 18 §.

42 § En nätkoncession som tillkommit genom delning enligt 41 § får omprövas för första gången enligt 31 § första stycket när den nätkoncession som delats hade fått omprövas, om en delning inte hade genomförts.

Överlåtelse av en nätkoncession

43 § En nätkoncession får inte överlätas utan tillstånd.

Tillstånd till en överlåtelse av en nätkoncession får beviljas endast om överlåtelsen sker till någon som uppfyller de krav som ställs på en nätkoncessionshavare enligt 16 §.

Om en intäktsram vid överlåtelsen ska fördelas enligt 5 kap. 33 § andra stycket, får tillstånd till överlåtelse inte lämnas om inte fördelningen har godkänts enligt 34 § första stycket samma kapitel.

Färdigställande av ledning

44 § Den som har en nätkoncession för linje ska senast fem år efter det att koncessionsbeslutet fick laga kraft ha färdigställt den ledning som nätkoncessionen avser.

Tiden för färdigställande får förlängas med en viss tid, om nätkoncessionshavaren ansöker om det. Tiden får förlängas mer än en gång endast om det finns särskilda skäl.

45 § Den som har en nätkoncession för linje ska senast tre månader innan tiden för färdigställande enligt 44 § löper ut redovisa till nätmyndigheten i vilken utsträckning ledningen är färdigställd.

46 § Den som har en nätkoncession för område ska till nätmyndigheten anmäla varje ledning med en högre spänning än 20 kilovolt som nätkoncessionshavaren har byggt inom området. Anmälan ska göras senast sex månader efter det att ledningen färdigställts.

Rätt att ta en ledning ur bruk

47 § Nätkoncessionshavaren får tillfälligt ta en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje ur bruk. Ledningen får inte vara ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år utan prövningsmyndighetens tillstånd.

48 § Tillstånd till att ta en ledning ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år ska beviljas för viss tid. Ett tillstånd får inte beviljas, om det är olämpligt från elförsörjningssynpunkt.

Återkallelse av en nätkoncession

49 § En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis, om

1. en ledning eller ett ledningsnät som omfattas av koncessionen inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen,

3. staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som omfattas av koncessionen, eller

4. koncessionen avser en utlandsförbindelse och nätkoncessionshavaren inte längre är ett transmissionsnätsföretag eller en juridisk person där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande.

50 § En nätkoncession för linje får återkallas helt eller delvis, om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt en ledning i rätt tid enligt 44 §.

Återställningsåtgärder

51 § En nätkoncessionshavare ska ta bort en ledning med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning i den utsträckning

1. som behövs från allmän eller enskild synpunkt, och

2. som ledningen inte längre får användas

a) sedan nätkoncessionen helt eller delvis upphört att gälla, eller

b) till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen enligt 27 eller 28 §.

52 § I samband med att en nätkoncession upphör eller ändras ska nätmyndigheten besluta vilka återställningsåtgärder som ska vidtas av nätkoncessionshavaren enligt 51 §.

53 § Om en starkströmsledning har byggts utan den nätkoncession som behövs för ledningen, får nätmyndigheten förelägga ledningens innehavare att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

54 § Om en skyldighet enligt 51 eller 53 § inte fullgörs, får nätmyndigheten

1. förelägga den som är skyldig att vidta återställningsåtgärder att fullgöra skyldigheten, eller

2. besluta att sådana åtgärder ska vidtas på det åtgärdsskyldiges bekostnad.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på den åtgärdsskyldiges bekostnad får verkställas.

55 § Om någon annans mark behöver tas i anspråk för sådana återställningsåtgärder som avses i 51 eller 53 §, får nätmyndigheten besluta att tillträde till marken ska lämnas under viss tid.

Återställningsåtgärderna ska utföras så att de orsakar så lite skada och intrång som möjligt. En byggnad får uppföras eller en väg byggas endast om markens ägare och den som har nyttjanderätt eller servitut avseende marken samtyckt till det eller nätmyndigheten lämnat tillstånd till åtgärden. Tillstånd får lämnas endast om återställningsåtgärderna inte kan vidtas utan byggnaden eller vägen.

56 § Om återställningsåtgärder som avses i 51 eller 53 § orsakar skada eller intrång, ska den som vidtar åtgärderna betala ersättning för detta.

Talan om ersättning väcks vid den mark- och miljöödomstol inom vars område marken eller större delen av den ligger.

Tillträde till mark för undersökning

57 § Nätmyndigheten får, om det finns skäl för det, besluta att den som avser att ansöka om nätkoncession eller att bygga en starkströmsledning med stöd av en beviljad nätkoncession ska få tillträde till någon annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön.

Nätmyndigheten får förlänga tiden för tillståndet, om sökanden begär det.

58 § En undersökning enligt 57 § ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt.

Den som genomför en undersökning får enbart med fastighetsägarens samtycke skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering.

59 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att åtgärder enligt 57 § ska kunna genomföras.

60 § Om en undersökning enligt 57 § orsakar skada eller intrång, ska den som genomför undersökningen betala ersättning för detta.

I mål om ersättning ska expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

61 § Nätmyndigheten får kräva att den som ska genomföra en undersökning enligt 57 § ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

62 § Nätmyndigheten får besluta att en undersökning enligt 57 § får påbörjas innan beslutet om tillträde har fått laga kraft, om den som ska genomföra undersökningen

1. har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk, eller
2. är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund.

Delgivning och kungörelse av nätmyndighetens beslut

63 § Nätmyndighetens beslut i en fråga om nätkoncession ska delges sökanden och de sakägare som har yttrat sig i ärendet.

64 § Nätmyndigheten ska genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar kungöra ett beslut

1. att bevilja nätkoncession enligt 1 §,
2. att medge byggande eller användning enligt 8 §,
3. att förlänga en nätkoncessions giltighetstid enligt 22, 25 eller 26 §,

4. att ändra en nätkoncession enligt 27 eller 28 §,
5. att ändra eller upphäva ett koncessionsvillkor enligt 29 eller 30 §,
6. om vad som ska gälla för en nätkoncession efter en omprövning enligt 31 §,
7. att lägga samman nätkoncessioner enligt 39 §, och
8. att dela upp en nätkoncession enligt 41 §.

I meddelandet ska beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt anges.

65 § Nätmyndigheten ska senast den dag som ett meddelande kungörs enligt 64 § skicka meddelandet till de kända sakägare som inte ska delges beslutet enligt 63 §.

Ledningar vid trafikleder

66 § Innehavaren av en elektrisk ledning som har dragits fram inom området för en befintlig allmän väg, enskild väg som hålls öppen för trafik, järnväg, tunnelbana eller spårväg eller kanal eller annan sådan vatten- trafikled (trafikled) ska vid en ändring av trafikleden

1. vidta de åtgärder med ledningen som behövs för att ändringen av trafikleden ska kunna genomföras, och
2. svara för kostnaderna för dessa åtgärder.

67 § Om syftet med en ledning är att överföra el för belysning av en allmän väg, ska väghållaren ersätta ledningens innehavare för de kostnader som avses i 66 §. Om ledningen även har något annat ändamål, ska ersättningen bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

68 § Om det i ett fall som avses i 66 § har vidtagits åtgärder med en ledning där denna korsar en trafikled, ska den som förvaltar trafikleden ersätta ledningens innehavare för kostnaderna för andra åtgärder än flyttning av stolpe, stag eller liknande anordningar inom trafikledens område.

69 § Om en elektrisk ledning som har dragits fram inom ett område för en befintlig trafikled medför ökade kostnader för trafikledens underhåll, ska innehavaren av ledningen ersätta dessa ökade kostnader.

70 § Om arbete på en ledning som är belägen inom ett område för någon annan trafikled än allmän väg kan inverka på trafiksäkerheten eller om arbetet medför större ingrepp i trafikleden, ska det utföras efter anvisningar av den som förvaltar trafikleden eller genom förvaltarens försorg. Ledningens innehavare svarar för kostnaderna för arbetet, om inte något annat följer av 68 §.

I fråga om arbete med en ledning inom ett område för allmän väg gäller särskilda bestämmelser.

71 § Innehavaren av en starkströmsledning inom ett område för järnväg ska ersätta kostnader eller skador som orsakas den som förvaltar järnvägsinfrastrukturen eller utför järnvägstrafik genom att ledningen dras fram, används eller underhålls.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 kap.**3 §²

Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet *olämplig enhet*.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett *lagakraftvunnet* beslut om *meddelande av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, om tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §*. Ett sådant beslut får också fattas när *i övrigt* ändrade förhållanden *förändrar det*.

I ett beslut om samlad redovisning eller ändring av *sådana* beslut ska det anges när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en *olämplig enhet* för nätverksamhet.

Beslut i frågan om *huruvida* områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett beslut, *som har fått laga kraft, att bevilja nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 38 §, om tillstånd till överlåtelse av nätkoncession enligt 2 kap. 43 § eller om återkallelse av nätkoncession enligt 2 kap. 49 §*. Ett sådant beslut får också fattas när *det behövs med anledning av* ändrade förhållanden *i övrigt*.

I ett beslut om samlad redovisning eller ändring av *ett sådant* beslut ska det anges när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

5 kap.36 §³

Om nätmyndigheten ändrar gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, ska myndigheten besluta om den fördelning av berörda intäktsramar som är proportionerlig i förhållande till hur stor del av kapitalbasen som är hänförlig till gränsändringen och på samma sätt fördela intäkter som överstiger eller understiger intäkts-

Om nätmyndigheten ändrar gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 38 §, ska myndigheten besluta om den fördelning av berörda intäktsramar som är proportionerlig i förhållande till hur stor del av kapitalbasen som är hänförlig till gränsändringen och på samma sätt fördela intäkter som överstiger eller understiger intäkts-

² Senaste lydelse 2015:259.

³ Senaste lydelse 2018:1448.

ramen och överdebiteringstillägg. Fördelningen får dock göras på ett annat sätt, om det finns särskilda skäl.

ramen och överdebiteringstillägg. Fördelningen får dock göras på ett annat sätt, om det finns särskilda skäl.

13 kap.

1 §⁴

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §, eller

2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 11 §.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 17 §, eller

2. bryter mot *föreskrift* som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 § *andra stycket*.

I ringa fall döms inte till ansvar.

2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 18 §.

1. bryter mot 2 kap. 47 §, eller

2. bryter mot *föreskrifter* som har meddelats med stöd av 8 kap. 3 d §.

Överklagande

Nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4–5, 14, 15, 15 b, 15 j, 16, 16 a och 17 §§ får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät.

Nätmyndighetens beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 15 c § får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät eller avser en utlandsförbindelse.

Överklagande till regeringen

5 §⁵

Följande beslut av nätmyndigheten får överklagas till regeringen:

1. beslut enligt 2 kap. 1, 6–9, 22, 25–29, 31, 39, 41, 43, 44 och 48 §§, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät,

2. beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät eller avser en utlandsförbindelse, och

3. beslut i frågor om tillträde till mark enligt 2 kap. 57 och 62 §§.

⁴ Senaste lydelse 2016:733.

⁵ Senaste lydelse 2018:1448.

Överklagande till mark- och miljödomstol

6 §⁶

Andra beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. än de som anges i 5 § får överklagas till mark- och miljödomstol.

Beslut enligt 2 kap. 15 c § att inleda en omprövning får dock inte överklagas.

Beslut enligt 2 kap. 32 § att inleda en omprövning får dock inte överklagas.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

9 §

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4–5, 14, 15, 15 b, 15 j–16 a och 17 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 15 c §, om beslutet avser *anläggningar* för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.

Den som vill överklaga med stöd av första stycket ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna och sakägarna.

8 §⁷

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 6–8, 22, 26, 29, 31, 43, 44 och 48 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §, om beslutet avser *en anläggning* för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.

Hur beslut överklagas

9 §

Bestämmelser om hur beslut överklagas och överklagandetiden finns i 43 och 44 §§ förvaltningslagen (2017:900).

När det gäller sådana beslut som ska kungöras enligt 2 kap. 64 § räknas dock tiden för överklagande, för den som inte ska delges beslutet enligt 2 kap. 63 §, från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar.

Den som vill överklaga ett beslut med stöd av 8 § ska göra det innan

⁶ Senaste lydelse 2018:1448.

⁷ Senaste lydelse av tidigare 9 § 2013:207.

*tiden för överklagande har gått ut
för parterna och övriga sakägare.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.
 2. När det gäller en ledning som drogs fram före den 1 juli 1982 ska 2 kap. 51 § tillämpas endast om
 - a) ledningen var i bruk den 1 juli 1982 eller togs i bruk därefter och återställningsåtgärderna behövs från allmän synpunkt, eller
 - b) ledningen inte längre får användas till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen enligt 2 kap. 27 eller 28 §.
 3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

Härigenom föreskrivs att 17 § ledningsrättslagen (1973:1144) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Avser förrättning ledning för vilken koncession fordras men ännu ej erhållits, får förrättningen inledas, om den som har att meddela koncession medger det.

Föreslagen lydelse

17 §

Om en förrättning avser en ledning för vilken koncession krävs men ännu inte erhållits, får förrättningen inledas, om den som ska bevilja koncessionen medger det.

Ett medgivande får avse en viss del av förrättningen, om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Den som vill bedriva vattenverksamhet har för detta ändamål rådighet som anges i 1 §, om vattenverksamheten innebär

1. vattenreglering,
 2. vattentäkt för allmän vattenförsörjning, allmän värmeförsörjning eller bevattning,
 3. markavvattning,
 4. vattenverksamhet som behövs för allmän väg, allmän farled eller allmän hamn,
 5. vattenverksamhet som behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten, *eller*
 6. vattenverksamhet som behövs för järnväg.
5. vattenverksamhet som behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten,
 6. vattenverksamhet som behövs för järnväg, *eller*
 7. *vattenverksamhet som behövs för en starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje krävs.*

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

Reservation 1 (förslagspunkt 1)

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

2 kap.

10 §

I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges. I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges.

Även en lägsta tillåtna spänning får anges, om sökanden begär det.

När en spänning bestäms ska särskild hänsyn tas till

1. den spänning som det går att förutse behövs för att driva ledningsnätet,
2. inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet,
3. säkerställande av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet, och
4. konsekvenserna för berörda kunder och nätkoncessionshavare.